

Número 5 | Juliol 2021

PELLE MAHA

La llar dels fonaments

Col·lapse global

Sura 99, El terratrèmol

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ

En el Nom de Déu únic, el Compassiu per excel·lència,
el molt Misericordiós

1. Quan tremoli la terra amb un terratrèmol
2. quan faci la terra que en surtin les coses que té a dins
3. quan l'home pregunti, llavors : « què li passa ? »
4. aquest dia dirà el que li passa: contarà les seves cròniques
5. i aquest dia, avançaran en grups els homes
6. se'ls farà veure totes les obres que hagin fet
7. qui hagi fet el pes d'un àtom de bé, ho veurà
8. qui hagi fet el pes d'un àtom de mal, ho veurà¹

Comentant aquesta sura, el profeta Muhàmmad digué:
“En veritat, ‘les seves cròniques’ vol dir que ella (la terra)
testimoniarà contra cada servidor, mascle o femella, el que hagi
fet (quan vivia) a la seva superfície. Ella dirà: aquest tal va fer
això o allò, tal dia o tal altre”

¹ Versió orientativa catalana de l'Alcorà intraduïble, a partir de la versió que feu Mikel de Epalza et al, publicada per Proa (2004), lleugerament modificada a partir de la traducció anglesa de The Study Quran, dirigida per Seyyed Hosein Nasr, publicada per Harper One (2015).

PELLE MAHA

“La llar dels fonaments”

Col·lapse global

Número 5 | Juliol de 2021

Any III | Edició Catalunya

Director de publicació:

Rafael Crespo (Barcelona)

Directors adjunts:

Sylvie Payette (Montréal)

Mbombog Nguidjol Soho (Douala)

Consell Editorial:

Joan Gimeno (Eivissa), Núria Suárez (Barcelona),

Jesús Artiola (Breda), Jacqueline Ekollo Nkoth-

Bisseck (París), Nina Ferrer (Eivissa), Alain

Roger Pegha (Douala), Rosa Cardús (Barcelona),

Isabel Osorio (Calafell), Quim Cervera (Sant

Feliu de Llobregat), Laia Martorell (Castellcir),

Pierre Oum Ndigi (Yaoundé),

Josep Maria Mallarach (Olot)

Pàgina Web:

Vanessa F. Polaino

Edita:

Intercultura, Centre pel Diàleg

Intercultural de Catalunya

consellderedaccio@pellemaha.com

<http://pellemaha.com>

Consell Tradicional:

Mbb Somut Bamut Baso Badjang (Douala)

Ferran Iniesta (Barcelona)

Jean-Philippe Trottier (Montréal)

Disseny i maquetació:

Laia Sadurní

Portada i imatges interiors:

Manuscrit il·luminat del Comentari a l'Apocalipsi

del Beat de Liébana (s.VIII) | Beat Facundus (s.XI)

Impressió:

Impremta Aubert | 17857 Sant Joan Les Fonts

Imprès amb paper i tintes ecològiques

Publicació subjecta a la
Llicència de Creative Commons:
Reconeixement
No Comercial-Sense Obra Derivada
<http://creativecommons.org/licenses>

Publicada amb el suport de:
l'Ajuntament de Barcelona

SUMARI

EDITORIAL – Un món desorientat, unes tradicions afeblides	6

PRIMERA PART: DIAGNOSIS

<i>Presentació</i>	10
<i>Josep Maria Mallarach</i> – Consens científic sobre el col·lapse ecològic global	13
<i>Jordi Quingles</i> – La crematística o l'afany amb què tots hi acabarem perdent	19
<i>Joan Gimeno</i> – Laudato si': cultura de la vida, (in)cultura de la mort	24
<i>Pedro Burruezo</i> – El carryonavirus: set reflexions sobre la 'plandèmia'	30
<i>Ferran Iniesta</i> – Un nou temps... i una nova Terra? Antics tabernacles, nous santuaris	34
<i>Albert Cortina</i> – Col·lapse posthumà: la deconstrucció de la naturalesa humana	38

SEGONA PART: CAUSES PREGONES

<i>Presentació</i>	44
<i>Jordi Pigem</i> – Col·lapse cognitiu. Quan la consciència s'ofusca, el món s'enfosqueix	46
<i>Beatriz Calvo</i> – Col·lapse: segona caiguda de l'ànima	50
<i>Àngels Canadell</i> – Atravesant la nit	54
<i>Bamut Baso</i> – El món s'enfonsa o la profunda crisi de valors	59
<i>Josep Maria Gràcia</i> – Amada Natura	64
<i>Josep Maria Mallarach</i> – Les escatologies tradicionals i la fi del temps	69

TERCERA PART ACTITUDS I RESPOSTES

<i>Presentació</i>	76
<i>Xavier Peranau</i> – El cor de la cura, la cura del cor	77
<i>Francesc Bellaubí</i> – Resistència espiritual a l'hora onzena	82
<i>Jordi Solé Ollé</i> – Ciència, consciència i espiritualitat en temps de crisi	87
<i>Bamut Baso</i> – El món s'esfondra, o un món senfonsa?	92

SEMBLANCES	98

UN MÓN DESORIENTAT, UNES TRADICIONS AFEBLIDES

Consell Editorial

La decisió de cloure la primera etapa d'aquesta revista amb un monogràfic dedicat al col·lapse global es va prendre per abordar l'extralimitació superba *-hybris-* del model de vida d'una part de la humanitat, de la qual formem part, fonamentada en un estil de vida col·lectiu individualista i gregari, radicalment desmesurat, injust, irresponsable i autodestructiu i les greus conseqüències espirituals, anímiques i corpòries que se'n desprenen arreu, que ens afecten a tots, d'una manera o altra.

Enmig de la confusió creixent que ens envolta, tenim certeses: tot allò que té un inici ha de tenir una fi. Tota vida humana, tota civilització, comença i acaba en aquest món. I el món també ho farà, tard o d'hora. Per això, més enllà de la fiabilitat de les prediccions científiques o del grau de literalitat dels mites o les profecies escatològiques que comenten alguns articles, aquest número vol ser una invitació a la meditació sobre la finitud de la nostra vida, de la vida de la civilització i del món en el que ens ha tocat viure.

Creiem que aquesta reflexió és avui més justificada que mai, enmig de les restriccions que ens han imposat les

autoritats des de fa més d'un any, atès que els signes de corrupció, decadència i degeneració creixen molt de pressa en tots els àmbits del nostre entorn, des dels més grollers fins als més subtils, des de l'aire que respirem, l'aigua que bevem o els aliments que mengem, fins a les notícies que ens arriben contínuament, sense estalviar la majoria de les institucions i tradicions religioses i espirituals.

La mala salut de les societats dominants és causa i efecte *-ensems-* d'unes tendències exponencials accelerades, desmesurades i desastroses, que han creat una situació inèdita: han fet emmalaltir la nostra Mare Terra, que gemega enfebrada i malferida, així com clamen els portaveus dels pobles indígenes més arrelats, assetjats per la cobdícia de les indústries extractives o turístiques, per guerres i conflictes, que destrueixen llurs territoris i raons de viure, ensems que l'harmonia que han conreat i sostingut moltes cultures resilientes des de temps immemorials.

La consciència social de la gravetat de la situació actual i la preocupació per les tendències insostenibles és cada vegada més

àmplia. Al moment d'escriure aquestes ratlles s'ha fet públic al nostre país el manifest «Re-evolució global o extermini total» que n'és un bon exponent. Comença així: «Una nova i gran re-evolució global està emergint i és imprescindible per aturar el quasi inexorable auto-extermini total de l'actual civilització i de gran part de les formes de vida, especialment la humana, del planeta Terra». No es tracta d'un manifest promogut per extremistes, sinó que l'encapçalen signataris de prestigi ètic i moral tan reconeguts com Arcadi Oliveras (e.p.d.), ex president de Justícia i Pau.

Aquest número s'organitza en tres parts: la primera, orientada a diagnosticar algunes de les dimensions més òbvies del col·lapse global; la segona, a examinar-ne algunes de les seves causes pregones; i la tercera, adreçada a glossar actituds i respostes que podem donar-hi els qui ens sentim en ressonància amb aquesta aliança de l'esperit que és la Llar dels fonaments, Pelle Maha. Són diversos els articles que tracten totes tres facetes, amb una mirada més o menys holística, motiu pel qual podrien anar tant a una part com l'altra; no gensmenys, ens ha semblat justificat agrupar-los segons aquell aspecte que preponderava en cadascun d'ells.

Com dèiem a l'inici, amb aquest número volem cloure una etapa i començar-ne una altra. D'ara endavant, preveiem publicar un sol número d'aquesta revista a l'any, que serà dedicat a una tema monogràfic.

Ensems, sense cap periodicitat preestablerta, tenim la intenció de publicar articles al blog del nostre web (<http://pelle-maha.com>) al qual us convidem a visitar d'ara endavant, agraint-vos, sincerament, l'interès i el suport.

Acabem suplicant humilment la protecció misericordiosa que totes les tradicions espirituals autèntiques vehiculen i convidant als lectors a aferrar-se als seus nuclis essencials més lluminosos, convençuts que aquests són els millors antidots a les forces que sembla que dominen exteriorment en aquests temps de crisi i disharmonia creixents, característics de l'esfondrament d'un món.

PRIMERA PART:
DIAGNOSI

A què ens referim quan parlem de col·lapse global? Es tracta de l'esfondrament sobtat d'un sistema econòmic, de la civilització tecnocapitalista en la què vivim? Es refereix a l'esfondrament del món modern, del col·lapse de la humanitat contemporània, o es tracta d'una 'fi del temps', de l'acabament d'una era, d'aquella que la tradició hindú anomena Kali Yuga? Una llei natural mostra que tots els processos biològics que creixen exponencialment (com aquells en els quals estem immersos, començant per la població humana i la seva economia) s'autoregulen tard o d'hora per mitjà d'un col·lapse, que és tant més sobtat com més ràpid hagi estat l'ascens. I aquest procés d'esfondrament ja fa alguns decennis que va començar, malgrat continuïn les inèrcies de creixement global accelerat, com ho palesen els ràpids declivis de la diversitat de llengües i d'espècies del món, per esmentar-ne dos d'irrefutables. En aquesta secció, la diagnosi del col·lapse global s'aborda des de diferents perspectives que examinen aspectes o dimensions que els autors dels articles han considerat particularment significatives, amb la voluntat de projectar-hi llum.

En primer lloc, presentem la diagnosi que les ciències occidentals modernes han consensuat des de 1992 (primera cimera de la Terra), amb unes tendències insostenibles cada vegada més detalladament quantificades (vegeu l'article "*Tot haurà quedat molt ben documentat*", de Fran Trabalon, publicat al número 2 de Pelle Maha). Com que l'àmbit d'aquesta ciència es limita a la realitat empírica, tangible i mesurable, el seu diagnòstic se centra en el col·lapse ecològic, que afecta l'atmosfera i clima, la biosfera, és dir la vida en totes les seves formes, la hidrosfera, oceans, rius, llacs i aigües subterrànies, la litosfera, els sòls i els recursos minerals, dels quals els més densos i foscos, els carbons i hidrocarburs, forneixen l'energia material que ha impulsat aquesta civilització. En aquest domini, hi ha tres crisis principals interrelacionades: ambiental, ecològica i energètica i de recursos bàsics. Malgrat el que pregona l'optimisme tecnocràtic, el consens científic solvent és que les crisis entrellaçades s'aniran intensificant, que ja hem iniciat el col·lapse ecològic global, i que els canvis polítics, socials i econòmics desitjables -si som capaços d'impulsar-los- només podran reduir la severitat i el sofriment immens d'un daltabaix global que es considera inexorable.

La diagnosi econòmica no podia faltar en una societat materialista guiada per indicadors inhumans, on les motivacions de l'economia tecnocràtica han esdevingut despòtiques fins arribar a imposar-se al bé comú en la majoria de les decisions públiques i privades. A l'arrel hi ha la diferència entre l'economia i la crematística, i reconèixer com la darrera, que no és altra que la cobdícia desmesurada de riquesa, ha abduït la primera (la qual si evoluciona dins de límits ètics serveix per satisfer necessitats humanes normals), per mitjà d'instruments especulatius com l'usura dels interessos bancaris, la borsa especulativa, el diner digital, els paradisos fiscals, etc. l'efecte conjugat dels quals ha minat i destruït l'economia real. Hom recorda com, des de temps antics, la crematística havia estat considerada una malaltia de l'ànima que, a les societats contemporànies tecnocapitalistes, ha assolit unes proporcions epidèmiques, fins el punt que la plutocràcia ja ha assolit concentrar més del 99% de la

riquesa mundial en menys de l'1% de la humanitat, mentre enfonsava centenars de milions de germans nostres en la misèria i la fam.

La diagnosi des del cristianisme parteix d'una crítica als aspectes superficialment optimistes de l'humanisme cristià, que caracteritzen algunes parts de l'encíclica *Laudato si'* i de l'acceptació del caràcter inexorable del col·lapse global, però s'enfoca als aspectes espiritualment favorables del col·lapse, demostrant que l'actitud dels col·lapsòlegs i l'esperança de l'escatologia cristiana (el Regne de Déu dins nostre) es complementen perfectament. A partir de paraules de Jesús de Natzaret: «*Què en treu l'home de guanyar tot el món si perd la vida? i qui vulgui salvar la seva vida, la perdrà*» considera que acceptar la plenitud del temps que vivim (kairós) és la gran oportunitat per renovar-nos espiritualment i revestir-nos de l'home nou, creat a imatge de Déu, en la justícia i la santedat que neixen de la veritat.

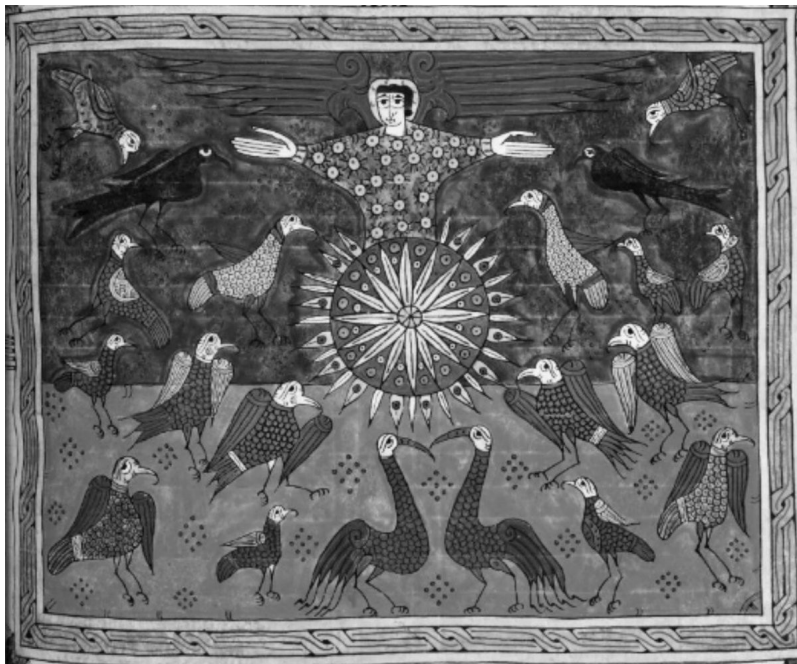
La quarta, glossa els corrents ideològics que emergeixen des de les antigues colònies europees, que obren escletxes en la muralla del materialisme, el racionalisme i l'individualisme: corrents de subalternistes, etnofilòsofs i decolonials, que han sorgit i creixen en molts de campus universitaris. Ensenms, més a fons encara, amb molta discreció, una munió de moviments de renovació de tradicions espirituals i de creació de nous espais de fraternització, aliances de l'esperit, on persones amb afiliacions religioses ben diverses, però amb experiència iniciàtico-metafísica similar, poden compartir la sacralitat en comú i sostenir-se per fer front a l'artefactolatria i altres tendències decadents que dominen el món.

La cinquena diagnosi enfoca la dimensió de la crisi sanitària global en la qual vivim des de fa més d'un any, com a símptoma inequívoc de la ruptura dels equilibris ecològics autoreguladors de la miraculosa xarxa de la vida a la Terra. Presenta set reflexions crítiques sobre les motivacions -visibles o ocultes- de l'actual 'plandèmia', que abasten des de la necessitat d'augmentar l'endeutament -i per tant el poder bancari- la d'augmentar el control social i reduir llibertats personals i col·lectives, o avançar cap a un govern mundial unificat, així com altres signes que concorden, cada vegada més, amb aquells que les tradicions cristianes i islàmiques havien descrit, des de fa segles, per caracteritzar els temps confusos i convulsos que precedeixen la vinguda de l'Anticrist.

La darrera, aborda la diagnosi d'un dels aspectes més sinistres: el procés de deconstrucció de la natura humana, proposat des d'una concepció tecnomística i apocalíptica, sigui per la via gradual del transhumanisme o per la via radical del posthumanisme, les quals coincideixen en vaticinar que els desenvolupaments exponencials i convergents de les biotecnologies han de permetre assolir, abans de trenta anys, l'anomenada 'gran singularitat': la fusió de l'ésser humà amb les màquines robòtiques, per perpetuar una nova 'espècie millorada' en un 'embolcall' mecànic on ja no pugui veure's afectada per l'envelliment ni per la degradació ambiental, i així assolir la immortalitat cibernètica, en aquest món. El desideràtum explícit

de la tecnocràcia prometeica que avança vertiginosament, amb immensos suports materials i algunes benediccions paradoxals d'autoritats religioses, és l'alliberar-se finalment de les servituds de la condició humana.

Aquests sis articles mostren l'abast del col·lapse global en el qual ens trobem immersos. Reconeixem, tanmateix, que s'haurien pogut abordar moltes altres dimensions o facetes del col·lapse. Per esmentar-ne una de particularment significativa, que potser caldrà tractar en un futur atesa la seva enorme influència: la profusió d'organitzacions pseudoiniciàtiques i contrainiciàtiques (seguint la categorització que en fa René Guénon) moltes de les quals s'han desplegat dins del moviment 'New Age', amb una diversitat de formes i d'estratègies veritablement prodigioses, fet que els ha permès assolir una gran influència en el món contemporani, des de dins de les grans organitzacions internacionals fins algunes de les comunitats més aïllades, mentre penetraven organitzacions religioses i espirituals, accelerant així els processos de decadència endògens característics del temps que vivim.

EL CONSENS CIENTÍFIC SOBRE EL COL·LAPSE GLOBAL

Josep Maria Mallarach

A algun lector li pot sobtar trobar aquest article dedicat a exposar el punt de vista de la ciència moderna occidental, una modalitat de coneixement que, des del punt de vista tradicional, no sols és profana, sinó que ha contribuït a crear les condicions anòmales en les que vivim, i que, per mitjà del seu desenvolupament tecnològic, ha propiciat la crisi sistèmica en la qual estem immersos. Tanmateix, seguint Frithjof Schuon o Seyyed Hossein Nasr, entre altres, considerem que cal distingir, en primer lloc, entre el valor que la ciència té dins de l'àmbit de la realitat que li és propi -el domini corpori tangible i mesurable- i el científicisme, que és aquella ideologia (acientífica) que considera que només és creïble allò que la ciència moderna occidental pot demostrar, i que, per tant ella té el darrer mot. Com demostra Wolfgang Smith, el desenvolupament de la ciència moderna en els confins del món material -l'astrofísica i la física quàntica- ha acabat generant evidències que invaliden lògicament el científicisme, d'una manera rigorosa. Un procés que ha estimulat, els darrers anys, nous i fecunds diàlegs entre la ciència, la filosofia i la metafísica, que podríem glossar en una altra ocasió.

En segon lloc, cal distingir entre la ciència occidental moderna orientada al coneixement, a descobrir parcel·les o dimensions del món material, d'aquella altra que s'orienta a

generar medis tecnològics al servei del control i el poder, que ha acabat impulsant tendències desmesurades i autodestructives, com una mena de reflex extern de la destrucció de la intel·ligència que ha provocat la ideologia científista i la seva derivada: la tecnocràcia. Ho confirma la presència de científics destacats, al llarg de la història, profundament religiosos o espirituals, alguns dels quals han estat capaços, a més, d'integrar les descobertes científiques emergents amb els principis de les cosmologies tradicionals. En són exemples, en les ciències físiques i naturals: Johann Wolfgang von Goethe, Albert Einstein, David Bohm, Erwin Schrödinger, Henri Bortoft, Rachel Carson, Ramon Margalef, Fritjof Capra, Jane Godall o Carlos de Castro, entre molts d'altres.

Ara bé, el que voldríem presentar en aquest article és el diagnòstic que la comunitat científica mundial proposa, des de fa prop de mig segle, pel que fa a les tendències globals, i els pronòstics que formula sobre les altes probabilitats de que, si continuen les tendències dominants, ens aboquin a un col·lapse global. Atès que la ciència moderna és una construcció comunitària, que creix i es desplega a partir de la crítica que els propis científics fan de les hipòtesis i teories, ho farem a partir de declaracions d'organitzacions que es consideren representatives de l'elit científica mundial i que mantenen un

prestigi inqüestionat a dia d'avui.

La crisi ecològica global es pot descriure -en l'àmbit físic- com un conjunt de processos de creixement exponencials, que interactuen entre sí de maneres molt complexes i difícilment predictibles, que produeixen efectes d'abast planetari, molts d'ells acumulatius i irreversibles; uns efectes que, des de fa unes dècades, ja superen la biocapacitat de la Terra. Tendències com l'augment exponencial de l'extensió de terres àrides i deserts, de l'erosió i degradació dels sòls agraris, la destrucció de jungles tropicals, la sobre-explotació de pesqueres oceàniques, l'anihilació d'espècies i la destrucció d'hàbitats i ecosistemes, la pèrdua de races i varietats domesticades, les emissions o efluents contaminants, les radiacions verinoses, i tants altres, amb innumbrables sinergies dinàmiques, l'efecte conjunt de les quals provoca uns efectes que, des de fa entre 40 o 50 anys (segons els indicadors emprats) desborden els sistemes d'autoregulació homeostàtica de l'atmosfera, la biosfera i la hidrosfera. Els sistemes terrestres es mantenen en un equilibri orgànic i dinàmic que fluctua dins d'uns límits determinats, igual com esdevé en el cos humà. Dins d'aquests límits es donen les condicions físiques excepcionals que fan possible aquest prodigi que és la vida a la Terra, o més ben dit, la Terra viva, la Gaia orgànica.

Primer avís dels científics a la humanitat

El primer avís de l'elit científica a la humanitat, fou emès el 16 de juliol de 1992 per uns 1700 destacats científics d'arreu del món, entre els quals es comptaven la majoria dels premis Nobel en ciències vivents, així com els presidents de les acadèmies i instituts científics més prestigiosos de la Terra. L'Avís

fou encapçalat per Henry Kendall, premi Nobel i president de la Union of Concerned Scientists, una organització de científics compromesos amb el bé comú. Amb el títol solemne de *Warning to Humanity*, el manifest adverteix que "els éssers humans i el món natural es troben en una cursa abocada a la col·lisió. Les activitats humanes infligeixen danys severos i sovint irreversibles al medi ambient i a recursos d'importància crítica. Si no es modifiquen, moltes pràctiques actuals creen un greu risc per al futur que desitgem (...) i poden arribar a alterar el món vivent fins a un punt que sigui incapaç de sostenir vida en la forma que avui coneixem. Urgeixen canvis fonamentals si volem evitar la col·lisió que la nostra cursa actual produirà". Aquest manifest científic, segurament el més important que va emetre la comunitat científica durant el segle vint, va tenir escàs ressò, car fou censurat per les grans corporacions mediàtiques.

La importància d'aquesta declaració no rau només en el contingut (poc diferent, en el fons, d'altres documents de la Cimera de la Terra) sinó sobretot, en l'autoria. Des de la revolució científica al segle XVII, la ciència moderna havia reiterat la promesa d'un món millor gràcies als avenços tecnològics continuats i cada vegada més espectaculars. A partir dels anys setanta del segle passat, però, quan la crisi ecològica i humanitària va assolir proporcions globals, les evidències en sentit contrari esdevingueren irrefutables. Els científics més lúcids i honestos van renunciar a aquella creença de que qualsevol problema podria tenir 'solució tècnica'. El desenvolupament científic contemporani, en àmbits com la biologia, l'ecologia o la física de sistemes, ha ajudat a desinflar la il·lusió de l'optimisme tecnocràtic. En paraules del físic i metafísic Huston Smith, el

positivisme reduccionista ha tocat fons. Amb decennis de retard, el 1992 l'elit científica mundial s'avenia a admetre - sense tenir el coratge moral de confessar-ho- algunes de les crítiques més radicals al progrés tecnològic modern, com les que formulava el 1966 el filòsof, físic i metafísic iranià Seyyed Hossein Nasr, en exposar clarament les causes filosòfiques i espirituals de la crisi ecològica global.

Avaluacions globals de l'ONU

Entre 2001-2005 l'ONU va impulsar *l'Avaluació dels ecosistemes del mil·lenni* i uns anys més tard, l'avaluació del *Seguiment dels canvis ocorreguts entre les cimeres de Rio i Rio+20 (1992 i 2012)*. L'avaluació dels ecosistemes del mil·lenni ha estat l'esforç científic més extens realitzat fins a la data, per mesurar, documentar i avaluar les tendències globals. A diferència d'avaluacions anteriors, va explorar la relació entre els serveis dels ecosistemes i el benestar humà; va analitzar les conseqüències que els canvis esdevinguts a la natura tenen per a la humanitat i va establir les bases científiques per a identificar les accions necessàries per a millorar la conservació dels ecosistemes. Quan el seu director, el Dr. Jeffrey Sachs, va presentar els resultats a l'Assemblea General de l'ONU, el 2006, va concloure: «La ignorància, les prioritats errònies i la indiferència duen el món de dret cap el desastre».

A la Cimera de la Terra de 1992 es va convenir que cada 10 anys s'avaluarien les tendències globals, per valorar quines correccions calia impulsar en les polítiques ambientals internacionals plantejades. Al completar el segon decenni, un temps raonable per valorar si s'havien pogut corregir les tendències insostenibles, els resultats es

van tornar a presentar a Rio de Janeiro. Tot seguit s'ofereixen alguns indicadors de les tendències mesurades entre 1992-2012:

En aquells vint anys, la població mundial va augmentar un 26 %, superant els 7 miliards de persones; ensems, la proporció de població urbana va augmentar un 45%, superant, per primera vegada a la història, la meitat de la humanitat. L'augment de població, unit a l'augment de consum en una part de la humanitat, explica que l'extracció de materials de construcció augmentés un 80% i la de minerals industrials ho fes un 60%. Alhora, el consum global de carn augmentava un 26% i el de peix un 32%.

En aquells vint anys, la superfície dels deserts va créixer un 1% cada any, les tempestes de sorra i de pols ho feien un 10%, motius pels quals la proporció de la superfície terrestre considerada vulnerable va augmentat quasi el 50%. Ensems, l'emissió global de gasos d'efecte hivernacle va créixer un 36% i, a resultes d'això, la temperatura mitjana global va augmentat quasi mig grau centígrad, amb rangs que anaven des de 0,1^o a fins a 3,2^o C segons la latitud. Els casquets polars van reduir més d'un terç la superfície del màxim anual de gel, el nivell dels mars va pujar uns 5 cm i l'acidesa de l'aigua oceànica va augmentar 0,05 pH, creant una greu amenaça per a la supervivència de molts d'ecosistemes, especialment els coral·lins i totes les poblacions a ells associades.

En els mateixos període, la superfície mundial de boscos es va reduir en 300 milions d'hectàrees, sobretot en els boscos tropicals, els més biodiversos del món. L'Índex Planeta Viu (que mesura la biodiversitat global a partir de 2500 espècies vertebrades indicadores) va decaure un 12 % en aquest període i

s'estima que entre 20.000-300.000 espècies són anihilades cada any. La proporció d'espècies en perill o amenaçades d'extinció assolia el 34 % dels peixos; el 40 % dels amfibis; el 20 % dels rèptils; el 25 % dels mamífers; el 10 % dels ocells. El pronòstic, cas de seguir les tendències, era que a finals d'aquest segle s'haguessin exterminat la meitat de totes les espècies de la Terra.

Tots aquests canvis, recordem-ho, durant els vint anys següents de la Primera Cimera de la Terra, després d'haver adoptat tractats internacionals tant importants com l'Agenda 21, el Conveni del clima o el Conveni per la conservació de la biodiversitat, ratificats per la majoria d'estats del món, i després que la majoria de països creessin i impulsessin polítiques ambientals.

Segon avís a la humanitat - 2017

En el vint-i-cinquè aniversari de la primer 'Avís a la humanitat', més de 17.000 científics d'arreu del món varen consensuar un 'Segon avís' on avaluaven la resposta al primer avís, analitzant les dades de les sèries temporals disponibles, i constataren que, tret de l'estabilització de la capa d'ozó estratosfèrica, la resta dels grans reptes ambientals globals denunciats aleshores havia empitjorat, en molts casos, fortament. Remarcaven la tendència potencialment catastròfica del canvi climàtic a causa de l'augment dels gasos d'efecte hivernacle, de la desforestació, i de la ramaderia intensiva, així com l'onada d'extinció massiva de la biodiversitat. Tornaven a demanar «mesures immediates com a imperatiu moral per a les generacions actuals i futures» i conclouïen declarant: «Per evitar la misèria generalitzada i la pèrdua catastròfica de biodiversitat, la humanitat ha

de practicar una alternativa més sostenible per a l'ambient que l'economia actual. Aquesta recepta va ser ben articulada pels científics més importants del món fa 25 anys, però en la majoria d'aspectes no hem tingut en compte el seu avís. Aviat serà massa tard per apartar el rumb de la nostra trajectòria fallida i el temps se'ns acaba. Hem de reconèixer, en el nostre dia a dia i en les nostres institucions governamentals, que la Terra amb tota la seva vida és la nostra única llar». Alguns signataris del primer *Avís a la humanitat* no van voler subscriure el segon, car discrepaven del pronòstic, en el sentit que consideraven que ja era massa tard per evitar el col·lapse global i que ara havíem de preparar-nos per a fer-hi front. És dir, concentrar els esforços en les polítiques pal·liatives i adaptatives.

Causes polítiques i econòmiques de la crisi sistèmica

Ni que sigui concisament, cal fer esment de l'anàlisi que les ciències socials fan de les causes polítiques i econòmiques de la crisi sistèmica. La globalització accelerada del comerç causa una volatilitat i una vulnerabilitat cada vegada més gran a l'economia. El domini de l'economicisme, que ha engendrat una economia financera, especulativa, cada vegada més concentrada en menys mans, destrueix l'economia real. La industrialització accelerada de l'agricultura i ramaderia ha empobrit la diversitat agrària, ha fet perdre resiliència, seguretat i sobirania alimentària a la majoria de països. La subordinació accelerada dels poders polítics als poders fàctics, que operen a través a través de tecnòcrates, ha reduït l'exercici de la democràcia i la llibertat informativa. El desenvolupament de mecanismes de presa de

decisió importants cada vegada més ambigus, llargs i complexes, dificulta la transparència, avaluar i retre coptes i facilita la corrupció i l'actuació impune dels grups d'interessos. I finalment, la proliferació de guerres pel control del recursos essencials (energètics, miners, alimentaris i hídrics) unida a la proliferació d'armament nuclear en països insegurs augmenta els riscos i crea situacions d'injustícia i de vulnerabilitat cada vegada més greus i més complexes.

En resum, en termes absoluts i a escala global, des de la Cimera de la Terra de 1992 s'han constatat augments significatius de fam i de misèria, de genocidis, migracions i refugiats (per causa de guerres, fam, opressió política o canvis climàtics), de pèrdua biodiversitat, de desertització, de desigualtats en la distribució dels béns materials -entre països i dins de la majoria de països- que han fet augmentar la polarització, les tensions, la fragilitat i la vulnerabilitat globals. Es dir, hem seguit avançant en una direcció que ens mena cap un món "incapaç de sostenir vida en la forma que avui coneixem".

Les activitats humanitàries que duen a terme innombrables organitzacions de voluntaris i missioners dedicades a ajudar els més desvalguts, tan heroiques com meritòries, han ajudat i salvat milions de vides humanes, però no han pogut modificar les causes estructurals d'aquesta situació, ni les tendències insostenibles que generen. Aquests fenòmens han fet augmentar els desastres naturals, les inversions en armament, les pulsions socials destructives i evasives a gran escala, així com les manifestacions artístiques apocalíptiques, especialment conspícues en la música, la pintura i el cinema.

Conclusió

Des del fa més de trenta anys existeix un ample consens, entre la comunitat científica mundial, de que les tendències globals dominants són insostenibles i que ens menen cap al col·lapse ecològic global. Els múltiples indicadors d'extinció d'espècies, de destrucció d'ecosistemes, d'expansió de deserts, de col·lapse de pesqueres, de crisis climàtica, etc. són cada vegada més complets i incontestables. Els termes en què s'expressen els pronòstics són cada vegada més rotunds. I quan parlen privadament, llurs redactors afirmen sovint que la situació i les tendències són pitjors del que han acabat fent públic. Ensenms, hi ha un consens científic generalitzat de que les solucions no poden ser tècniques només, sinó que demanen canvis radicals de valors i de model de societat. El canvis es poden declinar de múltiples maneres: solucions basades en la natura, economia social o circular, governança comunitària, ciències i savieses tradicionals, ... i ja s'estan produint, en innombrables llocs del món, a escales comunitàries o locals, però són impotents, ara com ara, de frenar l'acceleració de les tendències destructives globals.

El consens científic sobre el diagnòstic i el pronòstic de la crisi ecològica global, explicitat en la terminologia de la ciència occidental l'any 1992, s'ha ampliat i confirmat des d'aleshores. El informes dels panells de l'ONU sobre la biodiversitat o el canvi climàtic ho documenten periòdicament amb dades cada vegada més precises, detallades i fiables, i cada nova edició constata nous empitjoraments i formula prediccions més severes. Les tendències globals dominants progressen vers la insostenibilitat, acceleradament, els riscos es multipliquen, la vulnerabilitat augmenta exponencialment, i els desenllaços catastròfics

són tan probables, que la gestió del col·lapse, per via de la mitigació o l'adaptació, és un dels nous camps científics en ràpida expansió.

L'aturada parcial i temporal deguda a les mesures adoptades per frenar l'expansió de la Covid-19 amb prou feines ha alterat les tendències globals insostenibles. La percepció i consciència de que estem immersos en una crisi sistèmica, que la salut humana depèn de la salut de la Terra, i que el paradigma de la modernitat és en crisi, es generalitza, malgrat la propaganda del sistema que insisteix en voler fer créixer l'economia i el consum, convenientment 'enverdits'. En contra de l'optimisme tecnocràtic, els líders més lúcids del món (religiosos, científics o polítics) reiteren que calen canvis radicals de consciència, de valors, de governança i de formes de vida, que permetin fer una àgil transició cap un estil de vida molt més frugal i solidari, si es volen revertir les tendències vers el col·lapse ecològic global. L'encíclica *Laudato si'*, adreçada a totes les persones de voluntat l'any 2015, n'és un testimoni clar i eloqüent.

Tal com diu la «Carta de la Terra» que l'ONU va aprovar l'any 2000: «Estem en un moment crític de la història: o bé creem una societat global per a tenir cura de la Terra, i tenim cura els uns dels altres, o ens arrisquem a destruir-nos nosaltres mateixos i la diversitat de la vida» I per això recomanava «aprendre a viure amb reverència davant del misteri de l'ésser, amb gratitud pel regal de la vida i amb humilitat pel que fa el lloc que ocupa l'ésser humà en la natura».

Pablo Servigne, Raphaël Steven i Gauthier Chapelle, autors francesos que varen popularitzar el camp transdisciplinari de la col·lapsologia al 2015 -sobretot als països francòfons- varen escriure una segona obra,

tres anys més tard, on plantejaven una 'col·lapso-sophie', és dir un canvi interior, espiritual, que permeti a la societat desenvolupar valors de fraternitat, cooperació i altruisme, per tal ser capaç de viure el col·lapse i no sols sobreviure-hi.

Fritjof Capra -físic i filòsof contemporani- ho formulava així: «En definitiva, la consciència ecològica profunda és consciència espiritual. Quan el concepte de l'esperit humà s'entén com el mode de consciència en què l'individu té un sentiment de pertinença o de connexió al cosmos en general, queda clar que la consciència ecològica és espiritual en la seva essència més profunda. Per tant, la nova visió emergent de la realitat, basada en una consciència ecològica pregona, concorda amb l'anomenada 'filosofia perenne' de les tradicions espirituals».

Per ampliar el tema:

- Fritjof Capra (2014) *The Systems View of Life: A Unifying Vision*. Cambridge University Press.
- Seyyed Hossein Nasr (1996) *Religion and the Order of Nature*.
- Pablo Servigne, Raphaël Steven et Gauthier Chapelle (2018) *Une autre fin du monde est possible. Vivre l'effondrement et pas seulement y survivre*. Ed. du Seuil, col. «Anthropocène»
- UNESCO - ONU (2000). *Carta de la Terra*. <https://www.earthcharterinaction.org/>
- UNEP (2003) *The Millennium Ecosystem*
- UNEP(2012) *Keeping track of our changing environment. From Rio to Rio+20 (1992-2012)*.
- Union of Concerned Scientists (1992) *Warning to Humanity*. (traducció catalana: www.celfosc.org/cat/avis.html)

LA CREMATÍSTICA, O L'AFANY AMB QUÈ TOTS HI ACABAREM PERDENT

Jordi Quingles

Son molts els qui han alçat la veu per condemnar el model econòmic imperant, governat per criteris tecnocràtics, i que no és sinó un monstre deshumanitzat, deshumanitzador i tremendament inhumà, si se'm permet tanta repetició; però, llevat d'algunes excepcions, en general es troba a faltar en els diferents autors un enfocament que faci ressaltar que, en realitat, aquí es barregen dues coses diferents. Em refereixo a la distinció, que remunta a Aristòtil, entre "economia" i "crematística". En efecte, en l'*Ètica a Nicòmac* i en la introducció a la *Política*, Aristòtil va establir una diferència essencial entre aquests dos conceptes, relacionats però de naturalesa molt diferent i que, per tant, convé distingir bé.

Segons Aristòtil, l'economia és una activitat natural orientada a la satisfacció de les necessitats materials de les persones. S'associa a l'administració de la llar i a l'art de viure de manera virtuosa; per tant, és una activitat preocupada per l'equilibri, per la "justa proporció" i que es remet naturalment a determinats límits ètics. En la crematística, per la seva banda, distingia dos tipus d'activitats diferents: una que servia de complement a l'economia, en la mesura que permetia adquirir mitjançant el comerç els béns i serveis no produïts per la família o per la ciutat (nació), i una altra, considerada moralment inferior i antinatural, que només cercava d'obtenir un benefici pecuniari: l'art

de guanyar diners, d'acumular riqueses. La crematística, en aquesta segona accepció, confon el mitjà (els diners) amb el fi, i el busca de manera desmesurada. I Aristòtil estava convençut que l'acumulació de diners com un fi en si mateix era una activitat contra natura que deshumanitzava, per la qual cosa condemnava tota activitat l'únic propòsit de la qual fos exclusivament el guany.

De fet, la crematística no és més que el que habitualment anomenem cobdícia, que ja era considerada pels grecs una malaltia de l'ànima. A la secció titulada "La transformació dels diners en capital" de la seva obra *El capital*, Marx parlava de "la passió inextinguible pel guany" i citava l'*Eneida* de Virgili on aquest parla de *l'auri sacra fames* (la maleïda set d'or o, en la traducció clàssica al castellà del Marquès de Santillana, la "fambre de oro ravisosa"), i aquest desig incontenible per acumular diners, Keynes el va qualificar com un "trastorn una mica repulsiu, una d'aquestes inclinacions semidelictives i semipatològiques que posem en mans, amb una esgarrifança, dels especialistes en malalties mentals" (*a somewhat disgusting morbidity, one of those semi-criminal, semi-pathological propensities which one hands over with a shudder to the specialists in mental disease*)¹. O sigui que, més que no pas a la presó (que també), és al psiquiatre a on hauríem de dur la majoria dels nostres financers i tecnòcrates.

Bé, dit això, he d'afegir, però, que si sempre hi ha hagut cobdícia (en una mesura o una altra) en totes les societats humanes, i per tant activitat crematística, el gran punt d'inflexió en tota aquesta qüestió es va produir, en la civilització occidental, ja en l'Edat Moderna, quan es va generalitzar i institucionalitzar el que tradicionalment es coneix com "usura", el préstec amb interès. Perquè això va consagrar definitivament la idea que els diners són un "producte" que pot generar més diners, d'on fàcilment es va passar a la idea que els diners *han* de ser productius.

Tinc feta la constatació que avui dia hi ha moltes persones que no són particularment cobejoses però que, nogensmenys, tenen absolutament arrelada aquesta mentalitat que els diners són una cosa per fer més diners. És a dir, no malden tot el temps per acumular riqueses, però no obstant això no poden consentir que passi un minut sense que els seus diners no en produeixin de nous; en realitat, el que és "pecat" per a ells és tenir els diners "aturats"². A més, aquestes persones troben tan normal aquesta preocupació, que no solament no s'adonen que és absolutament malaltissa (deixant de banda ara valoracions ètiques o morals), sinó que estan plenament convençudes que els "anormals" som els qui no pensem així, fins al punt que es riuen de nosaltres a cara alta. Estic parlant, insisteixo, de persones que no es mouen en el terreny de les altes finances, sinó en uns terrenys molt més modestos; però són aquestes persones, precisament, les més preocupants, ja que,

lògicament, troben perfectament "normal" tot el que fan els grans o petits financers i, per tant, defensen si més no tàcitament la maquinària infernal que governa l'economia actual.

Tornant a la usura, és sabut que aquesta, severament condemnada de manera unànime per totes les religions (ja en trobem referències al Rig-Veda), es va anar esmunyint cada cop més d'aquest constrenyiment plurireligiós fins a esdevenir una pràctica plenament acceptada, que va fer canviar substancialment l'orientació primitiva dels bancs. I el punt d'inflexió a què més amunt em referia podríem situar-lo el 1694, any de la creació del Bank of England, veritable origen del sistema financer modern, i moment en què va aparèixer per primera vegada el "deute públic" (*government debt*), com a resultat del préstec (amb un 8% d'interès) d'aquest banc al govern britànic per finançar l'esforç bèl·lic contra Lluís XIV de França.

Ja portem, doncs, 327 anys d'un sistema financer que és, en realitat, l'òrgan de poder efectiu de la plutocràcia privada que, de llavors ençà, governa el món i que constitueix una elit que, sense necessitat d'entrar en teories conspiranoiques, podem qualificar perfectament de no-humana atenent simplement al fet que amb la seva insània han ultrapassat els límits de tota norma constitutiva de l'estat humà. Perquè el missatge evangèlic és diàfan: "No podeu servir alhora Déu i Mammon" (Mt. 6:24). I aquesta alternativa irreductible dóna l'autèntica

¹ Del assaig titulat *Economic Possibilities for our Grandchildren* ("Les possibilitats econòmiques dels nostres néts"), que s'inclou en el volum, publicat el 1931, *Essays in Persuasion*. L'origen d'aquest assaig varen ser unes xerrades que Keynes va donar el 1928 en algunes societats britàniques i que més endavant va ampliar i va convertir en una conferència formal, amb aquest títol, que va pronunciar a Madrid el 10 de juny de 1930. El text va ser publicat primerament, en dues entregues, a la revista *The Nation and Athenaeum* l'octubre de 1930.

² Segur que totes aquestes persones subscriuriuen aquesta afirmació que feia el nefari David Rockefeller en la seva tesi doctoral del 1940, titulada *Unused Resources and Economic Waste*: "Of all sorts of waste... that which is most abhorrent is idleness".

mesura de l'alienació en què se situa aqueixa elit, entregada fins al paroxisme al segon terme d'aqueixa equació.

En aquest sentit, crec que molts de nosaltres subscriuríem avui aquestes afirmacions:

"El 'mammonisme' és la greu malaltia que tot ho envaeix... És una epidèmia devastadora, com un verí corrosiu que ha fet presa en tots els pobles de la terra. Per 'mammonisme' s'ha d'entendre, per una banda, el poder mundial dels diners, la potència financera supraestatal que s'imposa per damunt del dret d'autodeterminació dels pobles... i, per l'altra, una disposició de l'esperit que s'ha apoderat d'amples capes populars: un afany insaciable de lucre, una concepció de la vida orientada exclusivament cap als valors materials... Aquesta cosmovisió, portada al paroxisme, està encarnada en la plutocràcia internacional. Ara bé, la principal font d'energia del 'mammonisme' és la que prové... de l'interès.... La tesi del préstec a interès és l'invent diabòlic del gran capital... I l'únic remei... és crebantar la servitud de l'interès dels diners...".

Doncs bé, aquesta cita, que he traduït i extractat d'una versió espanyola, correspon a una obra no escrita avui sinó el 1919, ja fa doncs més de cent anys. Es tracta del *Manifest zur Brechung der Zinsknechtschaft des Geldes* ("Manifest per crebantar la servitud de l'interès dels diners"), obra de Gottfried Feder, un dels primers ideòlegs del Partit Nazi. Molt admirat per Hitler, va caure

progressivament en desgràcia a mesura, "curiosament", que aquest darrer va anar necessitant finançament internacional.

En qualsevol cas, aquesta cita em permet tornar a parlar encara del tema de la usura i de la tradicional vinculació d'aquesta amb els jueus. És un fet que en la cultura occidental aquests varen ser els primers que varen eludir les prescripcions religioses contra la usura. Per fer-ho, potser es basaren en una interpretació molt literal dels fragments escrituraris on es prohibeix la usura: "Si un dels teus germans *israelites* cau en la misèria... no li prestis diners a interès i, si li dones menjar, no ho facis per treure'n un profit" (Lv. 25: 35-36); "Quan facis un préstec de diners... a un germà teu *israelita*, no li exigeixis cap interès" (Dt. 23:20). (Els subratllats són meus), de manera que quedaven lliures de prestar-ne als cristians o altres (els *goyim*). Que encara ara, però, siguin majoritàriament, pel que sembla, "famílies" jueves les que es dediquen a aquesta activitat ens podria dur a un altre nivell de reflexions i parlar, potser, d'una espècie de "síndrome de desposseïó" motivada per la seva situació permanent (i recurrent) d'exili i d'un intent per part seva, doncs, de reemplaçar així la pàtria sempre perduda.

Sigui com vulgui, el fet és (i amb això torno a la idea original) que, per raons que segurament se'ns escapen (però que justament per això amb més motiu hauríem d'intentar escatir), pesa sobre la usura una condemna religiosa no només unànime sinó, sobretot, molt severa. On trobem formulada aquesta condemna de manera més acusada és en l'Islam. En efecte, segurament no és només atribuïble a la proverbial hipèrbole àrab el que veiem, per exemple, en el següent *hadith*: "La *ribā* (usura) té 70 parts, i la més petita

equival a colgar-se amb la pròpia mare"; i en aquest altre, profètic: "Us dic en veritat que vindrà un temps en què no hi haurà un sol home en el món que no accepti la *ribā* i, si diu que no ho fa, la seva pols li arribarà". He triat aquests dos *hadith*-s, entre molts d'altres, perquè centren molt bé el més pertinent de tot això. És a dir, per un costat, situen la *ribā* per damunt d'un pecat absolutament nefand i, per l'altre, se'ns diu que arribarà un temps (i ja és aquest) en què aquest pecat serà comès de manera més o menys acusada per tothom³. Amb la qual cosa hem de treure la conclusió que el món actual, només per això, ja pot ser acusat (des d'un punt de vista religiós) d'abominable. Convindria que hi meditéssim...

Bé, per anar centrant el tema, jo diria que la noció que realment ho resumeix tot és la de "creixement"⁴. En efecte, "creixement econòmic" és una de les expressions que més sentim en els noticiaris, i ens hem acostumat a donar per fet que si hi ha creixement econòmic, això és una bona notícia (se sobreentén: per a tothom, si més no a llarg termini, en funció del que s'anomena el *trickle-down* o efecte de degoteig) i que una manca de creixement econòmic és sinònim de males notícies (també per a tothom). I a més acceptem, amb la més gran de les inconsciències, la idea aberrant d'un creixement il·limitat. Ara bé, darrere aquesta idea d'un creixement il·limitat hi ha la nefasta idea del

"progrés", que és, molt probablement, la idea més característica i alhora més corrosiva del món modern. Fins i tot la mateixa teoria de l'evolució de les espècies no hauria estat possible sense que prèviament no hagués estat ben implantada en la societat aqueixa idea de progrés, idea que, presentada com la "llei de la història", va directament en contra del més elemental sentí comú⁵.

Perquè de la mateixa manera que tothom entén que no hi pot haver un indefinit *improvement in health*, perquè ja deixaria de ser "salut", precisament, la qual se situa per definició en el punt natural d'equilibri, tothom hauria d'entendre igualment que no hi pot haver un indefinit *improvement in wealth* (paraula que originàriament volia dir simplement *wellness*, *well-being*, o sigui benestar integral, no pas, com ara, només fortuna dinerària), ja que això implica també rompre un equilibri i comprometre per tant aquesta mateixa *wellness*⁶.

Però això és precisament el que passa, perquè, en la pràctica, entre moltes altres coses, la idea de progrés introdueix una nota d'insatisfacció permanent en el dia a dia, d'un descontentament radical que s'oposa directament a la natural *wellness* que hom pot sentir quan viu en una bona situació. A més, com que, per definició, el moment present, per bo que sigui, és perfectible, això

¹ En efecte, el més petit de nosaltres (econòmicament parlant) rep ni que sigui aquesta "pols" de la usura en el seu dia a dia, ja que simplement quan comprem qualsevol cosa a crèdit ja ens estem "empolsinant".

² Etimològicament, la paraula *ribā* té precisament aquest sentit de "creixement".

³ El progrés i el creixement comparteixen, a més, arrel etimològica. "Progrés" ve del llatí *pro* + *gradior*, que vindria a ser com "avançar un graó". Doncs bé, aquesta arrel *gr-* que veiem a *gradior* i a "graó", la trobem també a "gran", "gros", "gras" i un llarg etcètera, paraules que expressen o inclouen la idea de creixement.

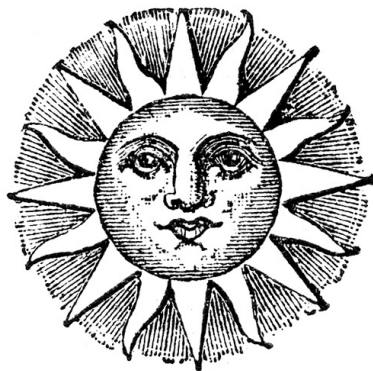
⁴ Com el lector ja deu haver advertit, el recurs a l'anglès es justifica per l'assonància fonètica i la proximitat gràfica entre les dues expressions i, també i sobretot, pel fet que, com he remarcat, *health* (salut) i *wealth* (riquesa, prosperitat material) tenien en origen un sentit molt proper; diferentment al que passa en la nostra llengua, on "fortuna" no volia dir res més que un cop de sort, una felicitat casualitat..

comporta que no vivim mai en aquest moment present, que és l'únic real, sinó que ens projectem sempre cap a un futur permanentment alimentat d'expectatives que, al capdavall, també per definició, no aconseguim realitzar mai.

Ara bé, a banda d'aquestes reflexions, com deia, de simple sentit comú, s'haurien de fer valdre també en contra de la idea de progrés raons d'un ordre més profund. Perquè les nocions de progrés i de creixement il·limitat serien inacceptables fins i tot en el cas hipotètic que es demostrés que són materialment possibles, és a dir, fins i tot en el cas que per mitjà d'algun conjur màgic hom pogués aconseguir recursos igualment il·limitats i que el planeta s'anés eixamplant meravellosament a mesura de les nostres necessitats mai no assaciades. No es tracta, doncs, de fer ressaltar els límits materials que s'oposen a aquesta idea, sinó la profunda inanitat d'aquesta visió lineal de la història.

Un exemple clàssic d'impossibilitat metafísica era el que deia que no hi pot haver muntanya sense vall (Descartes l'emprava). Exemple molt simplista, però nogensmenys adequat precisament per la seva simplicitat, que facilita la tasca a la imaginació. Doncs bé, aquesta imatge seria igualment adequada per presentar la impossibilitat metafísica d'un progrés il·limitat. O la que proposa *'Eclesiastès'*: "El sol surt, el sol es pon, anhelant d'arribar al lloc d'on tornarà a sortir". Aquesta és la gran llei, i no n'hi ha d'altra.

La gran paradoxa de tot això, però, és que aquesta absurda idea d'un indefinit creixement lineal, que és un mal en ella mateixa i que tindrà certament efectes destructius (fins arribar potser a l'anihilament del món que coneixem), en realitat només resultarà ser el mitjà ocasional perquè, en virtut de la inexorable llei suara esmentada, es produeixi l'alçament d'un món nou.

LAUDATO SI' : CULTURA DE LA VIDA, (IN)CULTURA DE LA MORT

Joan Gimeno

Ja no hi haurà més temps
Apocalipsi 10,6

Günlük işlerdenmiş gibi ölüm
Com si la mort fos un afer quotidià
Ilhan Berk

Una altra fi del món és possible

Acaben de complir-se els vint anys de la celebració de Fòrum Social Mundial de Porto Alegre. Aquest aniversari ha passat pràcticament desapercebut tant a les xarxes socials com als mitjans de comunicació tradicionals, en un món, el d'avui en dia, monopolitzat pel salvi's-qui-pugui de la pandèmia. D'aquella trobada organitzada per anticapitalistes i altermundistes va sorgir el conegut lema "*un altre món és possible*". Amb aquest eslògan, el pensament ben intencionat d'esquerres propugnava que no només era desitjable, sinó també possible, una altra forma de globalització, una societat més justa en un marc econòmic postcapitalista i amb un desenvolupament sostenible. Vint anys després, els colapsòlegs - amb l'escola no acadèmica de colapsologia francesa al capdavant (Pablo Servigne, Raphaël Stevens i altres) - estan mostrant que l'optimisme d'aquells que pensaven que es podria canviar el món anant cap a un desenvolupament verd

i més igualitari, però sense plantejar-se el fons de la noció de desenvolupament, ja no és una opció. Així, el lema que va sortir de Porto Alegre i que ha estat bandera de tants i tants grups en els últims anys ha hagut de ser actualitzat per la tossuda realitat dels temps actuals: *una altra fi del món és possible*. Ara mateix, doncs, el debat seriós ja no es troba en si anar cap el desenvolupament sostenible, l'economia verda (l'anomenat *Green New Deal*) o no fer-ho i seguir com ara, sinó en si podrem col·lapsar bé, o només ens quedarà col·lapsar de la pitjor manera. En tot cas, la certesa de tot plegat és que el col·lapse és inevitable.

No hi haurà més temps

L'encíclica *Laudato si'* del Papa Francesc va ser presentada l'any 2015. De llavors ençà ha estat un text de referència per a moltes persones, cristianes o no, que han trobat en ella una bona anàlisi de les causes de la crisi social i ambiental del món, algun concepte oportú com el de *ecologia integral o rapidesa*, així com algunes perspectives d'actuació, la principal de les quals és la que te a veure amb el canvi o transformació interior de cadascú de nosaltres com a pas previ ineludible per a fer possible qualsevol altra transformació externa (LS,217 i ss.). Al número 1 de la revista *Pelle Maha (La fi d'un cicle)* ja vam dedicar un text a

aquesta encíclica, així que pel que fa al gruix de les seves interpretacions generals i de la seva importància en aquests moments de crisi planetària aguda, remeto al lector a aquell article. En aquest text, en canvi, intentarem veure quins són els topalls o els límits d'aquesta encíclica, precisament per poder anar més enllà, això sí, partint del camí que ella mateixa marca.

Des de la perspectiva de la col·lapsologia, la *Laudato si'* deixa entreveure alguns límits, doncs peca, per dir-ho així, d'una mica massa d'optimisme humanista d'arrel cristiana. Potser és precisament aquest el seu punt feble. Sempre és bo tenir esperança en moltes coses, però en aquest cas l'esperança no és cap opció si es refereix a la millora - no diguem ja a la reversió - de la situació ecològica de la Terra, de la nostra *Casa comuna* com li agrada dir al Papa Francesc. L'esperança tampoc ens sembla l'horitzó, com a mínim des d'un punt de vista global, en tant que humanitat, per tot allò que te a veure amb la millora de les relacions de l'ésser humà amb ell mateix, amb els altres, amb el món (Cosmos) i amb Déu. En aquest sentit, precisament la noció clau d'ecologia integral (capítol 4 de l'encíclica) és a dir, el fet que tot estigui relacionat i que les dimensions ecològiques i socials estiguin íntimament relacionades, fa encara més palesa la impossibilitat actual d'un canvi global d'aquestes interrelacions. Ras i curt: no només fem tard en tot, sinó que a més no fem res. La nostra mirada és la de la desesperança humanista. Gràficament, podríem posar un exemple: La humanitat actual és com un tren que circula a gran velocitat, dirigint-se ràpidament cap a un penya-segat que forma el congost d'un riu. El pont ja no hi és, o ves a saber si ha existit mai. Coneixedors de la situació que s'aproxima, el que fan els maquinistes és accelerar més i més,

convençuts que el tren podrà saltar per sobre del buit que se'ls obre al davant. Molts passatgers, la majoria, mentres-tant, fan festa, mengen i veuen, indiferents a la realitat i a la gravetat de la situació. Aprofiten el moment. D'altres, no poden gaudir de la festa (potser voldrien, però no poden), són els condemnats de la terra, els petits de les Escripures i de Jesús als Evangelis. Només alguns viatgers intueixen la veritable gravetat de la situació. Tres o quatre resen donant gràcies a Déu pel viatge que els ha permès arribar fins allà. En tot cas, tots es troben al mateix tren, que segueix avançant cada cop a més velocitat. El final de la història és una obvietat. Els trens no salten i, per tant, aquest tren caurà sense remei daltabaix de l'espadat. I després? Això no se sap.

Les causes del col·lapse global són complicades i s'exposen en altres articles d'aquest monogràfic. L'encíclica *Laudato si'* les descriu molt bé, especialment al capítol 3 «L'arrel humana de la crisi ecològica», on s'esmenten com a principals arrels de la crisi ecològica i humana el complex tecnocientífic aliat del poder, un antropocentrisme mal entès, el relativisme moral o un pensament ecològic ben intencionat però fragmentat, que no té en compte la dimensió humana ni espiritual de la situació. Tot plegat, en definitiva, fa que ens trobem davant d'un panorama on s'escauen més que mai aquelles paraules de l'Apocalipsi de sant Joan: *ja no hi haurà més temps*. No n'hi ha, ni haurà més temps per reaccionar i canviar el curs de les coses, ni per a la Terra ni per a la humanitat. Els mecanismes del col·lapse global ja s'han desfermat i els diferents sistemes (clima, energia, diversitat biològica i cultural, demografia, política, etc.) aniran col·lapsant més tard o més d'hora.

Aquesta falla multisistèmica és, molt resumida, la tesi dels col·lapsòlegs a la qual jo m'adhereixo cada dia més. Però, justament aquí és on encara podem trobar una manera cristiana d'abordar l'irremeiabla, l'esperança transformadora per a un temps sense optimisme. Efectivament, no hi ha més temps (cronos), però tenim per davant de nosaltres tota l'eternitat. El temps cronològic de reacció se'ns acaba però, precisament per això, se'ns obre ara més que mai el temps kairològic. Aquest és un camí transitable sense haver de caure en anacrònics *survivalismes* ni en superbs posthumanismes. L'opció cristiana radical és la d'abraçar el temps kairós, aquest temps dens, que transforma la vida i converteix l'esdevenir en un aprofundir. El temps kairós és aquell que no va cap endavant sinó cap en dins, cap a les profunditats. I aquest és, al meu parer, el doble sentit del verset de l'Apocalipsi citat suara. El mirar cap endavant - el progrés - ja no és una alternativa, perquè l'únic camí transitable que ens queda és el d'enfonsar-nos en el misteri de la tempiternitat, la forma d'un ésser que ja està fet, però que hem d'acabar de fer: perfeccionar allò que ja és perfecte, aquest és el sentit de les nostres vides. Escrivia Raimon Pakikkar que «la tempiternitat és la temporicitat d'un ésser que ja ha arribat a ser, que «és» en la plenitud del seu sentit, que ha omplert, per dir-ho d'alguna manera, tots els forats (potencials) del seu ésser i que ha vessat tots els desigs (esperances) d'arribar a ser. El seu ésser és total, complet, absolut, ha arribat al terme, a l'Ésser, i el seu ser és Déu».

Des d'aquesta perspectiva, l'actitud dels col·lapsòlegs i l'esperança de l'escatologia cristiana es complementen perfectament. La salvació del col·lapse no ha de consistir en

l'angoixa per la pervivència física, ni de l'individu, ni de la cultura, ni tant sols de l'espècie, sinó el desig de viure més profundament i anar cap a la realització plena de l'ésser. No feia falta el col·lapse multisistèmic de la Terra per besllumar el camí de la plenitud de l'ésser - i històricament han estat moltes persones les que l'han transitat - però amb el col·lapse, aquesta via esdevé una mena d'*última ratio* del sentit de la vida.

Persones, grups i comunitats hem d'apostar-ho tot a que el *Regne de Déu és dins nostre*, parafraçant el títol que posà Tolstoi al llibre on culminava la seva reflexió sobre el cristianisme. Recordem que tant Jesús com la primera comunitat de cristians estaven convençuts que la seva seria l'última generació. Entesa així la salvació que pregona l'Església no ha de ser l'esbiaixada universalitat de la cristiandat (massa semblant a la globalització uniformitzadora) sinó més aviat la certesa expressada a Mateu 18,20 que «on n'hi ha dos o tres de reunits en el meu nom, jo sóc allí enmig d'ells». I és potser en aquest sentit que, l'encíclica del Papa Francesc, en molts aspectes radical, es veu limitada justament per la seva falta final de radicalitat.

El que tímidament apunta cap el final, la crítica al creixement sostenible (Laudato si,194), el menys es més (LS,222) o la sobrietat (LS,223) són plantejaments pensats per al temps cronològic i per això ja són, hores d'ara, insuficients i caducs. Només apuntant cap la tempiternitat és possible l'esperança per a l'ésser humà i de retruc, per a tota la Creació. I recordem, ni que sigui de passada, que la funció del cristià a la terra no consisteix tant a salvar-se a sí mateix com a

col·laborar amb Crist en la redempció de tot l'Univers (Pau, 1 Corintis 3,9).

Un bel morir tutta la vita onora

L'horitzó final que representa la mort ens horroritza. No es tracta de por a morir sinó de l'angoixa que tot s'acabi i que després no hi hagi res més en absolut. El punt i final. Per això, el fet indefugible que representa la mort es troba en la base de la religió, la filosofia i la ciència. Totes les cultures de la Terra s'han posicionat i han intentat donar resposta a tot allò que implica la mort. Davant l'evidència que amb la mort el cos material s'extingeix, les diferents tradicions han elaborat creences diverses per explicar la pervivència d'algun tipus de existència espiritual, ja sigui en forma de consciència o d'ànima. A Occident, tota la maquinària tecnocràtica que s'ha anat construint, des de fa segles, és un immens monument a exorcitzar la por de la mort i aconseguir la immortalitat en aquest món. Aquesta carrera enfollida de l'Occident llençant ciència i tècnica darrere la victòria sobre la mort del cos material, ja sigui en forma de transvasament de la consciència individual o col·lectiva a un software, mitjançant l'allargament de la durada dels telòmers cel·lulars o d'altres maneres, ha tingut com a conseqüència l'anorreament de la dimensió espiritual de l'ésser humà, descartant així, la ruta cap a la plenitud de l'Ésser. De retruc, hem posat i disposat tota la vida de la resta de la Terra al servei d'aquest projecte d'essència faustica. Que no ens estranyi, ara, que Mefistòfil vingui a reclamar el que li pertoca. Tot plegat, es tracta, sens dubte, de la manifestació més plena del pecat original (Gènesi 3,4-5) i d'aquell moment en que la serp va replicar a Eva: «No, no morireu

pas! Déu sap que, si un dia en mengeu, se us obriran els ulls i sereu com déus: coneixereu el bé i el mal».

El no morir o, com a mínim, l'allargament de la vida, ha estat, com hem vist, una de les dèries de la humanitat occidental. Els avenços en la tècnica i en la ciència han tingut dues aplicacions fonamentals i totes dues posades al servei del progrés: matar més (progrés militar) i viure més (progrés mèdic). La innegable millora en les condicions de vida material ha tingut com a conseqüència l'augment vertiginós de la població mundial durant els últims cent cinquanta anys. Així, dels dos mil milions de persones de les primeres dècades del segle xx hem passat als set-mil vuit-cents milions d'inicis del segle xxi. I precisament aquest fet, el creixement demogràfic, és un problema que queda sense abordar a la *Laudato si'*, que fa allò de com si de no anomenar-ho, no existís. I sóc conscient que amb aquesta qüestió m'estic ficant en un camp de mines...

Veiam. Molts estem ben d'acord amb el Papa Francesc quan reclama justícia entre el desenvolupament dels diferents països i afirma que «sabem que és insostenible el comportament d'aquells qui consumeixen i destrueixen més i més, mentre que d'altres encara no poden viure d'acord amb la seva dignitat humana. Per això ha arribat l'hora d'acceptar cert decreixement en algunes parts del món aportant recursos perquè es pugui créixer sanament en altres parts» (LS,193) Però això es fa impossible de portar a terme en un món amb uns recursos limitats i amb una població en creixement exponencial. L'encíclica carrega contra aquells que proposen una reducció de la natalitat en els països pobres condicionant ajuts econòmics a

certes polítiques de «salut reproductiva», i fa bé en fer-ho, perquè és quelcom immoral a totes llums, però quan diu que el creixement demogràfic és plenament compatible amb un desenvolupament integral i solidari (LS,50), no s'està sent conscient dels límits que ens imposa la Terra. Podem anar per la via de la justícia social i de l'equitat i pregonar el desenvolupament de les societats que no en han gaudit o podem acceptar que no és possible el creixement enlloc ni en cap àmbit (ni econòmic, ni d'explotació de recursos materials, ni de població). Totes dues opcions són dolentes des de la perspectiva de la vida humana material i segurament ambdues ens condueixen, de nou, al col·lapse.

No es tracta de cap manera de polítiques de salut reproductiva, sinó que es tracta de ser conscients que la població actual del planeta determina, i molt, el col·lapse que fa temps que ha començat (el primer article de Josep Maria Mallarach, dins aquest mateix volum, mostra com el col·lapse no és només cosa d'avui). En aquest sentit, cal recordar que el creixement vertiginós de la població ha estat conseqüència última dels avenços que s'han fet obsessivament per allargar la vida i per evitar o endarrerir la mort. Per tant, no ha estat un creixement natural sinó la conseqüència d'una manera de veure l'existència i el món pròpia d'Occident, en bona part, determinada per l'humanisme cristià, en tant que fonament filosòfic del mite del progrés i del materialisme. L'alternativa no és planificar la vida, sinó aprendre a conviure amb la mort. Als nostres dies, encara perviuen pobles indígenes, poc o gens ni mica contactats, a la frontera amazònica (Perú, Bolívia i Brasil). Aquests grups humans mantenen una relació d'harmonia amb la natura perquè mantenen

un saludable equilibri poblacional. I això es deu, en gran mesura, a que mantenen amb la mort una relació de naturalitat, quasi d'amistat, una actitud que ens podria recordar la relació de sant Francesc d'Assís amb tota la creació i amb la mort com una part d'aquesta creació divina: «Lloat sigueu (*Laudato si'*), Senyor meu, / per la nostra germana la mort corporal, / de qui cap home vivent no pot escapar». Així doncs, no es tracta només de tenir una altra relació amb la vida, sinó també de teixir un altre tipus de relació, molt més fraternal, amb la mort. No és qüestió només de viure bé, de viure millor, sinó de aprendre a morir bé, d'abraçar el final *com si la mort fos un assumpte quotidià*, com va escriure el poeta turc Ilhan Berk.

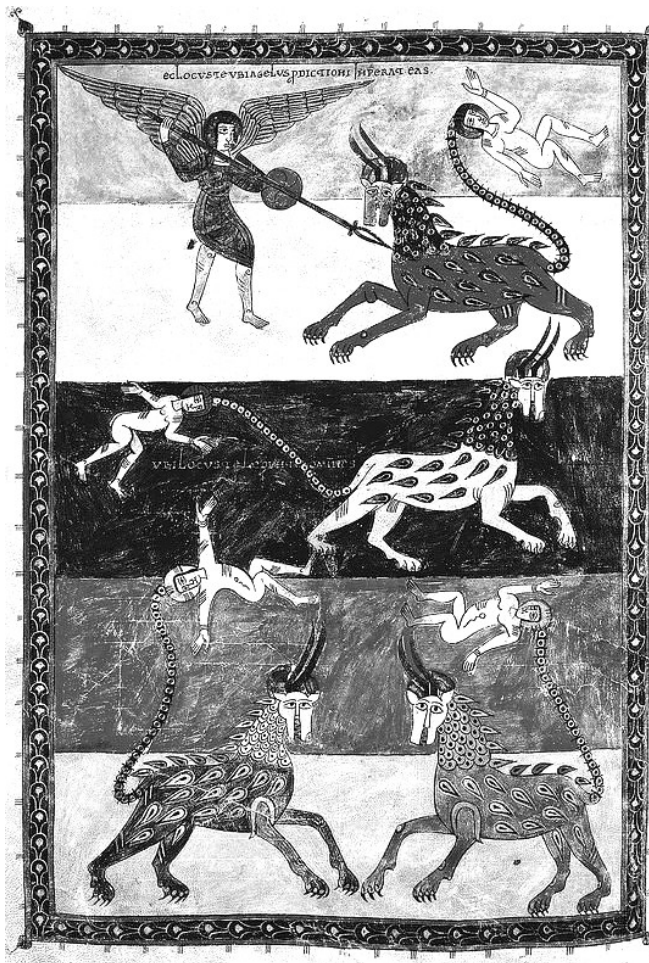
Qui vulgui salvar la seva vida, la perdrà

«Què en treu l'home de guanyar tot el món si perd la vida?» (Marc 8,36) Aquesta hauria de ser una de les preguntes decisives a fer-nos en aquests moments en tant que éssers individuals i també com a humanitat. Podem entendre millor aquestes paraules de l'Evangeli de Marc, i els seus paral·lels a Mateu i Lluc, si les situem en una incomprensió bastant generalitzada. Només començar, la incomprensió concreta que van tenir Pere i altres deixebles respecte de la bona notícia que proposava Jesús (Marc 8,31-35) i durant dos mil anys de cristianisme, la que en general hem tingut els cristians al voltant de l'essència i la plenitud de la naturalesa de la vida. Com intuïa Jesús, el veritable camí de la Vida passa ineludiblement per la mort. I només morint al que som ara, com a persones o com humanitat, podrem confiar que el col·lapse que vindrà portarà un home nou que visqui

una vida nova tal i com recomanà sant Pau als efesis: «renuncieu al vostre comportament passat i despulleu-vos de l'home vell que es va destruint rere els desigs seductors; renoueu espiritualment el vostre interior i revestiu-vos de l'home nou, creat a imatge de Déu en la justícia i la santedat que neixen de la veritat» (Efesis 4,22-24). Per tant, lloat siguis (*laudato si'*), Senyor, per la vida donada que culmina i es transforma en una mort fecunda.

Per ampliar el tema:

- Papa Francesc, *Lloat Sigueu. Laudato si', Carta encíclica*, Barcelona, Claret, 2015.
- Riechmann, Jorge, *Otro fin del mundo es posible, decían los compañeros*, Barcelona Ediciones MRA, 2019.
- Servigne, Pablo & Stevens, Raphaël, *Colapsología*, Barcelona, Arpa Editores, 2020.

CARRONYAVIRUS. SET REFLEXIONS SOBRE LA 'PLANDÈMIA'

Pedro Burruezo

1. Buscant simulacres

La pandèmia existeix. És real. No és cap invent. Però es menteix, i molt, sobre la seva magnitud. Els mitjans oficials estan obstinats que sembli molt més greu del que és en realitat. Potser és un virus biotecnològic que han creat per a treure's del damunt a uns quants avis i posar fre a l'explosió demogràfica. O és producte de la zoonosi. Més enllà del que puguem arribar a saber i/o intuir, és veritat. No tinc tan clar això del col·lapse del sistema sanitari. Però aquí del que es tracta és d'acabar amb les dissidències a la totpoderosa modernitat i els seus sacrosants dogmes. Davant d'un hipotètic col·lapse econòmic imminent, davant de les últimes conseqüències del neoliberalisme, motivat, al seu torn, per un col·lapse dels recursos naturals, els que governen el món es veuen en la necessitat de dur a terme estratègies per aturar revoltes populars quan arribi el moment. De manera premeditada o no, se'ls ha atorgat una excusa perfecta per a dur a terme un simulacre global. El capitalisme i la destrucció associada comporten la necessitat de les elits de salvaguardar els seus interessos en els pròxims temps, davant escenaris cada vegada més distòpics. No sols és un tema econòmic: es tracta de perpetuar-se en el poder. La protecció dels interessos d'ínfimes minories comporta la fam, la malaltia i la misèria per una proporció cada vegada més gran de la

població mundial, a més de la destrucció de l'ecosfera gaiana. Es tracta de començar a preveure aquestes revoltes multitudinàries i extreure'n conclusions per a posar-hi fre amb garanties d'èxit, perquè les elits són cada vegada menors i els afectats ja són uns 7 mil milions de persones.

2. Tots endeutats

Com dèiem, no sabem si el que s'esdevé és una cosa deliberada o no, però sí que sabem qui són i qui seran els més afavorits. Quan passa alguna cosa molt grossa, sempre cal mirar a qui beneficia. De moment, bancs, empreses de telefonia, empreses energètiques, grans cadenes agroalimentàries, agències televisives, macroempreses de vendes online... no han deixat d'operar. I quan es posi la vacuna, les farmacèutiques es faran d'or (aquest text va ser escrit al principi de tot). I, per si això encara no fos prou, ens estan fent creure a tots que les vacunes són més necessàries que mai. Farmacèutiques, bancs, agroalimentació convencional, energia, grans cadenes de distribució... És a dir, els que governen el món a l'ombra. Això sí, els usurers s'enduen la palma. Tots els governs del món quedaran enormement endeutats, així com milions d'empreses, autònoms, famílies, etc. Tot això es podria titular així: "Com tenir la paella pel mànec". Totes les tradicions espirituals han alertat del perill d'una economia regida per l'activitat usurària

i especulativa, que no és el mateix, però que són complementàries. La usura destrueix la societat, la Natura i fins i tot la capacitat espiritual de les persones, perquè no hi ha res pitjor que viure amb una corda al coll... per a oblidar l'essencial. Ja no calen exèrcits ni policies per a contenir a les masses. N'hi ha prou amb tenir-les ben endeutades...

3. La Natura, agonitzant

És imminent el col·lapse ecològic, crec. Les masses abraçaran amb alegria, com ja està passant ara, el fet que, pel bé comú, un únic comandament global es faci càrrec de la situació i imposi el toc de queda planetari (això ho vaig escriure fa mesos). Cal escoltar "als experts". D'aquests col·lapses esmentats ningú, amb una mica de sentit comú, en té cap dubte. Quan arribaran definitivament? Això ningú no pot saber-ho. Això només és una bestreta. El neoliberalisme és l'última baula del capitalisme. La seva capacitat de destrucció és extraordinària. Les elits que el condueixen aspiren a salvar-se a si mateixes quan arribi el desenllaç definitiu. La competició pels recursos serà ferotge. Portarà greus disturbis bèl·lics en tota la Terra. Les elits assagen com fer front als disturbis i sortir-ne indemnes; cosa, d'altra banda, absolutament impossible. Càncer, obesitat, malalties degeneratives, disruptors endocrins, esterilitat... tot forma part tot del mateix 'kit'. Per no parlar de contaminació química, nuclear, electromagnètica, acústica, lumínica... i de com tot això contribueix a destruir els sistemes immunitaris de les persones i de la societat sencera.

4. Al Dajjal/L'Anticrist: un govern únic. Als qui estiguin avesats a les lectures de textos escatològics de les tradicions espirituals, tot el que està passant no els sorprèn. Forma part d'un guió que havia estat

predit fa segles, fins i tot mil·lennis. Ens poden cridar l'atenció els detalls, en tot cas, però no pas la trama, ben coneguda. Les diferents tradicions espirituals ens parlen d'una època -l'actual- Kali Yuga, una era de destrucció, d'alteració de la natura, de desaparició de les famílies. D'un món governat per gent mediocre arrossegada per les seves passions més baixes. Una societat, en definitiva, que no sols viu d'esquena a la realitat espiritual sinó que la nega rotundament. La culminació d'aquest procés serà l'arribada d'Al Dajjal (per als musulmans) o de l'Anticrist (per als cristians), per citar dos exemples anàlegs. Alguns textos el presenten com un ésser desprietat, sense compassió, extremadament pèrfid i subtil; borni i que prové d'Orient. Més que una persona en concret, podria ser un estat de coses, un estadi de la humanitat. El que és clar és que es farà càrrec del govern mundial i que ho farà enganyant a les masses, cada vegada més dòcils i analfabets. Molt pocs es resistiran als seus encants i als seus cants de sirena, que no faran altra cosa que instaurar la corrupció a dojo de manera enganyosa. Ja passa ara: el que és veritablement normal és considerat aberrant, mentre que l'aberrant és assumit com a natural. La usura, per exemple.

5. "Un món en perill"

Tant si tot el que està passant aquests dies és premonitori de l'arribada de l'Anticrist com si no ho és, tant si és una cosa premeditada com si no, el que sí que és ben clar és que el deïficat univers tecnològic de l'home modern és una realitat molt irreal, vulnerable i inestable, encara que els papes de l'era transhumana ens vulguin convèncer del contrari. En molts sentits, també ho és la lluita contra els virus. Tots els experts vaticinen cataclismes a dojo els propers decennis. Hem ultrapassat massa línies

vermelles: malalties, extinció d'espècies, penúries... El pitjor no ha arribat encara. Tant de bo que m'equivocui. Es tracta d'un món extremadament feble, irracional i malalt. D'aquella pols, vénen aquests fangs. Ja ens ho havien advertit tots els organismes independents. En la modernitat, sembla que tot va bé. Però tot és una farsa, que s'aguanta pels fils.

6. El veritable drama és que el món modern sobrevisqui al coronavirus

En aquests dies, uns i altres s'afanyen a assenyalar que l'assumpte del coronavirus pot ser una bona excusa perquè la humanitat recapaciti i decideixi canviar el rumb suïcida pel qual va optar ja fa uns segles. El que està passant ara és el resultat d'anys i panys de separació de l'ésser humà de la seva essència més espiritual i de la caiguda en la dualitat. Als que estan en una via iniciàtica viva, tot el que està passant no els sorprèn gens ni mica. I, com ja he dit, l'escatologia de les diferents tradicions és clara sobre aquest tema. Es veia venir. No és que me n'alegri, ni molt menys, però és que no queda cap més remei. El compost més fèrtil sorgeix de la podridura.

M'explico... La mateixa humanitat que ha estat capaç de destrossar la Natura i de crear un món on tantes coses anormals (com la usura o el tràfic de blanques) han passat a ser una cosa completament assumida per la majoria de la població... així com el sistema productiu, econòmic, social, alimentari... que ha creat, mai no serà capaç de trobar una solució als problemes que aquesta mateixa societat ha gestat. Perquè la humanitat sobrevisqui cal que el materialisme mori. No queda altra alternativa. No volem que el sistema actual sobrevisqui. El que necessitem és que s'enfonsi definitivament.

7. Conclusió

Està tot dit, o gairebé. No salvarem el món. No és a les nostres mans. Tot està en mans de la Providència. Però podem fer tot el possible per a no corrompre'l més encara. Avui el que toca no és cercar estats de consciència alterats, sinó el més inalterats possible i no fer patir a ningú amb els nostres actes: és a dir, tornar a l'essència, a la primordialitat. La bellesa és la millor forma que he trobat de combatre la lletjor del món modern, que ha destruït l'ecosfera, que, fins fa dos segles, encara era un autèntic paradís.

El missatge que intento transmetre amb aquest text i amb tot el que faig és que hem perdut la gran guerra contra la modernitat i la seva capacitat destructiva. L'abisme està molt a prop i causarà molt de dolor a milions i milions de persones. Ara, el que toca és preparar a la societat per al que s'atansa i ser capaços de crear llum i bellesa on hi ha fosc i lletjor. "Encara és de nit", com deia Sant Joan de la Creu. Grans masses de població endeutada, governs hipotecats, empreses sotmeses a la usura... Això és el que s'amaga darrere de la "plandèmia". Tot correspon a un pla malèfic d'aquells que aspiren a corrompre el món i l'ànima del món.

Mentrestant, el nostre deure és mantenir-nos fermes i romandre sords als cants de sirena que contribueixen a la destrucció. El nostre deure és fer el contrari, treballar per la regeneració, passi el que passi. I no oblidar mai, tenir sempre present, que: Per més que ells maquinin, el nostre Estimat màquina més i millor (Sura Al Imran, 54). Per això, tard o d'hora, arribarà la llum. No ho dubtem.

Que Déu ens protegeixi.

UN NOU TEMPS... I UNA NOVA TERRA ANTICS TABERNACLES, NOUS SANTUARIS

Ferran Iniesta

Si el Senyor no construeix la casa,
en va s'afanyaran els constructors (Salm 127,1)

...amic meu, no creieu que som a la vigília de
la destrucció – Barry Mc Guire

Deixeu el vostre vell camí. Ja no serveix; no
sentiu? Aquest vent que us trenca els vidres. I
fa trontollar les parets? És que els temps
estan canviant – Bob Dylan - Miralls

Un profeta carismàtic, pels camins de la
Palestina de fa dos mil anys, sabia que aquell
temps i aquella civilització s'havien esgotat,
tant per als vençuts com per als vencedors. La
Roma imperial pretenia encarnar l'edat d'or a
la Mediterrània, però l'opressió dels pobles i
la buidor espiritual romana situava aquell
imperi més a la vora d'un apocalipsi que no
pas d'un paradís. Calia un nou ordre i una
nova pau. Avui, com aleshores, la inquietud
s'estén per tota la Terra: a Orient es parla de
santuaris del futur, al Sud s'anuncia una
aliança de l'Esperit i a Occident es veu que el
sistema col·lapsa, com ja dèiem a *La fi d'un
Cicle* (número 1). Anem cap a l'autodestruc-
ció? O es pot preparar encara un nou temps?

Avui els nivells d'acció són diversos. La idea
d'una ecologia més equilibrada, la indispensa-
ble limitació i desaparició del -mal- ordre

mundial són remeis contra els efectes del
desgavell a la Terra. En un pla més profund,
els corrents ideològics que emergeixen des
dels continents que van ser colonitzats per
Occident obren una escletxa en la muralla del
racionalisme i l'individualisme: subalternistes
a Àsia, etnofilòsofs a Àfrica i decolonials a
Amèrica progressen a tots els campus
universitaris. I més a fons encara, per tot
arreu trobem renovació de les tradicions
espirituals i creació de nous espais de
fraternització: al costat de les ben arrelades
tradicions antigues apareixen experiències
incipients d'allò que uns anomenen els
santuaris del futur i d'altres l'aliança de
l'esperit, allà on gent de diversa pràctica
religiosa però de comuna experiència
iniciàtico-metafísica, posen la sacralitat en
comú. Tots aquests nivells s'articulen.

Edat d'or o apocalipsi?

Els transhumanistes asseguren que anem cap
a una Edat d'Or en què els humans superaran
les seves limitacions esdevenint cíborgs, un
temps en què segons els teòrics neoliberals el
lliure mercat resoldrà la pobresa, i una etapa
en què, diuen els ideòlegs del posthumanisme,
s'extingiran religions i tota mena de supersti-
cions. En contrast amb aquest futur daurat
dels cantors d'un nou paradigma, anem
experimentant pandèmies, pobreses extremes,

poders injustos, revoltes i guerres, un clima i ecosistemes a punt de col·lapse i una tràgica solitud d'un humà intranscendent i atomitzat. Per això Barry Mc.Guire cantava *Eve of Destruction*, 'Vigília de la destrucció'.

Potser, com pensen algunes tradicions, no hi ha edat d'or, però els cicles civilitzatoris, amb les seves fases -preparatòries, ascendents, zenitals i decadents- es fan difícils de negar. Historiadors com Toynbee, Spengler, J.Pirenne o A.Deulofeu han analitzat els cicles històrics de moltes societats, des de Kèmit (l'antic Egipte), Mohenjo Daro, Pèrsia, Roma, Xina, Maia, Malí, Tahuantinsuyu, Europa, fins els actuals Estats Units d'Amèrica. Només cal que ens preguntem si el cicle humanista-racionalista-modern, començat fa uns 500 anys, està esgotat o només es prepara per infantar el paradís transhumà dels cibernòs. La reflexió és si això s'accepta com a fatalitat, o si obrim portes a altres horitzons, en nom de l'harmonia que tot ho sosté.

L'artefactolatria domina el món dels darrers segles, però avui se'ns proposa com a solució esdevenir nosaltres mateixos artefactes. En contrast, el pensament tradicional, considerat pel pensament racionalista endarrerit i responsable de tots els mals, no rebutja les innovacions -mai ho ha fet- però és l'únic que preserva el sentit de l'existència i que opera des de la pau interior vers un món més fratern, auster, ecològic i conscient de la divinitat que tot ho impregna. Avui, el cicle modern recorda més a Babel que no al Pardes o paradís.

Tabernacles i santuaris

Per tal d'emergir del naufragi en curs, les escoles de pensament subalternista (Guha,

Spivak, Chakrabarty), etnofilosòfic (Ndaw, Diagne, Ndebi Biya), ecofilosòfic (Riechmann, Weber) i decolonial (Dussel, Anzaldúa, Grosfoguel) s'han afegit a les tradicions espirituals, posant de relleu els límits de l'individualisme i de la seva filosofia de l'absurd. Aquests nous corrents teòrics acompanyen així l'ascens de nuclis renovadors, arrelats en velles tradicions, i que s'alcen agermanats amb grups basats en diversos llegats espirituals. No és una juxtaposició de tradicions, sinó creació d'espais nous on la sacralitat opera en la reflexió intercultural i en la pau essencial, espais de reconeixement de la profunda unitat que és en tot i en la nostra consciència última.

Davant l'evidència creixent de la capacitat humana d'autodestruir-se, ja només es poden donar dues respostes bàsiques: robotitzar-nos per fugir del col·lapse que estem provocant -i que significa igualment la mort humana- o recuperar comunitàriament el sentit transcendent de l'existència. Ciència i tecnologia modernes disposen cada cop de més de recursos, però amb una mateixa orientació perversa tal i com savis de totes les tradicions assenyalen. L'humanisme occidental contemporani ha projectat tota l'energia de l'espècie cap a l'exterior, ha transformat els pobles en societats -amalgames d'individus- i ha tractat la Terra com un objecte extern i mort. Aquesta ideologia fragmentadora i dualista és la que impregna el col·lapse que ja estem vivint. Però de què disposem els tradicionals per reorientar l'enfollida cursa de l'espècie? Som només una reminiscència nostàlgica del passat o una força reestructuradora de l'harmonia de les partícules en el tot?

Aquest segle està veient el retorn dels vells tabernacles, de les antigues savieses que

segueixen vives a tots els continents, malgrat els seus errors històrics i les seves limitacions actuals. Però, com hem senyalat, també són temps de renovació, de santuaris nous i oberts més enllà de les formes pròpies de cada tradició. Cada camí espiritual, cada antic tabernacle, és una font de saviesa, d'arrelament en un o més pobles, de vells santuaris plens d'inspiració actual. Però, quan el món se'ns ha fet petit, hem hagut d'aprendre a compartir espais oberts de nova sacralitat més enllà dels mars de cada forma tradicional. És temps d'enfortir la pròpia ruta tradicional al costat de la dels altres, sense nostàlgies del passat, i hora d'obrir nous santuaris on l'aliança de l'esperit ajudi a desvelar la veritat única que impregna cada ésser, cada persona i cada tradició. Aquest és el sentit de la tempiternitat, d'un temps en que cada instant te dimensió eterna.

Només aquesta experiència de la sacralitat de tot el que és, multiplicada per tota la Terra, podrà pal·liar primer i anul·lar després les causes profundes que ens han dut al col·lapse, al trencament amb natura i divinitat. Avui l'amenaça d'esfondrament és global i només se la pot desfer des de cada corrent espiritual i alhora des de l'acció agermanada entre tradicionals de tot arreu, en espais que just ara comencen a obrir-se. Savis i mestres, iniciats i sacerdots, metafísics i religiosos, tots conformen els fonaments de l'Aliança de l'Esperit, aquest nou tabernacle sagrat que no te més límits que el món manifestat ni més verticalitat que la que presideix la realitat, divina i absoluta.

L'antiga saviesa ens recorda que *La pedra que rebutjaven els constructors, ara és la pedra angular* (Salm 118, 22-23). Les tradicions espirituals ensenyen una altra manera de viure que l'extroversió tecnoinstrumental,

però aquesta pedra fonamental per a l'equilibri de la Mare Terra ha estat rebutjada pels potentats i tecnòlatres contemporanis. És temps de reprendre aquesta clau -cosmològica i metafísica- que articula el món i ens dóna un lloc privilegiat al sí de la mare terra, la que personalitza pobles i estableix un triangle d'harmonia amb els éssers humans i la Divinitat, la cosmoteàndria de la que ens parlava en Raimon Panikkar.

No és cap atzar que hagin estat més lúcids i visionaris els poetes o els cantants, perquè la inspiració veritable restableix la connexió d'humans, món i esperit. I avui, la urgència d'un canvi de rumb, d'un retorn al sentit transcendent de tot el que existeix, és imprescindible, amb plena independència de si l'espècie humana se'n sortirà -com confiem molts a Pelle Maha- o arribarà a la seva fi. Convé així reprendre la crida que feia a tothom el poeta Pere Quart (Cançó de carrer, 1975) cantada per Ramon Muntaner:

Apòstols i cabdills:
llenceu el crit d'alarma!
...
Homes, dones, infants,
de tota llengua i raça
i els míseros i els vençuts
...
Encara hi som a temps
...
Destruïrem un món
estúpid i sense ànima.
Cavem els fonaments
d'una vida més alta.

Perquè no es tracta sols de canviar urgentment de rumb en contaminació, destrucció d'ecosistemes, injustícia flagrant o egoisme homicida del poder, sinó d'arraconar un enfoc modern 'estúpid i sense ànima'.

Cal bandejar aquest pensament racionalista que tot ho degrada, que ens ha dut al col·lapse i del què hem de sortir per la salut de la vegetació, dels animals, de les persones i dels pobles. Potser, 'encara hi som a temps', com cridaven profètics Pere Quart i Ramon Muntaner, perquè com anunciava també un jove Bob Dylan 'és que els temps estan canviant'. Cavem, doncs, els fonaments d'una vida més senzilla i més alta.

* * * * *

Per ampliar el tema són recomanables les lectures de:

- Alassane Ndaw (*La pensée africaine*)
- Enrique Dussel (*Filosofías del Sur*),
- Dipesh Chakrabarty (*Al margen de Europa*),
- Pathé Diagne (*L'Euro-philosophie face à la pensée du Nègro-Africain*),
- Jorge Riechmann (*Para evitar la barbarie. Trayectorias de transición ecosocial y de colapso*)
- Raimon Panikkar (*Entre Déu i el Cosmos*) -
- Xavier Melloni (*Hacia un tiempo de síntesis*)

per obtenir un breu resum del pensament harmoniós -tradicional i alternatiu- al dualisme extrem de l'humanista modern.

COL·LAPSE POSTHUMÀ

La deconstrucció de la naturalesa humana

Albert Cortina

L'engany de l'*Homo Deus* i la falsa promesa de la immortalitat cibernètica

En el seu llibre best seller, "*Homo Deus. Una breu història del demà*", Yuval Noah Harari, professor d'Història de la Universitat Hebrea de Jerusalem, escriu sobre la nova agenda humana: "[...] *en les albors del tercer mil·lenni, la humanitat es desperta i descobreix alguna cosa sorprenent... En el segle XXI, es probable que els humans facin una aposta per la immortalitat [...]*". Al fil d'aquesta afirmació, el físic Jorge Wagensberg, en un article d'opinió publicat l'any 2016 titulat "¿Es pot viure sense religió?", manifestava que "*la immortalitat en el més aquí és el mite per a una nova religió. Un organisme viu és un algoritme i res no impedeix que aquest persisteixi indefinidament. Ni tant sols fa falta ja comprendre la realitat. Tot són dades. Un bon sistema d'informació em coneix millor des de fora que jo a mi mateix des de dins. L'humanisme ha mort, visca el dataïsme*".

I és que, a diferència de l'humanisme clàssic, el progrés que planteja la ideologia transhumanista-posthumanista, que emergeix com la nova utopia - o millor dit, distopia- de la globalització tecnològica, va de l'escala històrica a l'evolutiva, de manera que la voluntat de millora de l'ésser humà ultrapassa l'àmbit social i assoleix el biològic, però des d'un antinaturalisme ben palès.

Per a la cosmovisió transhumanista, l'espècie humana, si s'ho proposa, pot transcendir-se a

sí mateixa. No simplement de manera esporàdica, un individu aquí d'una forma i allà un altre individu d'una altra, sinó en la seva integritat com a humanitat. D'aquesta manera, l'*Homo Deus* descrit per Harari resulta ser un "home nou" autotranscendit gràcies al "millorament humà" provocat per la ciència i la convergència de les biotecnologies exponencials. Segons el filòsof francès Luc Ferry, l'emergència del transhumanisme té les seves arrels en l'impacte de la contracultura dels anys 1960-70, des de la crítica a la modernitat fins als nous corrents espirituals, tots ells adversos a l'humanisme racionalista occidental. Des de la mirada humanista i republicana de Ferry, aquests moviments varen assentar les premisses per a la radicalització del transhumanisme en posthumanisme, una versió postmoderna que renuncia al llegat filosòfic i ètic de l'humanisme. Així, doncs, el transhumanisme esdevé una mena de pensament tecnomístic i apocalíptic. L'única esperança de salvació per a la humanitat es trobaria en aquesta autotranscendència i en una anomenada "immortalitat cibernètica" a partir de la migració de la ment des del nostre cos biològic fins a un suport de silici, digital o hologràfic.

El transhumanisme-posthumanisme, més enllà d'un moviment cultural o de pensament, inclús més enllà d'una ideologia o d'una

utopia de substitució pel segle XXI és, en realitat, un neognosticisme, ja que pretén construir una nova “espiritualitat” adient a la globalització tecnològica, menyspreant el cos biològic natural de l'ésser humà per assolir un estadi “angelical” en l'ésser posthumà. En aquest sentit, proposa superar els límits naturals de la humanitat mitjançant el millorament biotecnològic i, eventualment, la separació de la ment del cos humà i la seva transmigració a un nou suport immaterial, assolint d'aquesta manera l'anomenada “immortalitat cibernètica”, és a dir, un succedani de l'autèntica vida eterna.

La destrucció de la creença en una naturalesa humana universal

L'antropologia transhumanista és enormement materialista: l'ésser humà no té un cos sinó que és un cos el qual pot transformar-se il·limitadament, a partir de les tecnologies més disruptives i avançades. Per entendre aquesta cosmovisió, pot ser útil l'enunciat de Max Tegmark, professor de Física en l'Institut Tecnològic de Massachusetts (MIT), en el qual divideix el desenvolupament de la vida en tres fases a partir de la seva capacitat d'autodisseny: la *fase biològica*, de la qual el *hardware i software* són fruit de l'evolució, per exemple els bacteris sorgits fa uns 4.000 milions d'anys; la fase cultural de l'espècie humana, el *hardware* del qual és fruit de l'evolució però que va poder dissenyar part del seu *software*; i la *fase tecnològica*, sorgida a finals del segle XX, que serà capaç de dissenyar tant el seu *hardware* com el seu *software*. Aquesta classificació tipològica ja conté els tres elements distintius del transhumanisme: la comprensió de l'ésser viu com un dispositiu, la superació tecnològica de l'ésser humà i

l'autodeterminació total del subjecte.

En el seu assaig *To Be a Machine* (Ser una màquina), el periodista irlandès Mark O'Connell afirmava que el transhumanisme és un moviment d'alliberament de la naturalesa i de la condició humana. Pels transhumanistes, la natura no és sagrada i per tant, tenim un deure moral de transformar-la, començant pel genoma humà, per garantir un major benestar i un biomillorament de les qualitats morals de la persona.

Així, doncs, tant el transhumanisme com el posthumanisme dipositen la seva fe en els poders de la ciència. Aquesta mena de religió secular planteja la negació de la naturalesa humana segons les tradicions i que depenen, en darrera anàlisi, de la visió religiosa o espiritual de la realitat suprasensible. D'ací que els transhumanistes propugnin la substitució de l'home tal com és històricament per un home nou, l'ésser del qual hagi estat convenientment alterat per la voluntat i la raó humanes. Per aquest motiu, la negació de l'existència d'una naturalesa humana fixa i immutable, la fa emmotllable, o sigui, polititzable. Aquesta negació de la religió secular posthumanista, unida amb el seu particular ideal de l'home nou biotecnològic, ho posa tot en qüestió i, des del meu punt de vista, ens aboca, inevitablement, a un col·lapse posthumà.

El control biopolític de la condició humana i de la vida

Constatem, cada cop amb més claredat, que en aquesta segona dècada del segle XXI està emergint un nou totalitarisme biopolític global molt perillós. En paral·lel, tal i com afirma l'escriptor espanyol José María Lassalle, una dictadura digital es projecta a

l'horitzó. Estem assistint a l'adveniment del *Ciberleviatan* que -en paraules de Lassalle- fa col·lapsar la democràcia liberal en mans d'una imparabile revolució digital, nou tecnopoder de les grans corporacions.

Així, el terme "biopolítica" pot definir-se com la política dels cossos, la política integral de la vida, però també com el poder sobre els cossos, el poder sobre la vida. I és que, en aquesta etapa de la civilització humana, la ciència fa possible orientar directament la política cap a l'organització total de la vida, des de l'origen fins a la mort. El que planteja la biopolítica, si més no de moment, no és la consecució del poder polític en si mateix per transformar la societat globalment, sinó la construcció de la identitat humana a la carta. És a això que deu, probablement, la seva capacitat de penetració. Els seus mitjans preferits són, juntament a la reivindicació de nous drets (transgènere, transhumans, posthumans, ciborgs, transespècie...), l'enginyeria educativa i la propaganda, recolzats per l'enginyeria mèdica i genètica. Aquest biopoder es sosté en una ideologia que està més interessada en la modificació de la consciència per mitjà de la cultura, que no pas en el canvi de les estructures pròpiament dit, com era prioritari en les ideologies socials del segle XX.

Les noves ideologies es recolzen en tècniques relacionades amb la biologia i, per ser efectives, en l'enginyeria biològica que remodela la vida de l'ésser humà. És per això que les 'bioideologies' aspiren a transformar directament la naturalesa humana i, secundàriament, les estructures institucionals: aquestes darreres, diuen, es transformaran si canvia l'ésser humà. Un exemple de 'bioideologia total' és la de la salut, que cerca la salvació en aquest món, invertint la finalitat de la ciència mèdica, ja

que no lluita tant contra la malaltia com per la salut, per mitjà de la medicalització de tota la societat. D'aquesta manera, el progrés de les tècniques mèdiques es paga amb un augment del control social i una disminució global de l'alegria de viure. En l'actual declaració de pandèmia per la Covid-19 aquesta tendència s'ha fet ben palesa. Com a substitució de la salvació de l'ànima per la salut corporal, la bioideologia incrimina la mort ocultant la seva significació humana, com si fos una vergonya que l'home no hagi aconseguit encara assolir la immortalitat. En definitiva, aquesta bioideologia alimenta la fantasia utòpica d'un món trans o posthumà poblat d'homes i dones immortals, que ja té molts d'adeptes. No obstant, aquesta distopia basada en el control biotecnològic de la vida, pot accelerar el col·lapse de les xarxes interconnectades que sostenen la vida humana intel·ligent i autoconscient a la Terra.

L'autèntica esperança en la nova creació restaurada

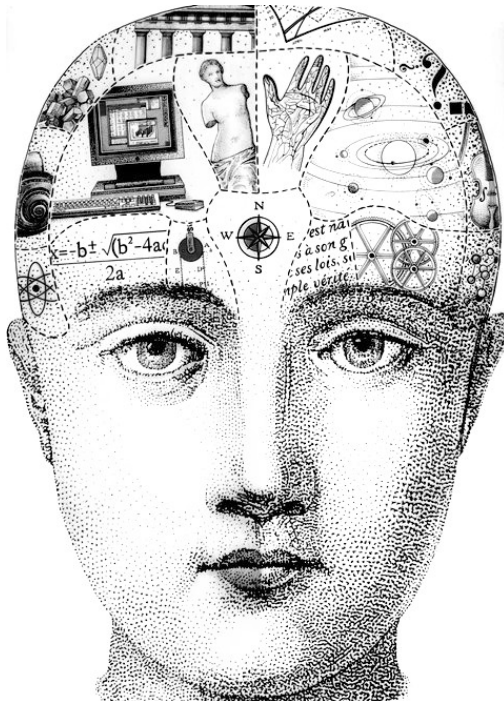
Encara que pugui semblar una contradicció, la frase de l'Apocalipsi "un nou cel i una nova terra" s'acomoda molt bé a la retòrica que suscita l'escatologia secular del posthumanisme. En efecte, aquesta religió secular, que renuncia a l'eternitat de l'ànima encarnada en un cos glorificat i ungit per l'Esperit, però que, en canvi, aposta per la immortalitat cibernètica de la ment sense un cos, també postula "una nova terra" prescindint del "nou cel" o més aviat, fusionant artificiosament el cel i la terra en un espai i en un temps irreals. En el seu objectiu de crear una "nova terra", el posthumanisme la pressuposa habitada per una "nova humanitat" constituïda per homes i dones sense sentit de l'eternitat.

Per aconseguir-ho necessita un home nou, millorat biotecnològicament, sense ànima, producte d'aquest món i lligat exclusivament a aquest món. No obstant, aquesta “nova terra” i aquesta “nova humanitat” estan destinades a col·lapsar. L'esser humà és mortal i el cosmos és finit i caduc.

Per contra, en l'espiritualitat cristiana, que defensa una antropologia integral de la persona humana en comunió amb la resta dels éssers vius visibles i dels éssers espirituals purs invisibles, l'autèntica esperança es troba en la promesa d'una “nova creació restaurada”, on el nou home i dona cristificats, assolixen l'harmonia, la perfecció i la santedat per a la qual foren creats i així viuen eternament en l'Amor infinit de Déu.

Per ampliar el tema:

- Cortina, Albert: *Humanismo avanzado para una sociedad biotecnológica*, Teconté, Madrid, 2017.
- Ferry, Luc: *La revolución transhumanista*, Alianza, Madrid, 2017.
- Harari, Yuval Noah: *Homo Deus. Una breu història del demà*, Edicions 62, Barcelona, 2016.
- Varela, Edgar, et al: *La marejada del posthumanismo*, Programa editorial Universidad del Valle, Cali, 2020.

SEGONA PART:
CAUSES PREGONES

Les causes que han generat i sostingut els processos i tendències que ens han dut al col·lapse global són múltiples, i es poden examinar a cada nivell de consciència o de realitat. Aquesta revista s'interessa per les causes pregones, anímiques i espirituals, en altres termes, pels valors i les creences que inspiren o impulsen les tendències insostenibles, sostingudes per l'arrogància i la consciència de superioritat que el progrés tecnològic ha conferit a la mentalitat occidental, la qual, des de finals del segle passat, s'ha estès a quasi arreu del món.

Des d'una perspectiva històrica, s'exposa la causa la pèrdua gradual de la saviesa i la fragmentació creixent del coneixement, que ha degenerat en informació inconnexa i, finalment, en balls de dades estadístiques descontextualitzades, fàcilment manipulables i sense sentit, que fan perdre la visió de conjunt i el sentit de les proporcions. Aquesta tendència ha empitjorat amb l'ús generalitzat de les tecnologies digitals (internet, xarxes socials, etc) que han provocat una reducció de la memòria, de l'atenció, de la capacitat de concentració i han fet minvar la major part de les múltiples dimensions de la intel·ligència. Aquest fet, unit a l'impacte mediàtic, en el món on ja regna la 'postveritat', ha induït un col·lapse cognitiu, amb una fragmentació i confusió creixent de la consciència humana, tant individual com col·lectiva.

Una altra aportació examina el col·lapse com la segona caiguda de l'ànima, en aquesta civilització marcada per la globalització d'un pensament únic que cobreix la diversitat d'un món al qual se li ha ofuscat l'ull interior. Un món que ha perdut l'esguard que relliga les formes amb llurs essències i ambdues amb el substrat genèsic d'on brollen. Se'ns convida a mirar la realitat, la maldat que s'estén, el desbordament de fraus, traïcions, violències i cobdícia insaciabile; a mirar fit a fit als plans dels nous imperis que serveixen al príncep d'aquest món, i posar tot l'esforç en el despertar, en el connectar interiorment amb la dimensió transcendent, per tornar a contemplar el món com a cosmos i teofania i així esforçar-nos per viure-hi en coherència.

Des de la saviesa de la Terra, es parteix de constatar que el col·lapse de l'espècie humana esdevé quan no sabem tenir cura d'allò comú, la nostre Mare Terra. Que la desconexió de la nostra pròpia veu interior, la pèrdua de saviesa i d'autoconeixement es reflecteix en la destrucció accelerada d'espècies i d'ecosistemes sencers. Que la revelació (apocalipsi) es produeix quan aturem el desfici de voler i mirem amb atenció el fons dels fenòmens, sense projectar-los desitjos ni absències. El món es desclou i permet recuperar un estat de consciència que té la força de la transformació: la percepció de l'origen, del misteri que compartim amb la natura, d'aquell principi vital que els antics anomenaven ànima del món.

La diagnosi dels valors s'enfoca a examinar com han anat perdent rellevància la sacralitat i la transcendència en la vida de la humanitat actual, en moltes regions del món, fins i tot al si de moltes organitzacions religioses, on el coneixement autèntic i universal ha quedat cada

vegada més limitat una creença convencional i particular. L'esvaïment de la sacralitat de l'ésser i de la natura va de bracet de l'esvaïment de l'ancoratge còsmic de l'ésser, de la seva esperança. Entre els seus efectes hom remarca la pèrdua de visió clara, d'harmonia, la profusió de la corrupció, de la ignomínia, i una religiositat decadent que fomenta una incompatibilitat espacial intrínseca amb l'alteritat, aixecant murs de confinament espacial i ideològic, una mena de 'canibalisme'.

La diagnosi metafísica apunta, com a causa última del col·lapse 'l'oblit de l'ésser', és a dir, la pèrdua del sentit de la unitat primordial d'ordre metafísic que ha conduït a una percepció existencial d'una dualitat irreductible, a l'escissió entre *humus* i *homo*, que és a la base del progrés predador de la matèria, i, finalment, de la seva destrucció. Amb base cartesiana, aquest oblit ha eclipsat l'esperit i ha destruït el símbol, sostingut per l'ànsia permanentment insatisfeta de l'ego modern, desconnectada de la *natura* i sense cap sentit metafísic que li permeti relativitzar la importància que es dona a si mateix, per l'oblit del Ser.

Aquesta segona part, acaba amb un breu resum de l'ensenyament de les escatologies tradicionals sobre la fi del temps, a partir d'una petita mostra de profecies procedents d'algunes tradicions primordials, de l'hinduisme, el budisme, el judaisme, el cristianisme i l'islam, que permet palesar la seva concordança interna. Des de la perspectiva de la *Sophia perennis* s'ofereix una síntesi concisa d'allò que traspua en la diversitat de llurs símbols i llenguatges.

El Consell Editorial

COL·LAPSE COGNITIU

Quan la consciència s'ofusca, el món s'enfosqueix

Jordi Pigem

Feia temps que el món esdevenia cada vegada més accelerat, més complicat, més distret per les pantalles, més mancat de presència i de contemplació. El món, naturalment, té múltiples llums i ombres, i tota generalització s'ha de prendre amb cautela. Però no sembla agosarat dir que, en comptes del món de progrés, benestar, justícia i plenitud amb què podíem somniar en el darrer terç del segle XX, ens trobem amb un món en què la confusió, el caos i els aspectes inquietants no minven sinó que creixen. És en aquest context, radicalitzant-lo, que el 2020 va aparèixer una pandèmia d'alienació, de por, de distanciament i de deshumanització.

Al costat però, o al dessorat, dels reptes sanitaris, socials i biosfèrics que vivim, hi ha el fet que la nostra percepció i comprensió de la realitat ha anat perdent la seva lluïssor. Quan la consciència s'ofusca, el món s'enfosqueix.

L'interior és anterior

En tota mena d'èpoques i tradicions trobem testimonis de la importància de vetllar per la qualitat de la nostra consciència, de la nostra intel·ligència, de la nostra capacitat de comprensió, de la nostra ment. El dos primers versets del *Dhammapada*, el famós recull de dites del Buddha, insisteixen que «allò

mental» (*manas*) és el que precedeix i configura les condicions de la nostra vida, de la nostra realitat. Més d'un mil·lenni i mig després, el mestre zen Dōgen escriu al *Shōbōgenzō*, el gran clàssic del buddhisme Zen: «Els arbres, les plantes i les terres són ment (*kokoro*) ... el sol, la lluna i els estels són ment; atés que són ment, són naturalesa búddhica». Emprem aquí el mot 'ment' en sentit ampli: el pali i sànscrit *manas* i el japonès *kokoro* poden traduir-se també com 'cor', 'psique', 'ànima', 'esperit' i 'consciència'. Però en aquest context s'acostumen a traduir com 'ment', que l'Institut d'Estudis Catalans defineix com el conjunt de les facultats intel·lectuals i psíquiques.

Avui els mots 'ànima' (*psique*) i 'esperit' (*pneuma*) encara es troben al diccionari, però han perdut la major part dels significats que tenien per als nostres avantpassats. Potser encara podem referir-nos al nostre tresor interior com ment, consciència o intel·lecte (en el sentit tradicional de *buddhi*, *nous*, *'aql*). Aquest tresor interior, tal com ha estat entès en les tradicions de saviesa d'Orient i Occident, és el més valuós de la nostra existència. Una dita (*ḥadīth*) atribuïda a 'Alī ibn Abī Tālib, gendre de Muhàmmad, assenyala que «El més gran do de Déu a l'home és la intel·ligència». També dins la tradició islàmica, el filòsof contemporani Seyyed Hossein Nasr escriu a *Knowledge and*

the Sacred: «la naturalesa de la realitat no és altra que la consciència, la qual, no cal dir-ho, no es limita només a la seva modalitat humana». Per la seva banda, l'Evangeli de Joan afirma que «en el principi era el *Logos*», i aquest *Logos* (en aquest passatge habitualment traduït com a 'Paraula') remet a la importància que sempre ha tingut l'intel·lecte en la cultura europea, com a mínim des d'Heràclit, Plató i Plotí fins a Spinoza (que descriu l'estat de plena realització humana com *amor intellectualis Dei*, fusió emotiva i intel·lectual amb el fons de la realitat, que podem associar amb el *sat-cit-ananda*, ésser-consciència-joia, del Vedanta).

Més modernament, l'afirmació que citàvem del *Dhammapada* encara troba un ressò llunyà en William James, que en els seus *Principles of Psychology* afirma: «For the moment, what we attend to is reality» ("En el moment, allò a què parem atenció és la realitat"). I troba un altre ressò encara més pragmàtic en el Preàmbul de la Constitució de la UNESCO: «Atès que les guerres comencen en les *ments* dels homes, és en les *ments* dels homes que cal construir els baluards de la pau».

És en la nostra ment, en la nostra consciència, en la nostra disposició interior, on rau l'origen de la majoria de les circumstàncies que vivim. La nostra experiència tangible brolla d'una font intangible i interior. Dit succintament: l'interior és anterior.

Amenaces contemporànies a la llum interior

La ment humana, dèiem, és el terreny on en darrer terme es disputen les grans qüestions del món. Això ho ha entès molt bé el tecnocapitalisme (el capitalisme contemporani, transformat pel poder sense precedents que li

donen les noves tecnologies). El bé més preuat ja no és l'or, ni el petroli; el bé més valuós ja no és res tangible, sinó quelcom intangible: la nostra capacitat d'atenció. La majoria dels webs i aplicacions informàtiques que utilitzem han estat deliberadament dissenyats amb el propòsit que siguin addictius, que hi vulguis romandre en comptes d'anar a una altra banda. (Un nombre important de pioners d'aquestes tecnologies han plegat de la seva feina i fins i tot han deixat d'emprar moltes eines connectades a internet o no permeten que les facin servir els seus fills.) Això es combina amb l'extracció sistemàtica de dades sobre pràcticament tot el que fem quan estem connectats a internet, dades que serveixen per intentar predir com som i què volem, i que alimenten la perversa lògica de cobdícia i control del tecnocapitalisme.

El verí però està en la dosi i no en la substància. Hi ha estudis que mostren que un ús moderat d'internet és intel·lectualment estimulants, però aquest ús moderat està molt, moltíssim, per sota de l'ús que avui és habitual, tant en adults com en infants (les conseqüències sobre el seu desenvolupament anímic poden ser especialment greus). Està comprovat que l'ús majoritari que petits i grans fem d'aquestes tecnologies deteriora l'atenció, la concentració i la intel·ligència. En general, i d'una manera mesurable, està minvant el temps que podem passar parant atenció, està minvant la capacitat de concentrar-nos (en una lectura llarga o densa, per exemple) i, també, estan minvant la major part de les nostres múltiples intel·ligències.

Com és que col·lectivament hem abraçat, sovint amb entusiasme, eines que majoritàriament, a la pràctica, deterioren la nostra atenció, concentració i intel·ligència?

D'una banda, sens dubte, hi tenen a veure els interessos creats del tecnocapitalisme. D'una altra banda, però, aquest procés només és la fase final d'una pèrdua d'atenció, intel·ligència i lucidesa que es remunta molt enrere. Si avui l'ús del GPS erosiona la nostra capacitat natural d'orientació, anys enrere ja vàiem com l'ús de calculadores feia minvar, per manca de pràctica, la nostra capacitat de càlcul, i com l'ús de processadors de textos desballestava la qualitat de l'expressió escrita dels alumnes universitaris. Molt més temps enrere, la introducció de la ràdio i la televisió va contribuir sí, a la difusió de la informació, però va contribuir encara més a la multiplicació de les distraccions. Fa molt de temps que la capacitat general d'atenció i contemplació estava en declivi.

Fragmentació, ensopiment, enterboliment

Des d'una perspectiva històrica més àmplia, podem assenyalar que des de fa segles hi ha una creixent *fragmentació* del coneixement. Aquesta fragmentació ha donat lloc a l'especialització científica i als prodigis tecnològics que avui ens acompanyen, però també ha generat un món cada vegada més fragmentat i més mancat de visió de conjunt. «La fragmentació del coneixement ha portat a la fragmentació del coneixedor», denunciava Raimon Panikkar. Avui, en una mateixa facultat universitària, és habitual que els professors d'un departament no entenguin el llenguatge dels del departament del costat. Ara el mot 'saviesa' ja gairebé no s'utilitza, i en canvi es parla més i més de dades. Quan la saviesa es fragmenta i perd el seu sentit, queda el coneixement. Quan el coneixement es fragmenta i perd el seu sentit, queda la informació. Quan la informació es fragmenta i perd el seu sentit, queden les dades. O no

queda gairebé res, perquè les dades, en si mateixes, només són fragments d'ombres.

Aquesta fragmentació del coneixement, creixent al llarg dels darrers segles, és en el fons una fragmentació de la ment o consciència humana. I alhora que s'ha anat tornant més fragmentada, també s'ha tornat més ensopida. Fa un segle, el sociòleg Max Weber va diagnosticar com un tret essencial de la història moderna l'*Entzauberung der Welt*, el desencantament o desencisament del món. El món s'ha anat tornant un lloc més avorrit, on suposadament tot prodigi de la natura té una explicació mecànica (explicació, però, que quan s'analitza a fons sempre és inconsistent), on tot està reglamentat (i cada vegada més, robotitzat) i on cada vegada semblen necessitar espectacles i experiències més accelerats i més intensos. Però si el món ha anat perdent el seu encant i el seu encís, el problema no rau en el món sinó en la nostra percepció, en la nostra ment. Com va escriure Ralph Waldo Emerson fa prop de dos-cents anys (el 20 de maig de 1831, en els seus *Diaris*), «Per a la ment ensopida, tota la natura és feixuga. Per a la ment Il·luminada, el món sencer flamareja i guspireja llum». La llum encara hi és, però costa més de veure.

I alhora que la consciència humana ha anat esdevenint més fragmentada i ensopida, també ha esdevingut més confosa, més *enterbolida*. Perdem la visió de conjunt, perdem la visió del que és prioritari, perdem la capacitat de sospesar i, per tant, de pensar clarament (etimològicament, 'pensar' remet a 'sospesar'). L'imperi de les distraccions i dels espectacles sobre el coneixement genuí és un dels motors del fet que avui és considera vertader no el que té sentit sinó el que té més *likes* o el suport de més plataformes mediàtiques. És el que s'anomena postveritat.

Després de la relativització de la bellesa i de la bondat, el món contem-porani ara també relativitza la veritat. I si perdem el sentit del que realment té sentit (veritat), caiem en una confusió sense remei: ho perdem tot.

Vetllar pel discerniment

En aquest context, en què la consciència humana, com més avança el temps, més fragmentada, ensopida i enterbolida esdevé, se situen els intents deliberats de colonitzar la nostra atenció i distreure'ns (empreses tecnològiques, societat de l'espectacle) i els intents deliberats de confondre'ns (el poder utilitza cada vegada més estratègies de *perception management*, «gestió de les percepcions», fase superior del gat per llebre que ja ens donava la publicitat). L'efecte conjunt de tot això és un ofuscament de la consciència humana. El col·lapse que està en marxa és en primer lloc un col·lapse cognitiu.

El col·lapse cognitiu ajuda a explicar el panorama actual, en què milions de persones intel·ligents i de bona voluntat són arrossegades per les tèrboles aigües de la confusió, generades per múltiples interessos creats. Persones que, incapaces de mantenir la difícil navegació entre l'Escil·la de les notícies falses i la Caribdis de la propaganda oficial, en la seva majoria accepten acríticament un discurs oficial farcit de dades fora de context, que desorienta i infon por; persones que accepten acríticament l'ús desproporcionat de mascaretes (amb la deshumanització i deteriorament de la salut que aquest ús desproporcionat comporta) i accepten acríticament una vacuna experimental d'enginyeria genètica que no té mínimes garanties d'eficàcia i, menys encara, de seguretat. En aquest panorama, a més, s'ignora, es censura, o s'ataca a desenes de

milers de persones eminentes que han constatat, amb visió de conjunt, que el remei és molt pitjor que la malaltia.

Caldrà vetllar pel discerniment,
per la intel·ligència i per la qualitat
de la nostra atenció.

Només a través de la nit s'arriba a
l'alba.

Només a través de la foscor s'arriba
al despertar.

Per ampliar el tema:

- Nasr, Seyyed Hossein, *Knowledge and the sacred*, State University of New York Press, Albany, 1989.

- Pigem, Jordi, *La nova realitat*, Kairós, Barcelona, 2013.

—*Àngels i robots*, Viena, Barcelona, 2017.

- Serrano, Pascual, *Desinformación. Cómo los medios ocultan el mundo*, Booket, Barcelona, 2013

- Spitzer, Manfred, *Demencia digital: El peligro de las nuevas tecnologías*, Ediciones B, Barcelona, 2013.

- Wu, Tim, *The Attention Merchants: The Epic Struggle to Get Inside Our Heads*, Londres, Atlantic Books, 2017.

COL·LAPSE: LA SEGONA CAIGUDA DE L'ÀNIMA

Beatriz Calvo

En aquest article m'acullo a l'etimologia de col·lapse per poder fer una radiografia de la civilització dominant, marcada per la globalització d'un pensament únic que cobreix, talment un vel asfixiant, la divina diversitat d'un món al qual se li ha ofuscats l'ull interior. Un ull o una visió cecs per la il·lusió de la matèria, d'allò tangible, de la dimensió més densa, on la divinitat vibra manifestant-se; un món que ha perdut l'esguard que relliga les formes amb llurs essències i ambdues amb el substrat genètic d'on brollen les danses de les ones i les partícules, del yin i del yang, l'oscil·lació perpètua del pol femení i masculí i, en definitiva, de totes les parelles d'oposats que l'arbre de la ciència desplega per entendre un cosmos que es presenta com un secret a desvelar. Revelació o coneixement que només esdevé unint l'enteniment que forneix la raó amb la saviesa d'aquest altre símbol meravellós que és l'arbre de la vida, el fruit del qual exigeix unir allò que la ciència separa, en una paradoxa divina que trenca tots els esquemes amb els quals es vol capir la seva Quiditat.

Foragitats del jardí on tot combregava en la unitat i perduda la visió de comunió, l'ésser humà contemporani vaga per la història com un cec, amb un sol ull, sense profunditat davant del camp que li és ofert. Perd, doncs, l'actitud d'astorament i d'adoració que la

manifestació forneix a qui és despert davant de la meravella del cos còsmic de Déu, sacrificat en l'existència per a la seva delectança. Aqueixa pèrdua de profunditat li fa violentar el sagrat que tota vida duu en el seu nucli, mancant així al respecte degut a cada criatura, incloent-hi la germana aigua, la Mare Terra, el Pare Cel i tants altres noms simbòlics i formosos amb els quals la saviesa de tots els temps ha assenyalat l'admirable mosaic de realitats que configuren aquest univers.

En aqueixa pèrdua de visió, en aqueixa ignorància no rectificada, aquesta civilització exercita el mal d'un cap a l'altre de la història coneguda, en la qual tots els pobles duen el segell de la divisió, de la fragmentació, de prendre llur part com si fos un tot, que han de defensar amb la violència de qui creu que la seva frontera individual, grupal, tribal o nacional marca un istme infranquejable amb l'altre o amb l'Altre. Realitza el mal, per tant, en dividir allò que sembla separat al seu ull de Polifem, i adquireix en la seva davallada progressiva i exponencial una diabòlica velocitat de destrucció.

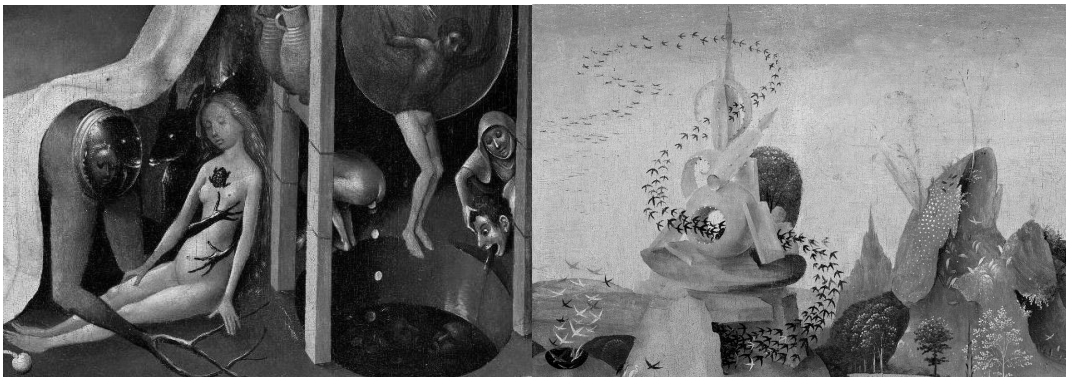
La segona caiguda

Ací reprenç el significat etimològic de col·lapse: lliscar vers una caiguda global i

completa, car aquesta imatge em permet articular un relat on el concepte de caiguda ens adverteix del gran perill de perdre un grau més, encara, el paradís perdut. De submergir-nos, encara més, en l'oblit ontològic del nostre origen; de desconnectar-nos, més encara, en una solitud existencial roent, d'estar fora del nucli redemptor, separats de la dimensió radical que ens uneix a l'infinit, al diví; tot perdent en aquesta nova caiguda la nostra racionalitat, fins i tot, el nostre discerniment entre el que està bé o malament, entre el que és veritat o mentida, entre el que, d'una banda, ens acosta a ser un *kósmos* que gira ordenadament entorn d'un nucli majestuós, que regna, aleshores, el nostre jardí amb pau, harmonia i gaudi, d'allò que, per altra banda, ens allunya de la llum que sana i salva, de la llum que redimeix i rectifica, deixant-nos caure a l'abisme d'una humanitat que perd la seva ànima.

Car, de l'ànima tracta aquest article, com quasi tots els altres que he escrit, d'aquesta part de l'ésser que som que oscil·la entre la dimensió material i espiritual, que viatja per l'existència cosint el millor de cadascuna,

espiritualitzant la matèria i donant carn a l'esperit perquè pugui ser conegut, agafat, menjat i begut. Aquesta part de l'ànima que és capaç de rectificar, d'ajustar-se, de ser conreada i que, davant del panorama del col·lapse que vivim té dues opcions: La primera és tancar els ulls encara més, i deixar-se endur en un corrent d'abandó dels pocs principis que encara recorda al cor, i perdre'ls en el fangar social i civilitzatori, que algunes escriptures sagrades descriuen com una societat sense centre, que farà que els éssers humans es captinquin com bèsties sense principis, profanant encara més la terra que trepitgem, desembocant en la destrucció quasi total de la humanitat actual. La segona opció, és mirar d'obrir els ulls, sense amagar-nos de la maldat que s'estén, d'aquest desbordament de vicis que deia Ovidi, del frau, la traïció, la violència i la insaciable cobdícia. Mirar fit a fit als plans dels nous imperis que serveixen al príncep d'aquest món. Posar tota la potència en el despertar, en el connectar amb la dimensió transcendent que ens convoca des del paradís que som -i hem oblidat fatalment- per tornar a nomenar i contemplar el cosmos com a teofania.

Detalls de l'infern i del paradís, El jardí de les delícies, Hieronymus Bosch, s.XV

Per aquesta segona opció, el col·lapse compleix la funció indirecta que té el mal de dur-nos cap al bé. Davant d'una caiguda tant visible, la llum resplendeix amb més força per a qui es giri vers ella cercant respostes. Com Job davant del mal quan demanava a Déu, insistentment -en un diàleg ple de fruits de saviesa- el perquè de la prova. I per saber d'aquest perquè remeto a aquell fragment de Titus Burckhardt on recorda que «... si Virgili li diu (al Dant) que per a ell no hi ha altra via cap a Beatriu, la Saviesa divina, que la que passa per l'infern, això significa que el coneixement de Déu s'assoleix per la via de l'autoconeixement, el qual exigeix que es tinguin en compte tots els abismes de la natura humana i que s'eliminin totes les il·lusions sobre un mateix, arrelades a l'ànima passional; no hi ha cap expiació més gran que aquesta».

El cataclisme, personal i planetari, l'infern que alça les flames davant dels nostres ulls astorats, ens ajuda a descobrir la veritat, a veure les coses com són realment, i encén un foc de tal magnitud que il·lumina les àrees d'ombra i ens revela allò que hi ha sota de la superfície, en el nivell més pregon. I cal recordar que més enllà de la superfície històrica d'una terra que es dessagna en mil riells de ferides infligides pels cors tancats de la humanitat, hi ha la Paraula que sana i que salva. Més enllà d'un món que mor en aquest univers, deu mil altres mons possibles moren en altres universos; més enllà d'aquests milions de cèl·lules que moren a cada instant, o d'aquests milions d'éssers que estem morint a cada segon, travessant un temps que és immòbil, descobrim que aquest espectacle de mort i impermanència és la teofania d'un ensenyament magistral: tot el que és fenomènic sucumbeix, tot el que és manifestat es veu afectat pel temps i l'espai,

car "El cel i la terra passaran, però les meves paraules no passaran" (Mateu 24:35). Car la Paraula, el so que engendra els mons, és sempre present ara i ací, com a substrat inalterable.

I això que no passa, que no és subjecte a la contingència, no és res separat, sinó que constitueix la nostra veritable identitat, la nostra llar santa, que percebem quan 'en morir abans de morir' ens desprem de les falses identifikacions (la casa del cos, de la ment, de la història, de la casa terrenal, o la del jo), els vels no relligats al Misteri, aquest lloc impenetrable i ocult que ens constitueix. La tribulació esquinça, obre la ferida perquè s'hi escoli la llum. Així, doncs, enmig de la gran tribulació només ens resta perseverar fins al final, amb ajuda del Cel, car el que està en joc en aquesta circumstància històrica, així com en totes -en definitiva- és l'ànima pròpia.

Això és el que sostenen autors contemporanis com Charles Upton que dona veu, en aquesta ocasió, a l'imaginari cristià i el seu ric simbolisme, que s'ha de saber entendre en la seva justa mesura: "La batalla contra l'Anticrist es troba a un nivell diferent. Tot i que per alguns pugui incloure un vessant polític, és essencialment espiritual. "El meu regne no és d'aquest món". No és una lluita per salvar el món, sinó l'ànima humana, començant -i acabant, si s'escau- per la pròpia. Només hi ha una sortida a la tirania dels cicles còsmics, que no sols són consecutius, ans també simultanis. Recordar el que està en joc "la batalla entre la sagrada presència de Déu en el cor humà i la sacrílega violació d'aquesta presència". Saltar de l'estat d'oblit al de desvetllat, travessar el temps i l'espai fins a l'eix intemporal que vertebrats els mons i els temps i assolir, per la gràcia, la unió amb l'eix axial, amb el punt immòbil.

Només ens resta ascendir pel recte camí -aquest ha estat sempre el rept. Per això invoquem, amb el poder de la paraula, la gràcia de comprendre que el somni o la il·lusió en la qual vivim en aquests dies de pandèmies, de guerres exteriors i interiors, no és una segona realitat -igual com el somni que somniem quan dormim tampoc no ho és- sinó simplement la Realitat velada o distorsionada, i anhelem la paraula que sana i salva, la que permet la gestació i la floració d'una nova dimensió de la realitat que transfigura al qui mira i al que és mirat, des d'un únic acte que s'anomena Amor. "L'univers és un somni teixit de somnis; només el Sí està despert" que diria Frithjof Schuon. Després de la Covid, i abans del que està en camí, dependrà de fins a quin punt de despert estigui cadascú de nosaltres, perquè la crisi esdevingui una oportunitat o una mort de tot allò que estimem.

Així que aquest col·lapse no és sinó un apocalipsi; aquest desvelament de la veritat que moltes tradicions espirituals -no només la cristiana- assenyalen que s'esdevé al nostre temps no té perquè significar només quelcom terrible, sinó també l'aparició de la veritat que roman oculta en moltes persones, darrera d'una cultura profundament materialista que, amb el seu 'soma' de consum i entreteniment, havia desplaçat el centre del seu eix. Com diu el meu amic Àngel Pascual: "tenim la gran oportunitat de constatar com l'allunyament i negació de la Transcendència porta a la confusió, al desordre intel·lectual, a l'odi, a la violència, al dolor extrem, a la desesperança, a la vanitat inflada de futilitat... I davant d'aital constatació, reconèixer on és realment la Veritat, la Bondat i Bellesa, i fer que el nostre interior hi sigui partícip per irradiar-la enmig de la tenebra —encara que sigui a risc de perdre eventuais privilegis o

àdhuc la pròpia vida, en darrer extrem- i pugui arribar la irradiació de la gràcia als altres cors vius."

Per a molts de savis, aquest és un temps benaurat, car allò que abans s'exigia per assolir el Real, en aquesta neuròtica societat es pot assolir amb només 'un terç de l'esforç' que calia abans, per la misericòrdia davant la dificultat d'aquests temps, on talment salmons, naveguem contra-corrent d'una maldat completament desfermada.

Amalur, (Navarra) - Solstici d'hivern

Per ampliar el tema:

La citació d'Àngel Pascual Rodrigo prové d'un post publicat a: <https://www.facebook.com/angel.pascualrodrigo/posts/10219162813916696>
- Titus Burkhardt: *Reflexiones sobre la divina comedia de Dante, expresión de la sabiduría tradicional*. Fundación de Estudios Tradicionales A.C. 2007. 47 p.
- Charles Upton. Extractes del llibre *The System of Antichrist* (Sophia Perennis, 2001). Traducció de Joaquín Albaicín.

ATRAVESSANT LA NIT

Àngels Canadell i Prat

Coevolucionem amb els oceans, els vents i els ocells. Col·lapsem amb els boscos i els refugiats.

Assistim al final d'una civilització que es resisteix a desaparèixer. No al final dels temps, sinó al final d'un estil de vida marcat per l'individualisme i el consum del món.

El col·lapse dels ecosistemes és la resposta de la Terra a l'absència de límits de la civilització tecnològica-industrial. Excés, desmesura i arrogància. La *hybris*, posa de relleu el nucli d'un problema eminentment humà, ètic, vinculat a la pèrdua de lloc que ocupem en el cosmos, a l'oblit de quina és la funció pròpiament humana en el tot.

Un ecosistema col·lapsa quan ja no és capaç de complir la seva funció; sigui regular la temperatura o mantenir el cicle de nutrients. Els humans col·lapsem com a espècie quan no sabem tenir cura d'allò comú.

Res no està separat. Per això serem part d'aquesta gran tempesta que transformarà la Terra tal i com la coneixem.

Hi ha un vincle espiritual entre els Éssers humans, la Terra i el Cosmos. De manera invisible estem connectats amb els rius, amb l'atmosfera i el sotabosc. Íntimament vivim la vida de la Terra i això vol dir també, el temps

de la Terra i el seu renaixement constant. Un pols expressat amb ritmes diferents segons cada espècie i que dona sentit als territoris de vida.

Si ens deixéssim commoure per les dades sobre l'extinció, obriríem una escletxa en aquest tel de coneixement abstracte i sense ànima que s'enduu la bellesa i la capacitat de resposta humana.

La desaparició accelerada d'espècies i d'ecosistemes sencers, es reflecteix en la desconexió de la nostra pròpia veu interior, en la pèrdua de saviesa i d'autoconeixement.

Avui parlem de col·lapse global. D'una fi anunciada que tanmateix s'accelera. Com sostenir-se sencers quan el terra s'enfonsa? Com sortir del pensament apocalíptic que planteja dues úniques variables: adaptar-se o morir? De quina fi estem parlant?

Col·lapse

Quan parlem de col·lapse no ens referim a l'apocalipsi anunciat, sinó a la fi d'un món inviable i invivable per a la major part de la humanitat i pel conjunt d'éssers de la Terra.

No col·lapsa el temps de la vida, sinó una determinada organització del temps que ens ha mantingut d'esquenes a la nostra pròpia

naturalesa. Som temps i espai; terra, ànima i comunitat. La fi d'una civilització és la fi d'una idea del món i de la manera com ens hem autointerpretat.

La crisi sistèmica ha fet caure la fe en els mites que han dominat l'època industrial. Mites que neixen de la lluita contra la naturalesa, com aquella condició que ens limita i que hem de transcendir. Una lluita titànica per alliberar-se de la condició humana que s'expressa socialment en la fe en el progrés i la negació de la finitud.

Es trenca la línia de la història, entesa com a relat d'un progrés exclusivament humà, engolida pels cicles dels que sempre ha format part.

Col·lapsa la literalitat i la lectura unívoca del món; les certeses i els llocs previsibles. Col·lapsa la pretensió de grandesa que ens situa davant del món com a espectadors que viuen en el tros privilegiat de la realitat.

S'enfonsa el marc cognitiu juntament amb el marc físic. L'estructura de pensament dual que no ens deixa imaginar un recorregut diferent del previst. Extinció o salvació. Escapada al futur. Com pensar fora d'aquest marc? Ens trobem sense referències, des-situats. Aquesta és la pèrdua d'experiència cosmològica i el repte cultural més gran.

Col·lapsen les fronteres enquistades de por i d'oblit; saturades i sordes. Col·lapsa la imatge abstracta i homogènia del món que ens ha permès violentar i abusar de la Terra. S'escota un estil de vida marcat pel domini d'una part del món sobre l'altre, d'una racionalitat sobre altres formes d'autointerpretar-se. Topem amb els límits físics de la Terra i aquest xoc ens retorna al lloc on sempre hem

estat. A la intempèrie, sostinguts per fils invisibles, per relacions concretes, habitant un món comú sorprenent i imprevisible; connectats al fons de la realitat.

Els límits físics són clars, els límits de l'acció humana no tant. Patim de superficialitat, ens espanta tocar fons i evitem les ombres, despertant-se així l'impuls de fugir. Però no hi ha salvació externa possible ni lloc on escapar. Aquesta és la lliçó més difícil per a la mentalitat occidental. La tecnologia no ens evitarà l'experiència del xoc. Hem de saber xocar desvetllats mentre teixim un nou text simbòlic del món que volem viure.

El món no és un espectacle al que assistim com observadors, sinó més aviat un vestit que ens embolcalla. La pèrdua de paisatge ens desfigura interiorment. La sensibilitat envers la Terra ens amplia l'horitzó. Hi ha un diàleg invisible entre totes les capes de la realitat, que s'expressa a través dels sentits i la percepció.

La fi de la civilització tecnoindustrial és l'ocasió d'evitar un desastre més gran. La ruptura que ve provocarà un desencaix imprescindible per restablir els equilibris, per sostenir-nos damunt d'uns altres eixos. No sortim d'una crisi defugint-la, sinó fent-nos íntims amb ella. La sortida és cap a dins, com ensenyen tots els camins espirituals.

Com diu la dita xinesa: no es pot estar molta estona de puntetes. Es perd l'equilibri. Perdem peu i ens caldrà tornar a posar-nos drets sobre nosaltres mateixos. Sobre la Terra i sota el Cel, sentint el relleu del territori al caminar.

La por a un futur inhòspit, reforça actituds com la de confiar en el transhumanisme o colonitzar l'espai. Idees que repliquen el patró de buscar la salvació lluny d'aquí, en un altre

món, fora de la Terra. Sabem que tant la fugida, com l'esperança de salvació en un futur hipertecnològic, són part del problema que ens ha dut fins aquí. I ens torna altra vegada a la reflexió inicial: com respondre al que ens està arribant? Tenim eines espirituals per sostenir-nos enmig de la tempesta?

Podem encara proposar un marc convivencial des d'on generar suport i eines regeneratives?

Revelació

El temps no s'esgota en la línia de la història. Hi ha una dimensió vertical que connecta els diferents plans de la realitat. Al centre on convergeixen, hi trobem la porta d'entrada a una experiència atemporal. Mirar des d'aquest lloc ens aporta una perspectiva diferent.

Recordem que la paraula apocalipsi vol dir etimològicament, *revelació*, *desvelament*; fent referència a l'obertura del temps, a la seva manifestació. Què és el que es revela?

L'obertura del temps es produeix en el present, quan aturem el desfici de voler i mirem amb atenció el fons de cada cosa, tal com es manifesta, sense projectar-li desitjos ni absències. El món es desclou i es mostra sense separació entre el dins i el fora. Un estat de consciència que culturalment hem perdut i que conté la força de la transformació.

S'ha descrit aquesta experiència de moltes maneres, totes destaquen la percepció de l'origen, del misteri que compartim amb la naturalesa. Un principi vital que connecta entre sí tots els éssers i que els antics anomenaren ànima del món.

Un cosmos és un món poblat d'ancestres, animals, esperits i forces elementals que donen sentit als territoris de vida. Un món

que respira. Els éssers humans som part de la seva respiració. La consciència és una propietat de la vida, no un privilegi humà. Sincronitzar els ritmes humans i naturals, tot escoltant les veus no humanes, és part del camí de la transformació.

Però alliberar-se de l'experiència dolorosa de la finitud, no vol dir negar la contingència humana ni hipotecar la vida a un futur imaginat. El temps es pot travessar si el vivim amb intensitat plena, sostenint la mirada fins que la foscor esclata. Acceptant la nostra naturalesa profunda; contingent i tangent amb el tot. Entenent que no hi ha separació entre el sensible i l'espiritual i que som part d'una aventura còsmica. És abraçant els límits com percebem l'il·limitat i ens nodrim de la seva força.

La civilització tecnològica es pot interpretar com un intent col·lectiu d'alliberar-se de la condició humana i dels seus lligams amb la Terra. Avui, un dels reptes del canvi de civilització passa per recuperar la mesura humana i el sentit dels límits com a valors fundacionals d'una convivència harmònica.

Mites emergents

Cauen els mites que han dominat l'època industrial. I amb ells es desarticulen els fonaments d'una civilització que s'ha pretès global, per damunt i per sobre dels processos reals, contingents i canviants de cada dia, moguda per la creença que podem dissenyar la vida al nostre gust i controlar-la.

Els mites que col·lapsen són part d'una experiència temporal abocada al futur o reclosa en un present efímer i insubstancial. La desaparició col·lectiva d'aquest sentir ens porta a

reconèixer que el temps som nosaltres mateixos i que en el present hi ha molt més que un instant fugaç que consumim amb pressa.

El col·lapse del temps lineal – és a dir, la fi del progrés i del creixement com l'hem entès fins ara – pot suposar un despertar col·lectiu. Un impuls a l'hora de fer un viratge radical que ens faci aterrar novament.

Escollim una altra esperança: no l'esperança en un benestar promès ni en una salvació del tipus que sigui. Panikkar parlava de l'esperança en l'invisible. Què vol dir això per nosaltres? Què podem esperar del desconegut?

El viratge esmentat és un retorn a la condició humana, als marges perceptius que ens corresponen com a espècie. Aquell límit fronterer entre el que veiem i el que som capaços de sostenir. Entre la consciència de la mort i l'experiència de l'infinit.

Pensar a escala; pensar sense voler imposar una interpretació damunt la realitat; sense voler categoritzar la vida; només acompanyant amb comprensió i discerniment el que ens arriba. Pensar poèticament, connectant amb els arquetips que configuren la saviesa de la Terra.

El viratge no és possible sense un mapa existencial. Per fer-lo ens cal haver abandonat la creença en un futur de benestar exclusivament humà, ens cal haver-nos rendit a l'evidència que tots els éssers vivim la mateixa vida i tenim el mateix destí.

A això es referien els antics quan parlaven de revelació. Aquell instant no buscat sinó esdevingut, en el que el món es manifesta de manera sencera i viva com aquell cos del que som part i que contribuïm a crear.

L'agreujament de la misèria i les desigualtats, acompanyada de la crisi climàtica és una nova ocasió per a desvetllar la consciència col·lectiva. Per acceptar la responsabilitat que cadascú té en aquest estat del món. Una ocasió per deixar anar la imatge d'un món artificial i jeràrquic en el que hem quedat eclipsats, desposseïts de la nostra capacitat d'auto-sanar-nos, d'auto-gestionar-nos, de donar-nos sentit i de sostenir-nos mútuament.

Viure plenament no vol dir negar la contingència humana, ni hipotecar la vida a un futur imaginat. És entrant en la naturalesa finita del temps com podem trobar la solidesa del que vol dir ser humans. Una condició fràgil i alhora indestructible, una condició fronterera, que s'experimenta quan abandonem tot intent de fugida, de control i seguretat.

Atravessar la nit del no-saber forma part d'aquest aprenentatge col·lectiu. La nit és prèvia a la revelació. Cal arrelar a la part desconeguda de nosaltres mateixos, aprenent a habitar els abismes, sense voler evitar-los ni transcendir-los; essent part novament del curs del món, del curs de les estacions i l'ordre que manifesten.

Cada ésser està connectat al seu origen i així doncs, a la capacitat de renéixer. Les dinàmiques cícliques de tot sistema viu mostren aquesta connexió amb un fons de renovació permanent. Regenerar-se des de les ferides; créixer des de dins i cap al cel, com els arbres, generant una atmosfera nova. La naturalesa s'expressa en nosaltres a través dels sentits. L'infinit es manifesta a la Terra en la capacitat de regeneració i creació constant. Ser part de la *metanoia* col·lectiva, vol dir deixar-nos transformar per l'experiència del desconegut. Quan no hi ha lloc on escapar,

caiem en el present. Aquesta és l'ocasió, l'oportunitat del canvi. Aprendre a quedar-nos-hi en calma, fins que veiem que la ment no és diferent de les muntanyes i els rius. Fins que entenguem que som la transformació mateixa.

La crisi de relació amb la Terra passa per reconectar amb l'ànima del món que viu i s'expressa en mites, somnis i símbols que ens parlen del que som i de la relació que mantenim amb el conjunt de processos terrenals i cosmològics.

La força espiritual de la Terra expressada en les muntanyes, els animals i les plantes dels diferents ecosistemes, pren forma en els éssers humans en la dimensió mítica; en la part no domesticada de la ment que compartim amb el gran cos de la Terra.

Podem comprometre'ns amb una pràctica espiritual afí a la naturalesa que situï en un mateix pla l'esperit i la Terra i que, emancipant-se de tota jerarquia, ens porti a ser humans sense privilegis.

Regeneració

El camí de la regeneració té a veure amb tornar a l'òrbita gravitatòria de la Terra. És a dir, amb sortir de la *hybris*, acceptant els límits de la condició humana; tornant a habitar la Terra fins que veiem que la ment no és diferent de les muntanyes. Fins que entenguem que som la transformació mateixa.

Tota transformació real passa pel foc i la combustió; per esgotar un punt de vista i deixar-se desaparèixer. Hem de morir al dualisme entre humans i naturalesa, al relat autocentrat i obrir-nos a la desaparició de la societat humana tal i com la coneixem.

Hi ha un moment de rendició sense el qual cap camí espiritual no avança. Caminar implica deixar anar les certeses que ens sostenien. Sense confiar en aquest moment de no saber, no hi ha camí ni evolució possible.

Totes les tradicions espirituals parlen d'un camí iniciàtic que porta a morir al jo individual per a renéixer plenament. Una ruptura de nivell en la que l'ego s'ha de rendir descobrint-se part d'un cos simbòlic més gran. En la nostra època, aquest salt consisteix en redescobrir l'ànima d'un món que deixem, per tant, de percebre com una superfície plana i hostil, per a manifestar-se com un gran cos màgic i vibrant.

La modernitat ha suprimit els rituals que acompanyaven els diferents canvis de consciència. Podem, però, connectar amb les forces de la naturalesa, amb els somnis, amb les veus encara no domesticades i els seus missatges emancipadors. Podem imaginar noves formes de ritualitzar la transició que ens orientin i vinculin en aquest itinerari, deixant-nos inspirar per les savieses tradicionals que mantenen viva la imatge d'una naturalesa sencera i ens senyalen com reconectar amb les nostres pròpies arrels.

La crisi sistèmica pot llegir-se com una iniciació col·lectiva, en la qual se'ns convida a morir a l'estat anterior. Una mort simbòlica que passa per un retorn a l'origen en el qual aprenem a contemplar l'etern enmig dels esdeveniments temporals.

Una iniciació on la Terra és mestra i on cadascú apren a seguir-se fins al fons d'aquesta època que compartim per tornar amb paraula renovada.

EL MÓN S'ENFONSA O LA PROFUNDA CRISI DEL VALOR

Bamut Baso (Edea)

La humanitat ha estat sempre més o menys influïda per dos fenòmens de contorns afins, com són la sacralitat i la transcendència.

La sacralitat es resumirà bàsicament en dos aspectes:

- La sacralitat de l'ésser és el primer aspecte. El seu impacte modularà, orientarà i acompanyarà l'ésser com a subjecte actiu, al llarg del seu curs vital, amb els seus semblants i els altres éssers de la creació.

- La sacralitat de la natura correspon al segon aspecte. El nivell d'adhesió al principi de la sacralitat de la natura determinarà en gran mesura la qualitat de la relació d'un ésser amb el seu entorn, com a lloc de vida i font material de vida.

La transcendència respondrà a la necessitat de l'ancoratge còsmic de l'ésser, així com a l'esperança d'obertura de l'ésser.

Un ancoratge adequat proporciona un sòlid fonament essencial. La transcendència permet a l'ésser establir-se, justificar-se i orientar-se en un univers immens i opressiu.

La transcendència també ha de ser capaç de generar una dinàmica d'esperança oberta i autèntica, o sigui, portada per l'únic noble i lluminós criteri universal: la virtut.

La sacralitat troba la seva expressió plena en la dimensió horitzontal de l'existència. Moltes opcions de vida troben aquí una base sòlida: respecte, solidaritat, temperança, harmonia.

L'objecte principal de la transcendència és la dimensió vertical de l'existència. La transcendència fonamenta, justifica i orienta l'ésser. La transcendència proposa a l'ésser un horitzó marcat per una relativa finitud en un univers que es considera incommensurable.

La sacralitat i la transcendència es troben al nivell de les esferes més altes i subtils de la consciència de l'ésser. La sacralitat i la transcendència tenen un paper que predetermina totes les manifestacions de la consciència.

La sacralitat i la transcendència ocupen un lloc cada vegada més reduït en la vida actual de la humanitat. En diverses regions del món, podem observar una caiguda molt acusada d'aquestes dues dimensions de l'existència. A una pronunciada dilució del sagrat (sacralitat de l'ésser i sacralitat de la natura) s'afegeix una significativa dilució de l'actitud de transcendència (ancoratge còsmic de l'ésser, dinàmica de l'esperança de l'ésser).

El valor en crisi: el carreró sense sortida de la democràcia

Aquest doble desarrelament explica, per dalt, la profunda crisi de valor que sembla caracteritzar cada vegada més una societat actual en plena deriva.

El procés democràtic que aporta totes les virtuts es troba confiscat per una dinàmica convencional abusiva i hegemònica, sota el regne astut dels poderosos i dels governants. L'equitat, la ciència i la justícia són regularment rebutjades.

Aquesta dinàmica convencional abusiva resulta incompatible amb l'espiritualitat, la transcendència, l'elevació, la llibertat de consciència i l'objectivitat intel·lectual.

Fonaments espirituals de la crisi de la societat moderna: un doble menyspreu

La deriva engegadora de les dinàmiques hegemòniques caníbals posa de manifest dos fets:

- En primer lloc, es pot notar una aniquilació de la profunditat i la substància del camp còsmic.

- En segon lloc, la projecció paradoxal i il·lusòria de l'"anàlisi *post mortem*", (fent balanç) fora totalment de l'àmbit del recorregut multidimensional de l'ésser.

En definitiva, "la crisi espiritual present es podria resumir en la combinació de la reducció del camp còsmic i l'abolició de l'impacte virtuós de l'anàlisi post-mortem. (Màximes de Mbb. SBB - La fallida espiritual de la societat moderna).

Tot això es tradueix en:

- un trencament de la verticalitat (amb impacte en la visió del món, el viatge de l'ésser, el punt focal).

- un trencament de la limitació virtuosa (ideal de precisió, respecte, harmonia).

La humanitat es troba avui castigada per dos mil·lennis d'ignomínia, que estan marcats per: una persecució cultural de l'alteritat i un acaparament institucionalitzat de l'ànima cultural de l'alteritat.

La mesura de la indignació espontània és un criteri força objectiu per avaluar el grau d'humanitat d'una actitud individual o col·lectiva.

Davant d'una ignomínia que s'ha tornat diària, hi haurà dos perfils oposats en les reaccions inicials i espontànies.

Un dels perfils correspondrà a la indignació espontània i sistemàtica que caracteritza una actitud sana i natural. L'altra donarà lloc a una justificació espontània i sistemàtica que generalment es deriva d'un enfocament discriminatori i gregari.

La responsabilitat està fortament desafiada i implicada en aquest moment social tens i delicat. La responsabilitat es veu aquí com un valor conscient mobilitzador que emana de l'ésser individual o de l'ésser comunitari.

Un gran abandonament reflecteix el canvi profund que s'ha produït en l'àmbit de l'espiritualitat. Hi ha un canvi gradual de la relació amb el cosmos i, a l'arrel, s'està passant de l'estat de "coneixement" autèntic i universal a l'estat de 'creença' convencional i particular.

La configuració de l'esfera d'espiritualitat de l'ésser repercutirà en la seva percepció de responsabilitat. La responsabilitat es desenvolupa a través del prisma del valor conscient que es manifestarà segons una norma específica i adequada.

La norma és el reflex del valor.

El valor és el reflex dels ideals que es privilegia.

Aquests ideals privilegiats són el reflex de les dinàmiques que afavoreixen o obstaculitzen la "prosperitat i la sostenibilitat" per a tota la comunitat.

Una ullada a algunes expressions fortes

- Experiències:

Veure i escoltar ens permet conèixer millor. Per a nosaltres, l'experiència és el producte de l'existència en un determinat "espai-temps". La diversitat d'existències (individus), la diversitat d'"espai - temps" (moments de la vida), necessàriament condueixen a una diversitat d'"experiències". La diversitat d'"experiències" obre naturalment el camp a una diversitat de "coneixements". La diversitat del "coneixement", en un impuls de convergència i complementaritat, dona accés al "coneixement global", al "coneixement de la comunitat". El coneixement de la comunitat presenta un perfil ric i inclusiu (òptim, multicolor, polimorf, enriquit amb totes les aportacions) que ha de ser capaç de fer-se ressò d'una vida comunitària satisfactòria.

- L'experiment:

La llarga pràctica i experiència, permeten un millor control. El coneixement, posat en pràctica mitjançant l'acció i l'experimentació ben valorades, pot conduir a l'experiència que constitueix una sòlida garantia de mestria (veure + escoltar => saber; saber + actuar => experiència; experiència + pràctica => mestria).

- El poder :

La màxima acumulació i la hiperconcentració són els vectors privilegiats del poder. La màxima possessió és l'objectiu principal. La possessió màxima es considera l'arma absoluta contra qualsevol possibilitat de precarietat. L'acumulació màxima i la hiperconcentració impliquen necessàriament una disminució màxima en altres llocs (per a la gran majoria). El benestar general de la comunitat (com a ideal social) es fa distant. "Prosperitat i longevitat per a tothom" deixa de ser l'ideal social comunitari (normal), per a passar a ser un mite, una utopia.

- L'hegemonia:

El poder i les dinàmiques convencionals abusives són les claus de l'hegemonia. El manteniment del poder exigeix l'hegemonia. La dominació, el control i la manipulació són el motor de l'ideal social (declarat o ocult). La competència despietada, l'estandardització, la coloració única, l'exclusió de l'exclusivitat, la singularitat, primat i excel·lència per decret, formen part del ric arsenal de la "caixa d'eines".

L'opció de la regulació social per la via del "poder i hegemonia" ha conduït a la situació de col·lapse total que està minant el món actual. El miratge de la innovació emocionant i enlluernadora s'ha tornat una força engegadora.

El retorn salutífer a la norma eterna de la vida (prosperitat i longevitat per a tothom) s'ha d'emprendre amb energia i esperança. El preu a acordar és el d'un canvi profund en la consciència dominant.

Perspectives: cap a una espiritualitat vivificant

La presentació està formada per algunes opcions possibles que s'ofereixen com a elements d'elecció, mitjançant el lligam, el pont i la paret.

La religió autèntica ofereix:

- un lligam intern.
- una compatibilitat espacial amb l'alteritat.
- un respecte mutu amb alteritat.

La religió caníbal ofereix:

- un lligam intern.
- una incompatibilitat espacial intrínseca amb l'alteritat.
- un aixecar murs de confinament espacial i ideològic.
- un canibalisme o aniquilació de l'alteritat.

L'espiritualitat autèntica ofereix:

- una harmonització de l'espai.
- un construir ponts entre els corrents religiosos.
- una harmònica juxtaposició de tots els matisos de l'alteritat religiosa.

Conclusió

Qualsevol projecció vers l'exterior d'un pensament religiós tendeix espontàniament a allunyar-se del noble principi de la verticalitat.

Qualsevol iniciativa de projecció exterior va necessàriament acompanyada d'una dinàmica d'anorreament de l'alteritat religiosa endògena i legítima.

L'espiritualitat autèntica no pot ser objecte de cap projecció exterior. L'abast necessàriament

universal de qualsevol espiritualitat autèntica el converteix en una font d'inspiració i enriquiment lliure per a tothom.

"Els actes que no són virtuoses, però que es defineixen com a norma en el marc d'una dinàmica convencional abusiva, han de poder trobar el seu ferment en el pensament religiós i filosòfic subjacent. Els actes virtuoses, establerts com a norma en el marc d'una dinàmica de regulació harmònica, necessàriament han de trobar el seu ferment en el marc de l'espiritualitat subjacent." (Màximes de Mbb. SBB – Virtut, religió i espiritualitat).

"L'interès de la dinàmica convencional abusiva es basa més en la motivació que no pas en el valor objectiu o el valor científic genuí." (Màximes de Mbb. SBB – La dinàmica convencional abusiva).

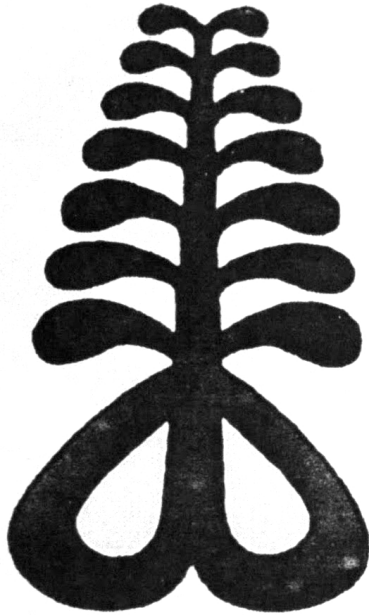
"Les dinàmiques convencionals autèntiques sorgeixen d'una motivació inicial, però donen un paper preponderant al valor objectiu i al valor científic." (Màximes de Mbb. SBB – La dinàmica convencional autèntica).

P. s. :

El coneixement autèntic i universal es basa en dos fets principals:

- Un eix central universal: fonament de l'ésser, ancoratge de l'ésser i connexió de l'ésser amb el moment present i amb la font primordial.

- Un eix secundari específic: expressió d'un impuls d'integració, identificació i harmonització dins d'un espai d'afinitat comunitari concret. Aquest serveix d'indumentària, de guarniment, per a l'eix central al voltant del qual gravita i ondula.

AMADA NATURA

Josep Maria Gràcia

In Memoriam Arnau Puig

Quan arribi l'edat de l'oblit més val haver sembrat el jardí de les lletres.
(Fedro 276d)

M'agradaria començar recordant una frase que l'Arnau Puig em deia sovint, sobretot en la darrera dècada: “noi, no entenc res del que està passant, tot i que estic segur que té una explicació”. A mi, em passa el mateix, la dinàmica social, política, científica, tecnològica, filosòfica i artística em té desconcertat, però, malgrat viure en una permanent perplexitat, entomo amb ganes la invitació que Pelle Maha em fa d'afegir-me a aquest número dedicat a la qüestió del col·lapse ecològic global, optant per un discurs de màxims amb els mínims possibles i apel·lant a l'*oblit del Ser* que, al meu entendre, determina, entre altres coses, l'agra relació que tenim amb el medi natural.

En aquests temps d'amplíssims coneixements sobre física, química i biologia, plantejar la qüestió que se'm proposa des d'un punt de vista que no sigui l'estrictament científic és una feina inútil; sembla una *boutade* d'un diletant que el gat pentina. Però jo, ni vull impressionar a ningú ni vull aportar solucions enginyoses a un fet que té a veure amb la física i la química, certament, però

també amb l'arrogància d'un mamífer vertebrat que, Paleoantropologia *dixit*, pertany a l'ordre dels primats, a la família dels homínids, al gènere *homo* i a l'espècie *sapiens*, subespècie (aquest som nosaltres) *sapiens sapiens*. Aquest ésser doblement savi disposa, diuen els científics, de l'òrgan més sublim de l'univers: el cervell, que l'ha habilitat, tot just en 200.000 anys, per passar de ser un homínid àgraf a conquerir la lluna, *e la nave va*. Com que la més lleu crítica a l'*statu quo* científic imperant es titlla de “negacionisme”, només voldria recordar, si se'm permet, altres definicions de *sapiens*, com aquell *hagig* del Talmud fa: “la saviesa és un coneixement independent de la matèria”, salm aquest en flagrant contradicció amb el pensament actual que, per contra, vincula la saviesa a un gran coneixement de la matèria, especialment d'una matèria en concret, o com aquella taoista que fa: “(la saviesa és un) quedar-se ingràvid en l'essència d'una intuïció de l'origen”.

Destrucció del símbol i negació del Ser

El col·lapse ecològic global és el paradigma d'un devastador oblit que patim com espècie; és l'oblit del Ser el que provoca una cesura abissal en aquesta “modernitat líquida” que ha estat identificada, per la seva manca de qualsevol sentit d'un principi d'ordre

superior, com una anomalia en la història coneguda de la humanitat. No és el Ser ontològic (referit al *tò ón* grec) el subjecte de l'oblit –tal i com la filosofia més puntera va argumentar a principis del segle XX-, sinó la total dimensió metafísica del Ser ontològic, la seva gènesi des del No-Ser (*tò me ón*), el que algunes tradicions anomenen “l'ontogènesi de l'immortal”.

Quin és el subjecte de l'oblit? La majoria ens hem fet, tard o d'hora, les tres preguntes fonamentals: qui soc?, d'on vinc?, a on vaig? Aquest ternari és, en realitat, una triunitat que es pot resumir en una sola pregunta: què és el ser? La pregunta sobre el ser de les coses és en el fons la pregunta sobre el ser de l'ésser humà –és el que realment importa-; per tant, la pregunta completa i que ens interpel·la és: què és l'ésser humà? Aquesta pregunta, però, té un subjacent, a saber: abans de preguntar-nos pel ser de les coses (“les coses” són, en llenguatge filosòfic, “els ens”) cal preguntar-se pel Ser de l'Ens, és a dir, pel Principi un i únic de l'Ens, entenent per “Ens” el conjunt indefinit de tot allò del qual podem dir que és alguna cosa, des d'una pedra a una idea, des de la quadratura del cercle a un impossible triangle quadrat, el que la tradició filosòfica més arcaica va anomenar *Physis*.

Es pregunta, doncs, sobre el Ser com a principi de l'Ens; aquesta és la qüestió una i única en el fons, de la qual penja la pregunta sobre el ser de l'ésser humà. És l'oblit –que pren la forma d'una negació metafísica, com veurem més endavant- d'aquest Ser primordial el que provoca la cesura abissal a la que abans em referia; no és l'oblit d'alguna cosa concreta, com si calgués recordar quelcom que ha fugit de la nostra memòria, es tracta de la reminiscència d'una essència

original, ingràvida i innascible prèvia a tota existència individualitzada; aquesta és, en veritat, la resposta final a la interpel·lació *gnóthi seautón* (conèixer-te a tu mateix), que és la resposta a l'enigma de l'essència de l'ésser humà; en altres paraules, la resposta a què és l'ésser humà no s'obté adquirint un coneixement, sigui científic o filosòfic, que no es tenia, sinó per un acte d'anamnesis, de no oblit de la seva essència primordial, que és una amb la del Ser.

Per tal de no interpretar literalment aquesta idea, interessa fer esment a un fet cabdal: la tradició espiritual i metafísica respon a la pregunta així: no hi ha Ser ni Ens objectivable com a tal, només hi ha símbol. El Ser de l'Ens i, en conseqüència el ser dels ens individuals, és el seu status simbòlic. El símbol és l'únic que per a nosaltres és intel·ligible i ens obre a intuïcions gnoseològiques impossibles d'assolir per la simple activitat de la raó crítica; la manifestació sencera, l'Ens en la seva unitat, és un símbol, una forma codificada que s'ha d'interpretar i que es diferencia clarament del signe i de la senyal (és a dir, de la semiòtica) pel seu caràcter esotèric; així entès, el símbol no és poètic ni estètic, no és una convenció, és a dir, no és un contingut de la nostra consciència (no és fenomenològic) sinó que respon a un entramat cosmològic emanat de la realitat mateixa que conforma el nucli sapiencial d'una tradició espiritual i iniciàtica. La qüestió és que, quan diem que una cosa o una imatge és “un símbol de...”, volem dir que allò ens informa d'un aspecte del Ser a un determinat grau o nivell de la seva extensa realitat: tots els símbols es refereixen al Ser igual que tots els mites són cosmogònics, històries exemplars i paradigmàtiques. Qualsevol símbol és “una forma de dir” Ser o,

dit en termes metafísics, el símbol és la forma lògica del Ser (quan dic “lògica” vull dir intel·ligible, que la veiem i és evident al nostre enteniment). Aquesta resposta té un corollari senzill que amaga una enorme complexitat (i que ara solament enunciaré): al principi, era el símbol.

Si la pregunta pel Ser era la pregunta per l'ésser humà, vol dir que en veritat ell, l'ésser humà, és el símbol per antonomàsia, de tal forma que la *naturalesa i la condició humana* explicita la realitat ontològica i, naturalment metafísica, del Ser. Amb “naturalesa” em refereixo a la seva funció intermediària entre el conegut i el desconegut, entre el cel -les idees- i la terra -les coses-, que li atorga la possibilitat de transcendir la pura existència, i per “condició” vinc a referir-me a la possibilitat d'experimentar aquesta transcendència en virtut de la consciència que té l'ésser humà, única entre les espècies, de ser un ésser conscient. Cal insistir: no és que l'ésser humà sigui un ens simbolitzant, en el sentit que interpreta el món en clau simbòlica o metafòrica o al·legoria, quan no literal, sinó que és l'ésser humà en sí i per sí mateix un ens simbòlic. Ell és el símbol, i no n'hi ha cap més. La destrucció del símbol que opera la filosofia i la semiòtica moderna és tant condició prèvia com resultant de l'oblit del Ser.

Però, m'he referit abans a la “gènesi del Ser en el sí del No-Ser”, perquè pensar el Ser com a principi de l'Ens, o, deia el Dant, el Ser com “... *aquel punto (de qui) depende il cielo e tutta la natura...*”, és pensar-lo com a No-Ser (aquest és el sentit del *dictum* medieval que fa: “el Ser és una esfera infinita el centre de la qual es troba a tot arreu i la seva circumferència enlloc”). Moltes tradicions es refereixen a aquest No-Ser com l'àmbit de la no-dualitat (s'entén que, en aquests assumptes, expressions com “àmbit” o “el No-Ser és” són absolutament inadequades), majorment les tradicions orientals advaites i shivaïtes; altres, malgrat certa ambigüitat terminològica, l'anomenen U, com tota la tradició neoplatònica, bàsicament Plotí i, amb més radicalitat, Damascius. Com aquestes tradicions metafísiques asseguren, es tracta d'un “U sense segon” (inefable, invisible, innominable i indicible), que està més enllà de tot predicat i de tot pensament, del tot el que pugui introduir una dualitat. Aquests neoplatònics, al igual que la tradició taoista, es referien a una ontogènesi, una *causa sui* endògena, de dins cap a fora, del Ser en el sí del No-Ser, un Ser, Principi o Unitat primordial *ut sic* ingràvid i innascible. Recorda aquest “U sense segon” neoplatònic al *Deus sive natura* d'Espinoza, que es pot traduir com Absolut, o sigui la natura, però també Consciència, o sigui, la natura, i encara, Tot, o sigui, la natura i, naturalment, Ser, o sigui la natura; un *Deus* que Espinoza defineix com “una substància que consta d'infinites atributs”, una substància, explica, que és “única, infinita i necessària”; única, perquè no n'hi ha una altre, infinita, perquè res la limita i necessària, perquè existeix *per se*, és a dir, que la substància que postula Espinoza (el Ser) és *causa sui*, però no una causa de sí en sentit literal, com si abans

d'existir fos causa de la seva pròpia existència, sinó una causa que té en sí mateixa la causa de l'existència, és a dir, que necessàriament existeix perquè la seva essència és la seva existència. Aquest *Deus*, que era el Déu d'Einstein, com ell mateix va assegurar, i malgrat, diu Panikkar, tenir cert aroma panteista -al meu entendre injustificat- vincula la *natura* amb el Ser (*Deus*) de tal forma que l'oblit del segon terme implica el menyspreu del primer. I això és el que està passant: l'ànsia desmesurada i mai satisfeta de l'ego modern, que és el *golem* del *cogito* existencial, no té ni connexió ni especial afecte per la *natura* ni conserva cap sentit que li fes relativitzar la importància que es dona a si mateix justament per la manca de sentit metafísic, per l'oblit del Ser.

El ser esquívol de la modernitat

En què es concreta en època de Fi de cicle l'oblit del Ser? Per respondre a aquesta pregunta, cal fer un brevíssim apunt històric: Aristòtil va pensar el ser com una potència que passa a acte, com un efecte d'una causa prèvia, establint una nova categoria ontològica: la noció d'esdevenir; aquesta, totalment forana a qualsevol sistema de pensament anterior als peripatètics, és la que ha fonamentat el concepte d'evolució i, més recentment, el de progrés, convertit en categoria per la modernitat. Aquesta resposta (a la pregunta, què és el ser?), va ser filosòficament plausible: va quedar clar que la ciència (aquí, la lògica formal) desvelava el ser, arribava a la veritat continguda en les coses o en els fenòmens sota els que es manifesta la realitat. Per altra banda, sota el prisma de la raó, s'entenia molt bé que com que no podem continuar *ad infinitum* cercant

les causes de les causes; hi havia d'haver una causa primera i única de l'Ens que va anomenar *primum movens immobile* ("primer motor immòbil"); aquesta conclusió lògica a la que arriba Aristòtil presenta al Ser com l'ensomni d'un *Ens* sublimat. A partir d'Aristòtil, comptant amb tots els matisos i, sobre tot, amb la proposta fundacional cartesiana, la resposta a la pregunta sobre el Ser que conforma en general la *forma mentis* actual és l'elaborada per la fenomenologia i, en la segona meitat del segle XX, pel seu fill progre, l'existencialisme: es tracta de la negació absoluta del Ser i de l'elaboració d'un nou concepte de *ser* com un *ser in acto*, un *work in progress*, itinerant i esquívol que conforma el sentit de la realitat; és a dir, que no hi ha ser, només una història progressiva del que s'ha vingut entenent com a ser (referit a l'*on* grec) o, com deia l'Arnau Puig: "no hi ha essència, només actituds i projectes"; l'essència del ser, diuen, no és més que el que nosaltres atribuïm a la cosa, és una projecció mental absolutament ideal pensada pel subjecte cognoscent per tal que la realitat sembli posseir i contenir l'essència o el ser atribuït.

Vet aquí l'origen de l'oblit: negar un Principi no implicat en l'Ens, i si entenem l'Ens en sentit grec de *Physis*, negar un Principi absolutament metafísic; en altres paraules, és la pèrdua del sentit d'Unitat primordial d'ordre metafísic el que determina la percepció existencial d'una dualitat irreductible, enrocada en ella mateixa, sigui aquesta una dualitat harmònica o ontològica d'arrel platònica, doncs, és la no-dualitat entre el Ser i el No-Ser, entre el ser i l'existir (o estar), entre el *Deus* i la *natura* la que ens obre a una vivència (valgui l'expressió) completa -hauria de dir *encarnació*- resolta en

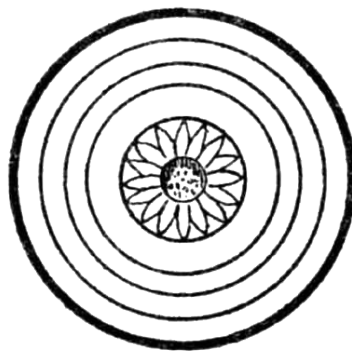
un reconeixement de la naturalesa limitada (espai-temporal) alhora que il·limitada (divina) de l'ésser existencial humà.

Humus i Homo

Per entendre la relació entre el col·lapse global i l'oblit del Ser (una, com he dit, de les múltiples conseqüències, però l'única que, potser, posa en perill la pervivència de l'espècie i, col·lateralment, la de la biodiversitat) cal considerar també una fase prèvia que ha actuat de detonant i que ens dóna la total dimensió de l'oblit: abans ha calgut patir una crisi bionòmica; és, en efecte, la identitat substancial entre *humus i homo* la que ha estat d'entrada escindida. En una tessitura vital d'oblit del Ser -d'absència de consciència espiritual-, es prioritza l'acció de la *ratio* sobre l'*humus*, és a dir, sobre la *mater*, amb un vigor predador que impossibilita *de facto* el rescabament del mal causat, i d'això en diem progrés. Hi ha un parentiu radical i singular de procedència llatina entre *humus i homo*, llatí arcaic *hemō*, que té el seu origen en

les llengües semítiques a través de l'arrel verbal *adam* que significa "terra vermella"; aquesta "terra" no és a una terra qualsevol sinó una argila, perquè les seves qualitats plàstiques li atorguen la capacitat de ser emmotllable, de rebre formes, el que simbòlicament al·ludeix a la "producció" de tots els *ens* manifestats, i concretament de l'*ens* humà, a partir d'una substància primordial, d'una *materia prima* (diguem-ho així per entendre'ns) original i indiferenciada que amb el concurs de l'esperit es *carnifica*. En aquest cas, l'oblit –que té base cartesiana- es concreta en que esperit no es contraposa a *matèria* sinó a *carn*, en el ben entès que *carn* abasta tant el cos físic com els components anímics i mentals, és a dir, inclou totes les facultats cognitives i perceptives de la psique o ànima, de la *ratio*.

El *Et verbum caro factum est*, el "Verb que es fa *carn*", és el Ser *ut sic* ingràvid i innascible que es fa *homo*, és a dir, que es fa símbol, obrint l'ésser humà a la consciència que no és diferent de la natura i a la intel·ligibilitat de sí mateix.

LES ESCATOLOGIES TRADICIONALS SOBRE LA FI DELS TEMPS

Josep Maria Mallarach

La majoria de tradicions espirituals tenen una cosmologia i una escatologia. Jean Serbier indica que totes conceben que els éssers humans varem ser inicialment esperits, participant de tota la puresa i serenitat d'un estat paradisiac, fins que un desig ens va empènyer a trencar l'harmonia còsmica. L'expiació va comportar davallar al món de la matèria, encarnar-nos al món de les formes efímeres, revestir-nos de carn animal. La presència de la flama espiritual dins nostre és tant forta, però, que ha transmutat la forma animal, com palesa l'art sagrat de tots els temps, i la nostàlgia del paradís o el reialme perdut traspua en cants mítics que ressonen arreu del món.

Les escatologies tradicionals no són progressistes. El concepte de progrés, central a la visió contemporània del món modern, sorgeix de d'Europa occidental cap al segle XVII. El concepte cíclic del temps és comú en totes les tradicions. Els mites transmesos per les tradicions indoeuropees, des del *Sanātana Dharma* (la tradició perenne o hinduisme) fins a les cosmovisions grecoromanes, ens presenten una creació perfecta, sorgida, amb tota la seva glòria, del Creador, que engendra un món en una llarga edat d'or, després de la qual comença el declivi espiritual i moral, vers l'edat d'argent, seguida de la de bronze i la de ferro, que acaba amb un una degradació moral i física

generalitzada, que du a un cataclisme, una gran Purificació, o una Apocatàstasi, després de la qual recomença un nou cicle. Aquest esquema és acceptat -amb variants- com la dels Dies i Nits de Brahma, no sols per les tradicions abrahàmiques i indoeuropees, sinó també per aquelles tradicions primordials que tenen escatologies.

L'escatologia és la ciència de l'acabament. És clar que en el món manifestat tot té un inici i ha de tenir una fi. Tota vida humana, tota cultura i civilització, comença i acaba en aquest món. I aquest món també ho farà, tard o d'hora. Per això, més enllà del grau de la literalitat o de simbolisme de les profecies o mites escatològics, una meditació sobre la finitud de la vida de la civilització i del nostre món, resulta oportuna en un temps en que els signes escatològics sorgeixen i es despleguen en tants d'àmbits del nostre entorn, des dels més grollers fins als més subtils. La breu mostra que presentem tot seguit prové, en gran part, de la interpretació comparativa que en fa Charles Upton a la seva obra *Legends of the End* (2004).

Tradicions indígenes

Així com la majoria de tradicions primordials o indígenes (que solen ser atemporals, en gran mesura) tenen mites cosmològics, són relativament poques les que tenen mites

escatològics, car tendeixen a desplegar-se en un present intemporal, com el *dreamtime* dels aborígens australians. Llurs escatologies presenten, tanmateix, moltes similituds a les de les tradicions espirituals escripturàries. En són exemples les mayas, lakota o hopi.

Segons Josep Epes Brown, el mite escatològic de la tradició lakota (sioux) es refereix al bisó (*tatanka*) el principal símbol animal de la Terra nodridora, base de la seva subsistència, quan eren caçadors-recol·lectors a les immenses praderies nord-americanes, abans de que l'exèrcit federal els derrotés i confinés a les reserves. A l'inici del cicle el bisó va ser col·locat a l'oest, per sostenir les aigües. Cada any, el bisó per un pèl, i a cada edat perd una cama. Quan hagi perdut tot el seu pèl i totes quatre cames, les aigües ho anegaran tot, novament, i el cicle arribarà a la seva fi.

Un mite paral·lel es troba a la tradició de l'Índia, només que allà l'animal és un bou, i precisa que a mida que van avançant les edats, la veritable espiritualitat esdevé més inaccessible fins que el cicle (*manvatara*) acaba en una catàstrofe, després de la qual l'espiritualitat primordial és restaurada. Tant els *lakota* com els hindús creuen que actualment el bisó / bou ja és quasi pelat i ha perdut les quatre potes.

La tradició hopi té una profecia més elaborada sobre els quatre mons successius que tenen correspondència amb edats temporals i amb nivells ontològics. Segons Frank Waters, el primer món és Tokpela, espai infinit, on Tiowas, l'Absolut sense forma, existeix en la solitud, abans de la creació, fins que comença la manifestació. La gent viu en pau entre si i també amb els animals. El seu mineral és l'or. Aquest món és

destruït pel foc, en part degut a l'engany del bell Kato'ya, una 'serp amb un gran cap'. Els supervivents es refugien al món subterrani, amb el poble de les formigues. En el segon món, Tokpa, que té com a mineral l'argent, s'hi desenvolupen pobles i artesanies, però també degenera i acaba essent destruït per l'aigua. El tercer món Kuskurza, es relaciona amb el coure, i esdevé superpoblat d'éssers humans, que s'apilonen en ciutats i fan servir el seu poder reproductiu i tecnològic per al mal. Quan aquest món s'acabava, la dona aranya (el demiürg, l'activa energia del Creador) instrueix a la gent que es posin dins de canyissos buits, que els permeten fer barques per salvar-se, quan el món sucumbeix sota les aigües. Els supervivents migren en vaixells, i després de moltes vicissituds arriben al quart món nomenat Tuwaqachi, el món complet, en el que vivim, on la vida és dura, i el mineral és anàleg al ferro barrejat amb argila. Aquest darrer món també acabarà destruït degut a l'abús que la humanitat fa del poder reproductiu i de la tecnologia.

Hinduisme

Entre les nombroses escriptures hindús que tracten dels cicles còsmics, la fi del temps, o del món, cal destacar els Puranas vishnuïtes que contenen la doctrina de les encarnacions (avatars) de Vishnú, etc. amb molts de paral·lels amb el llibre de l'Apocalipsi. De les 4 edats -yugas- ara vivim en la darrera part de Kali Yuga, la més 'fosca'. Els signes que dona són, entre altres: «En el Kali Yuga, els homes viuran turmentats per l'enveja, irritats, sectaris, indiferents a les conseqüències dels seus actes. Estaran amenaçats per la malaltia, la fam, la por i terribles calamitats. Els seus desitjos estaran mal orientats, el seu saber

serà utilitzat amb fins malvats. Seran deshonestos. Molts es perdran en la crueltat. La noblesa declinarà, i els esclaus pretendran governar i compartir amb els savis el coneixement, els menjars, els setials, i els llits. Els governants seran, majoritàriament, de baixíssim bressol. Seran tirànics dictadors. Es mataran els fetus i els herois. Els artesans voldran exercir el paper dels savis, els savis el dels artesans. Els lladres es convertiran en reis, i els reis en lladres. (...) S'estendrà la promiscuïtat. L'harmonia social desapareixerà per tot arreu. La terra no produirà gairebé res en alguns llocs i produirà molt en altres. Els governants s'apoderaran dels béns, i deixaran de protegir al poble. Mercaders de baix bressol seran honrats com si fossin sacerdots, i lliuraran a gent que no és digna d'això, els perillosos secrets de les ciències tradicionals. Els mestres s'environaran venent el seu saber. Els pocs mestres purs es refugiaren en una anònima vida errant. Al final del Kali Yuga, augmentarà el nombre de les dones, i disminuirà el dels homes, als quals els mancarà tota virilitat. (...) Ningú no deixarà d'emprar un llenguatge groller, ningú no complirà amb la seva paraula, tots seran envejosos. (...) Gent sense principis predicarà als altres la virtut. Regnarà la censura, i a les ciutats es formaran associacions de criminals que governaran. (...). Els homes es mataran entre si, i mataran també als nens, a les dones, i a les vaques. Els savis seran condemnats a mort». (Linga Purana, capítol 40). El novè avatar de Vishnú, és considerat 'forester' (el Buda) mentre que el desè, Kalki, que encara no ha arribat, presenta moltes analogies amb els relats de la propera vinguda de Maytreya o de la segona vinguda del Crist.

Budisme

La doctrina budista del temps és clarament ahistòrica, amb xifres astronòmiques similars a les de la tradició hindú. El temps cíclic s'entén com unes ones d'eons immensos, durant alguns dels quals l'ambient còsmic s'enfonsa en la seva capacitat de rebre la veritat (on estaríem ara, segons la majoria d'escoles budistes) i després es recupera. Les profecies afirmen que en el darrer període del Dharma, el budisme s'extingirà o esdevindrà una ombra del que havia estat. L'acabament d'aquest món serà per mitjà de guerres, abans de l'arribada del futur buda, Maitreya, que diverses escoles budistes consideren el darrer buda d'aquest cicle de manifestació, amb característiques apocalíptiques similars al Messies, el Crist o el Mahdi, unes creences que, tal com ha esdevingut amb les doctrines de les tradicions abrahàmiques, ha tendit a generar lluites dinàstiques o moviments d'alliberament populars encapçalats per pretendents que es presentaven a si mateixos com el buda salvador.

Judaisme

A la Torah, el Talmud, la Mishna i altres ensenyaments rabínics i cabalístics, els relats sobre la fi del temps són freqüents, i detallats. La batalla final entre Gog i Magog, el retorn del profeta Elies per preparar l'arribada del Messies, etc. L'edat messiànica s'entén com una renovació o restauració total de la vida terrenal. La Mishnah dona aquests signes per a l'acabament, quan s'acosta la vinguda del Messies: «la presumpció creixerà i el respecte desapareixerà. L'imperi es tornarà en heretgia i no hi haurà reprovació moral. La casa de l'assemblea esdevindrà un bordell, Galilea

serà un desert i la gent de les fronteres voltarà de ciutat en ciutat i ningú se'n compadirà. La saviesa dels escribes esdevindrà odiosa, aquells que condemnen el pecat seran menyspreats, i la veritat no es trobarà enlloc»

Cristianisme

Tot i que en els evangelis canònics i en alguns apòcrifs s'exposen els ensenyaments de Jesús sobre la fi dels temps, que insten a preparar-nos per a la parusia, el llibre més rellevant del Nou Testament és l'Apocalipsi atribuït a Sant Joan, una profecia d'intricat simbolisme sobre l'acabament del món. La seva exegesi ha estat molt fecunda al llarg dels segles, fins al dia d'avui, amb multitud d'interpretacions diverses, que ha donat lloc a una extensíssima literatura. El concís resum que Sant Agustí fa a la Ciutat de Déu és clàssic: «Elies tornarà, els jueus creuran, l'Anticrist perseguirà, Crist jutjarà, els mort ressuscitaran, el bons seran separats dels dolents, el món serà cremat i renovat» A dia d'avui, en plena ecllosió d'exegesis mil·lenaristes d'esglésies reformades, fins i tot científics materialistes com Antoni Turiel (un apocalíptic agnòstic) han posat de relleu que els signes quantificables que dona el llibre de l'Apocalipsi, mostren que ja hem superat 'la tercera trompeta' de l'àngel que anuncia la fi del món, associada a la destrucció d'un terç dels arbres del món, però que "ningú en va fer cas".

Islam

Pel fet de presentar-se com el 'darrer missatge diví' adreçat a tota la humanitat, la tradició islàmica és particularment explícita respecte el declivi espiritual general de la humanitat i

l'acabament del món, els seus signes i les actituds que convenen. Diverses sures de L'Alcorà forneixen els signes de l'acabament, com les d'El capgirament (81), El terratrèmol (99), La calamitat (101), etc. amb nombrosos signes similars als de la tradició judeo-cristiana -com la lluita de Gog i Magog- i altres diferents, com la divisió de la lluna. A més, les dites profètiques (*hadís nabi*) afegeixen altres signes, com aquell que indica que sabrem que la fi s'acosta quan els edificis creixin verticalment fins tocar el cel i quan les dones es vesteixin com els homes. Els relats apocalíptics descriuen la vinguda del Mahdi (el ben guiat) que farà triomfar la justícia inflexible, i revelarà la veritat de les escriptures abrahàmiques, després del qual vindrà l'Anticrist. A semblança del cristianisme, l'islam també espera el retorn del Profeta Jesús, que ha de venir a derrotar l'Anticrist.

Sophia perennis

Cada cicle reflecteix, com si fos un fractal, els altres cicles. Segons la doctrina hindú ens trobaríem en la darrera fase del Kali Yuga, la darrera era, el moment de la recapitulació final. Tanmateix, viure a la part més 'fosca' del darrer yuga, a l'acabament d'un gran cicle, no pot tenir només aspecte privatius, sinó que també ha d'oferir compensacions particulars. A la paràbola evangèlica dels treballadors de la vinya, els treballadors de l'hora onzena reben el mateix salari que els qui han treballat tot el dia (Mateu 20:1-15). Anàlegament, una dita profètica (*hadís nabi*) diu que a l'acabament dels temps aquells que compleixin la desena part del que s'exigia a l'inici del cicle de profecia seran salvats. Martin Lings esmenta altres compensacions més immediatament perceptibles com ara el

fet de poder tenir accés als missatges de la majoria de les tradicions espirituals de la humanitat, i constatar la seva concordança essencial, o encara l'analogia de l'època que vivim amb els moments finals de la vida d'una persona que hagi viscut amb plenitud, on no és infreqüent que la imminència de la mort comporti gràcies especials, com ara visions o audicions, que son un tast del que vindrà. A més, «l'època actual, ajuda el cercador espiritual de forma indirecta, a través del mateix "impuls" generat per la seva frenètica activitat a mesura que s'acosta als seus últims conflictes; la mateixa "atracció" de l'Hora es pot aprofitar per a l'aspiració espiritual, fins i tot després que s'hagi passat del "mercat" ("restant passiu en la profanació exterior") a la "vinya" ("activitat pel que fa al Regne del Cel") és a dir, al camí espiritual.

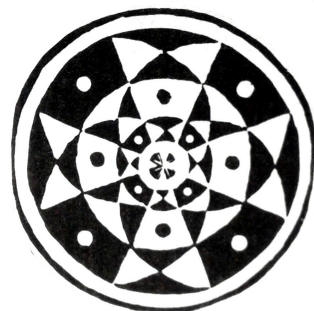
Com bé remarca René Guenon (1927) el punt de vista «benèfic» i «malèfic no poden ser simètrics, car el «segon només expressa coses inestables i transitòries, mentre que el primer és l'únic que té un caràcter permanent i definitiu, de manera que l'aspecte 'benèfic' prevaldrà finalment, mentre que l'aspecte 'malèfic' s'esvairà enterament, perquè, en el fons, només és una il·lusió inherent a la separativitat (...) Si es vol arribar fins a la realitat de l'ordre més profund, es pot dir que «la fi d'un món» no és, ni pot ser mai, una altra cosa que la fi d'una il·lusió.

En paraules d'un sacerdot i cap de la Dansa del Sol dels indis absàloka (Corbs): «Només l'Altíssim Creador de Tot sap quan arribarà la fi d'aquest món, i, per descomptat, el moment i la manera com arribi depèn de les pregàries sinceres que se li ofereixin degudament; cadascú ha d'escollir en aquest moment, quin camí ha de seguir».

Referències per ampliar el tema:

- Dennis E. Englemann (2005) *Ultimate Things: An Orthodox Christian Perspective on the End of Times*. Conciliar Press.
- René Guénon (1945) *Le Règne de la Quantité et les Signes des Temps*. Paris, Gallimard, 1945, 304 p.
- Lings, Martin (1987) *The Eleventh hour. The spiritual crisis of the modern world in the light of tradition and prophecy*. Cambridge: Quinta Essentia, 1987
- Serbier, Jean (1980) *L'homme et l'invisible*. Éditions Imago. Petite bibliothèque Payot.
- Charles Upton (2004) *Legends of the End. Prophecies of the End Times, Antichrist, Apocalypse, ans Messiah from Eight religious Traditions*. Sophia Perennis, Hilldale, New York.

Olot, gener de 2021

TERCERA PART:
ACTITUDS I RESPOSTES

Aquesta tercera part examina les actituds i les respostes davant del col·lapse global, tan personalment com col·lectivament. Una vegada acceptat el caràcter sistèmic i inexorable de les tendències que han precipitat el col·lapse i compreses llurs causes pregones, els quatre darrers articles aporten indicacions o propostes, apunten principis o actituds que permetin aprofitar els avantatges de l'època que ens ha tocat viure -ocults, potser, però reals tanmateix- per viure una *metanoia* veritable, regenerar-nos i despertar.

Des d'una perspectiva ecosòfica, s'esbossa la necessitat de retrobar una saviesa de l'home i de la Terra: una intel·ligència del cor que ressoni amb el sentit profund de la bellesa i la meravella del Misteri, que reintegri la Natura a la nostra espiritualitat. Es presenta un horitzó capaç de restituir la reverència per la vida i la cura de tot al centre del sentiment i el discerniment. Una veneració per la Vida que ens dugui a la cura respectuosa de les seves manifestacions i una contemplació de la seva bellesa que ens dugui al compromís. Si no podem revertir el col·lapse, el podem viure amb presència i consciència, i potser sigui aquesta la nostra millor ofrena.

Des de la perspectiva de l'ecologia humana radical, es proposa l'actitud de resistència espiritual, de resistir en l'amor i per amor, en aquesta 'hora onzena'; des de l'interior, activament, sigil·losament, nodrida espiritualment, una resistència proactiva en l'esperança del canvi, que mai defuig, quan s'imposa, la resistència proactiva exterior, l'activitat altruista. Ens convida a aprendre a pensar com un procés d'alliberament personal i de presa de consciència pròpia, és a dir, desenvolupar un pensament crític envers el 'pensament únic' que se'ns vol imposar, alhora que ens identifiquem amb la comunitat amb la qual compartim valors, per ajudar-nos a resistir conjuntament.

Des del llenguatge sobri de la ciència, de bracet amb l'ensenyament budista, els remeis proposats demanen acceptar la crisi i potenciar el canvi per superar el dol de l'esgotament de la civilització moribunda. Les principals transformacions serien tres: substituir l'individualisme per la preservació, la cura i conservació de la vida; substituir el materialisme per una visió transcendent, i superar l'agitació i l'estrès, mitjançant la pràctica perseverant de la meditació, en totes les seves dimensions i aspectes, per viure amb serenitat i pau interior. Se'ns convida a assumir la responsabilitat personal de la transformació i el canvi de visió, ara i aquí, en el nostre dia a dia, hora a hora i minut a minut. Perquè el temps és fugisser i només podem transcendir si ens comprometem a recordar sempre la nostra finitud i actuar amb plena consciència de l'oportunitat preciosa i excepcional que és la condició humana.

Finalment, aclarit quin món s'esfondra, quins aspectes col·lapsen, quines són les pors que cal tèmer, i quines no, el darrer article exposa els motius de l'esperança transformadora i els valors que poden sostenir-la. Ens proposa vetllar pel discerniment, per la puresa i la qualitat de la nostra atenció, revisar amb coratge i determinació les bases filosòfiques que sostenen l'existència i fonamentar una espiritualitat autèntica amb coherència, harmonia i universalitat.

EL COR DE LA CURA, LA CURA DEL COR

L'amor i la saviesa de la cura com ecosofia

Xavier Perarnau

*Cada criatura, en nàixer, ens dóna l'esperança de
que Déu encara no perd l'esperança en els homes*
Rabindranath Tagore

El col·lapse del nostre món no és una amenaça incerta sinó una ben real crisi sistèmica. Ho palesen l'esfondrament cognitiu i la implosió ecològica, i la seva causa és la desorientació espiritual de l'home modern.

Les cultures tradicionals tenien majoritàriament unes cosmovisions que articulaven arreladament les societats i proporcionaven plenitud de sentit de vida als individus i les comunitats. L'ésser humà se sentia vinculat a l'origen, se sabia pertànyer a la unitat de l'ordre natural i diví -el qual venerava-, i es regia per uns sistemes de significats que donaven lloc a pràctiques de vida harmonioses amb els cicles i els límits de la Natura.

La recent i molt puixant secularització comporta una visió fragmentadora, amb la subsegüent noció d'un cosmos dessacralitzat, i se'n desprèn el descuit dels valors fonamentals i la separació de l'home de la Natura davant la qual s'autoafirma i s'hi contraposa per explotar-la.

Les reflexions que segueixen s'adrecen a suggerir una resposta enfront el col·lapse, per desitjablement evitar-lo, i en tot cas proposar una actitud per afrontar-lo. S'hi esbossa

l'ancoratge en una saviesa de l'home i de la Terra respecte a si mateixos: una intel·ligència del cor que ressoni amb el sentit profund de la bellesa i la meravella del misteri, que reintegri la Natura a la nostra espiritualitat. S'hi tempteja un retro-horitzó que restitueixi la reverència per la vida i la cura de tot al centre del sentiment i el discerniment, a l'eix de l'enteniment i el capteniment.

Rescatar la saviesa. La filosofia com forma de vida

*Les grans tradicions del món
separades dels seus mites fundacionals
són com un arbre separat de les seves arrels:
ja no són conductores de la seva saba original.
Tornar a beure-hi és retrobar aquesta saba...
en una epifania dels éssers interiors.*
Rainer Maria Rilke

El pensar humà sobre les qüestions fonamentals és filosòfic per definició. L'amor (*philos*) i el saber (*sophia*) són l'alè primigeni que mai no s'hauria de perdre, i que no pot sorgir sinó del cor, l'espai de la cura. La vertadera filosofia, més que un amor al saber és un saber amorós que abeuira a l'ànima, un pensament cordial -del cor- el qual mai no ens fallarà car connota precisament saber i amor.

Però la saviesa, la filosofia com estil de vida inseparable de la seva praxi en la qual es troben el coneixement de l'amor i l'amor pel coneixement, es troba en declivi. Urgeix fer

renàixer aquest bon saber per a una vida bona que, sota diverses formulacions, ha estat guia de la humanitat durant gran part de la seva mil·lenària existència. Cal rehabilitar aquella saviesa, adaptar-la als nostres dies per fonamentar una visió i unes pràctiques caracteritzades per la cura, les quals han estat des de sempre imprescindibles per a la continuïtat de la vida i necessàries per a la seva qualitat.

Perquè la cura és consubstancial a la vida, brolla del nostre ethos primordial. Com actitud indestruïble d'un concret quefer, com conjunt de valors i pràctiques que es nodreixen recíprocament, és inseparable de l'ètica, que és espontània inclinació, pura sensibilitat essencial.

En efecte, l'ètica és una disposició d'antuvi intuïtiva que es concreta en comportaments que només a posteriori i externament podem conceptualitzar. Qualitats innates com la bondat, l'afecte, l'empatia, la compassió o el proïme són intrínseques tant a la cura com a l'ètica, i tenen ple sentit i validesa per si mateixes. La cura és, doncs, manifestació de l'ètica, expressió de l'ésser profund en acció, una experiència que emana del cor i es tradueix en virtuts. Ambdues, l'ètica i la cura, són prèvies a tota situació, premissa de l'humà, i són veritables només si neixen i es nodreixen de l'esperit i es personalitza en l'espiritualitat. Per tota això, el seu origen és metafísic.

Aquests atributs, genuïnament humans, es troben al centre -al cor- de totes les cultures de la història, sempre aplicats a les relacions entre els congèneres i també a la Terra. En la mesura que hem extraviat tal saviesa, és indispensable que edifiquem una nova ètica vàlida pels temps actuals; una ètica transcultural i transreligiosa que, preservant totes les diversitats, apel·li al fonament comú de la nostra naturalesa, i que es tradueixi en una cura tant entre tots els éssers humans

com d'aquests envers la totalitat dels éssers vius, envers la Vida en la seva integritat.

La continuïtat de la nostra espècie depèn del fet que assumim plenament el sentit de responsabilitat universal, que practiquem una nova ètica ecoespiritual basada en la cura de la germana i Mare Terra, la llar comuna que és tan viva com nosaltres. Fem-ho per supervivència, però sobretot per amor, per veneració a la sacralitat de la realitat última que la Natura encarna. Albert Schweitzer digué que «l'ètica no és una altra cosa que la reverència per la vida», una veritat que ens fa comprendre que d'aquest sentiment, només d'ell, emana tota vertadera cura.

La cura. Essencial i necessària

*És un curiós secret de la saviesa de tots els temps,
però un secret molt senzill, que qualsevol entrega
desinteressada, qualsevol participació, tot amor
ens enriqueix
Hermann Hesse*

La cura és, primordialment, una constant cosmològica. Inscrita en l'univers, prové de la misteriosa energia del fons que tot ho presideix, del que en som part, i que és amor. Altrament la vida no hauria arribat a ser, ni es perpetuaria.

Antropològicament, és tant imprescindible com constitutiva. Ser cuidats i cuidar és fonamental per a la nostra existència biològica i simbòlica, personal i social. És una tendència consubstancial, la nostra manera essencial i necessària d'estar en el món en relació amb l'alteritat.

L'arrel etimològica llatina del mot '*cura*' indica un doble significat de *guarir* i *cuidar*, i en ambdues accepcions esdevé font permanent d'actes generats i rebuts que constitueix una insondable xarxa de vincles i

interconnexions que ho vincula tot amb tot. D'acord amb les concepcions actuals, la Realitat no és altra cosa que aquesta infinita interacció. Sigui com sigui, són unes atencions i accions de les quals depèn la vida, i que són tant envers qualsevol manifestació com envers l'essència que totes elles revelen. La cura és necessària a tots els àmbits de l'existència, ja que som part d'aquesta infinita interacció simbiòtica en el si de la qual som dependents de les persones, la cultura i la Natura. És la cura objectiva, per així dir, la que ve donada amb l'existència. Però més enllà de la pròpia supervivència hi ha una innata predisposició a cuidar els congèneres, tots els altres éssers, i en darrera instància a cuidar de tot, del Tot. Així, la cura esdevé reconeixement de l'alteritat, li atorga valor intrínsec, ens inclina a la comunió amb ella.

La dialèctica entre la necessitat de ser cuidats i l'impuls de voler cuidar constitueix el sentit relacional de la vida, l'energia germinal del que és humà. Quan conscientment ens proposem cuidar, emergeix la cura com actitud, i és aleshores quan es despleguen unes dimensions específicament humanes, genuïnament espirituals. En tant que actitud amorosa i protectora, requereix d'aquell tipus de raó del cor, d'aquella intel·ligència sensible que dèiem al principi, que no és analítica ni utilitarista, ja que la veritable cura és desinteressada, i no s'inscriu en l'esfera del profit sinó en l'orde de les finalitats i els valors.

En tant que propòsit conscient, deliberadament interioritzat com projecte de vida, la cura neix del cor i es trenca amb l'ètica. D'aquí sorgeix un compromís envers les altres persones, però també amb la totalitat de l'herència rebuda de l'univers. I és així que contraïem la responsabilitat de custòdia de la Natura, l'exercici de la qual demana aplicar amorosament els principis de prevenció i precaució respecte a les conseqüències futures de les nostres accions. La Terra, com ésser viu,

és objecte i subjecte necessitat i mereixedor de cures, segons és magníficament expressat a textos com la *Carta de la Terra* o l'encíclica papal *Laudato Si'*.

Per tal de poder tornar a obrir-nos a aquesta pregona dimensió constitutiva, imprescindible per afrontar el col·lapse, cal una radical transformació en la manera d'estar en el món. El nou paradigma haurà de tenir la gratitud i la cura com eix estructurador d'una nova relació amb nosaltres mateixos i amb la Natura.

La metanoia és el camí: Ecosofia o col·lapse

*Som terra, part de la terra,
col·laboradors amb la terra en la construcció
d' "un nou cel i una nova terra"
Raimon Panikkar*

Conscients de l'atzucac que és el col·lapse, és urgent una intensa transformació individual i col·lectiva, una resurrecció espiritual, una revolució cognitiva. Una *metanoia*. Per a la refundació del pacte natural caldrà una renovada saviesa, personal i ecològica, feta a partir de molts "re":

-Reconnectar amb una sensibilitat nascuda de la profunditat de l'ànima, amb una saviesa de l'ànima sobre si mateixa, per poder després resintonitzar amb la saviesa de la Terra mateixa.

-Restablir la capacitat de sentir que la Natura, com la bellesa, és manifestació d'una realitat infinitament misteriosa, un miracle del qual participem conscientment i que estem cridats a reproduir.

-Recuperar la noció que matèria i esperit són aspectes indestruïbles del permanent flux d'una única realitat que és l'Univers sencer; que el cosmos, com la Terra, no són inerts sinó la teofania dins la qual es realitza la vida humana.

-Restituir l'experiència sagrada que la nostra ànima individual no està aïllada sinó que forma part de l'ànima universal que hi ha en cada cosa.

-Rememorar que la Terra -de la qual l'ésser humà n'és part conscient i intel·ligent, capaç d'estimar i pensar- és viva, és vida, motiu pel qual té valor intrínsec i és mereixedora del màxim respecte i total veneració.

-Reconstruir la pregona connexió amb la Natura, una relació que no sigui de profit utilitarista sinó un vincle de pertinença, reciprocitat i responsabilitat exercida mitjançant la custòdia i la cura.

-Renàixer, al capdavant, a la intuïció cosmoteàndrica que tan bé va explicar Panikkar, una forma primordial de consciència en que la realitat és un tot còsmic-diví-humà, tres facetes d'una mateixa i única Realitat.

I és que l'ecosofia (també com la defineix Panikkar) «no és una simple "ciència de la terra" (ecologia) ni tan sols una "saviesa sobre la terra", sinó "saviesa de la terra mateixa" que es manifesta a l'home quan sap escoltar-la amb amor».

Aquesta és la saviesa, l'amor-energia que ens cal per dur a terme la necessària *metanoia*, una sincera i radical conversió ecològica global.

L'amor i la bellesa són l'energia

*Creure i amar la realitat del món
és una i la mateixa cosa.*

*Al cap i a la fi, l'òrgan de la creença és l'amor
sobrenatural, inclús a les coses més petites*
Simone Weil

L'amor és la causa de l'existència de tot. I també és el nostre motor espiritual, l'energia per lliurar-nos a la vida que som. Cal tenir cura del cor, i guarir-lo quan cal, perquè és el centre i font de les cures: el cor de la cura.

No es pot cuidar sense amar, i no es pot amar sense creure. És necessari dipositar la confiança en el món per ésser en plenitud. La fe en el seu fons inefable ens connecta amb el sentit ocult de tot, ens retorna a la unió primigènia amb ell. Aquesta és la font que ens fa estimar-lo i ens permet cuidar-lo. Si superem la unilateralitat de la raó, poden emergir i prendre protagonisme els més elevats sentiments i emocions, les dimensions supraracionals del nostre ser que ens mobilitzen de la manera més poderosa. La cura demana una sensibilitat pura, i si no ens sentim connectats esdevenim insensibles. L'amor pel món i tot el que en ell hi ha i s'hi manifesta és el més profund sentiment, el que mou l'ànima vers la seva naturalesa originària: una força que ens vincula amb el sagrat. Una ecologia integral, plena d'ànima, neix del sentiment que som part de la Terra, el qual fa sorgir una força interna, un sentit de responsabilitat envers ella, una voluntat desinteressada de lliurament a la seva cura que no respon a cap imperatiu sinó a un autèntic, profund i difícilment explicable afecte.

L'amor proporciona sentit a la realitat, i és a l'arrel de la bellesa, un dels noms que pren el pregon vincle que sentim amb la Vida. Més que una epifania, la bellesa és també una teofania, un acte de representació que ajuda al nostre cor a apropar-se a l'essència, a allò que no és perceptible amb els sentits ordinaris. L'experiència de la bellesa ens duu a la comprensió profunda i a la participació en la veritat d'una manera que la raó desconeix. Ens commou radicalment, i per tant ens permet existir en plans tant reals com desconeguts sense la seva mediació, absolutament necessaris ja que altrament els ignoraríem. L'ànima neix en la bellesa, es nodreix d'ella i la necessita per a subsistir. Les nostres reaccions estètiques són la veu mateixa de l'ànima, i és per això que són també respostes amoroses i morals. No hem de salvar la Terra, sinó comprendre-la mitjançant aquella

saviesa en la qual s'uneixen el coneixement de l'amor amb l'amor pel coneixement per així poder admirar-la i estimar-la, cuidar-la.

No hem de salvar la Terra sinó reverenciar la Vida

Cada generació, sens dubte, es creu destinada a refer el món. La meua sap, no obstant això, que no el referà. Però la seva tasca potser és fins i tot més gran. Consisteix a impedir que el món es desfaci. (...) El valent de veritat és, ben pensat, conservar els ulls oberts a la llum, de la mateixa forma que a la mort.
Albert Camus

En resum, el col·lapse és fruit del decaïment d'aquests preciosos dons humans. Però no hem de cedir al desànim o la desesperança, perquè si -com diu Tagore a la cita inicial- Déu encara no perd l'esperança en els homes, no la podem perdre nosaltres.

La ignorància, font primera del sofriment, de la violència envers els nostres congèneres i la Natura (contra nosaltres mateixos), no és una determinació biològica. El conreu de la dimensió espiritual de cadascú, així com el fenomenal artefacte simbòlic col·lectiu que és la cultura, ens confereixen la capacitat de remodelar el nostre sentir i fer.

Com éssers amb el privilegi d'exceptionals facultats, podem i hem de reaprendre el nostre lloc i paper en l'univers. Com espècie, tenim la necessitat i el deure de reconduir el nostre fins ara mal emprat poder prometàic cap a una coexistència harmoniosa entre societat i Natura. Com ànimes hem de recuperar la vibració primordial. No es tracta de retornar a formes periclitades de cultura o religiositat, sinó de purificar la vivència del transcendent i revitalitzar la genuïna espiritualitat de la intuïció de la sacralitat en tot. La raó sensible ens

predisposa a la recepció dels missatges de gratuïtat que podem llegir a la Natura, i a encarnar-los en actituds de cura com són el respecte absolut o la renúncia als interessos propis en favor del bé comú i de l'Univers.

L'amor és com una llàntia, el punt de referència primordial que ens permet transcendir la pobra superficialitat, redefinir la nostra copertinença amb el sagrat, obrir-nos sense reserves a la comunió amb la Font originària i amorosa de la que tot prové. La saviesa, entesa com saber amorós, desfà tota dicotomia i ens reconcilia amb el món.

La veneració per la Vida ens durà a la cura respectuosa de les seves manifestacions. La contemplació de la seva radical bellesa ens haurà de dur al compromís, a l'acció inspirada. Només així, potser, podrem revertir el col·lapse, o si més no el viurem amb presència: la nostra màxima ofrena.

Per ampliar el tema:

- Boff, Leonardo. *El cuidado esencial. Ética de lo humano, compasión por la Tierra*. Trotta, 2002.
- Griffin, John. *On the Origin of Beauty: Eco-philosophy in the Light of Traditional*. Bloomington, Indiana, World Wisdom, 2011.
- Hillman, James. *El pensamiento del corazón*. Atalanta, Vilaür, 2017.
- Nasr, Seyyed Hossein. *Hombre y naturaleza. La cisis espiritual del hombre moderno*. Kier, Buenos Aires, 1982.
- Panikkar, Raimon. *Visió trinitària i cosmoteàndrica: Déu, home, cosmos*. Fragmenta, Barcelona, 2011.
- Skolimowski, Henryk. *Filosofia Viva. La Ecofilosofia como un arbol de la vida*. Atalanta, Vilaür, 2017.
- D.a. *La experiencia contemplativa en la mística, la filosofía y el arte*. Ed. Olga Fajardo, Barcelona, Kairós, 2017.

RESISTÈNCIA ESPIRITUAL A L'HORA ONZENA

Francesc Bellaubi

Als trenta anys, volia canviar el món: el rebel. Als quaranta em vaig adonar que necessitava canviar-me a mi mateix: el místic. Ara, arribant a la cinquantena, he acceptat que només es pot resistir en esperança: el qui resisteix en l'amor.

1. Cobdícia

Durant aquest mesos he pensat sovint en la mort, crec que com tots. Coneixia la mort, l'he vista en campaments de refugiats a l'Àfrica i en ciutats plenes de misèria humana a l'Amèrica Llatina. Però aquesta mort d'avui dia, ai aquesta mort! aquesta és una mort desenvolupada, tecnificada, neta, que no deixa rastre, una mort que ens espera a la cantonada, que ve sigil·losa, que espera dins nostre i que esclata de cop; no és una mort tranquil·la, sinó una mort que ens desassossega. Totes les morts trasbalsen però aquesta és una mort que ens confina i que ens turmenta, és una mort abans de la mort, sabent que hem de morir. No és una mort ferotge ni salvatge, sinó una mort d'hospital de vell, de vellesa. Aquesta mort és com la d'una casa vella a la que li cauen les parets; la humitat va per dins fent forat i de sobte la façana cau i s'esfondra. Quines semblances en la nostra societat, paradigma d'una vida que

es malgasta sense costar res -o costant molt- i que esdevé en si mateixa més que una finalitat. Com volem gastar la nostra vida? Perquè, tard o aviat, aquesta vida l'hem de tornar. La vida ens és deixada, i què hem fet en ella?

No sé quants de nosaltres hem passat comptes amb nosaltres mateixos aquest dies, aquests mesos, aquest any. Mirarem altre cop a un nou temps, un nou any que ve darrera de cada any, esperant que, imperfectes com som, una societat també imperfecta es converteixi en perfecta i ens torni millors del que som -un mal pressupòsit. En aquesta manera de projectar-nos al futur seguirem pensant que som invencibles, serem més o menys savis, però ens aferrarem més i més a quelcom que sabem que hem de deixar anar, perquè és llei de vida. Un aferrament a quelcom que no tenim, ni podrem tenir mai, quelcom que és un regal que ens ha estat concedit, que té una durada limitada. Un aferrament a la vida que busca l'aferrament a les coses, una forma de tacar-les, d'embrutar-les. I sabem que com que som efímers, no les podrem tenir mai. Ai que en som de desgraciats!

En aquest passar per la vida ens anem deixant, però l'ésser humà va acumulant i prenent. Sabem que no ens endurem res a l'altre món, però volem fer-ho. Ja no parlem

solament de voler tenir, d'una societat malalta, sinó del voler sentir, saber... d'aquesta volició que ens torna bojós. La història de l'ésser humà és un voler continu que no s'acaba mai i que es devora a sí mateix.

2. Guerres ecològiques

El somni de tenir, el somni de poder tenir, el somni de voler poder tenir. La postmodernitat ha convertit la humanitat en el seu propi demiürg, Saturn que devora als seus fills. La nostra bogeria no té límits, ens ha deshumanitzat, és una bogeria que guia als cecs com diu Shakespeare al Rei Lear. On és la saviesa que hem perdut en el coneixement? Potser serem més eficients, però sens dubte som menys humans. Vivim el conte de Tecnòpolis (Potsman 1993), una societat on l'expert funcionari al servei del *status quo* domina el coneixement i les corporacions l'apliquen implacablement. Hem de filtrar tot allò que no contribueix a la solució del problema, allò que ens obstaculitza de voler tenir i posseir. Una quimera del món real, on l'expert queda com un farsant quan no pot explicar l'amor i el sofriment, la vida i la mort.

La nostra relligació amb el món s'ha trencat, són temps turbulents, són els temps de la transhumanització. Són temps de guerres ecològiques (Yanitsky 2020) que transformen les múltiples relacions complexes de *feedback* dels sistemes biotecnològics que formen la

Geosfera i els éssers vius, entre ells l'ésser humà, i que posen en perill els patrons coevolutius de la Biosfera (Vernadsky 1926)¹. La Geosfera necessita l'estabilitat per a l'evolució de la Biosfera de la qual la humanitat en forma part. Davant nostre ens queda el col·lapse, no pas el col·lapse immediat de la Terra, sinó el col·lapse de l'home com espècie sobre aquesta Terra. Potser cal preguntar-se si és possible un nou coneixement gnòstic en base a l'experiència de l'amor, en base a la capacitat humana per respondre des de l'amor al sofriment, un sofriment que ens porta a créixer i madurar.

La pedagogia té un paper fonamental en perdurar el paradigma de desenvolupament actual que ens engoleix. Però la pedagogia també és la porta que s'obra com alternativa. La pedagogia comprèn l'acte d'ensenyar a aprendre a pensar com un procés d'alliberament personal i de presa d'autoconsciència, un pensament crític que desafia el model d'educació existent. Aquest procés d'alliberament i presa de consciència és possible perquè la pedagogia crea valor, com deia T. Makiguchi. En aquest cas es tracta d'un valor geoètic² que fonamenta el desenvolupament de un model pedagògic a partir del concepte de Noosfera desenvolupat per V.I Vernadski (1938), que permeti una millor comprensió de les interaccions entre la Geosfera i l'ésser humà en el procés d'intercanvi de matèria, energia i informació,

¹ Vernadsky (1926) va dividir la Terra en embolcalls, o geosferes, identificant la Geosfera superior amb la Biosfera, anomenada Natura per Humboldt o Gaia per Lovelock. Segons Vernadsky, la Biosfera connecta els organismes vius, el flux d'energia còsmica i el cicle d'elements químics.

² La Geoètica consisteix en investigació i reflexió sobre els valors que sustenten comportaments i pràctiques adequades, allà on les activitats humanes interactuen amb el sistema terrestre.

però també d'experiències sentides que reconeixen el valor intrínsec de la Geosfera com espai que sustenta no sols la matèria viva sinó la vida en totes les seves dimensions.

Així entesa, la pedagogia esdevé una forma de resistència ecològica i pren un sentit moral i humanístic com assenyalava

L. Tolstoi. D'aquesta manera, la pedagogia contribueix a establir comunitats d'aprenentatge que són exemples vius de moviments de "resistència" ecològica.

3. Resistència

I si deixéssim anar una mica?, i si ens deixéssim anar?, i si passéssim passant?, i si visquéssim com aquell qui va de visita?

Esdevenim passant, som un esdevenir a cada moment, a cada instant que dura el que dura l'instant i que va passant al llarg d'una història molt llarga, la suma dels infinitèsims 'passars' i esdevenidors de cadascú de nosaltres en el món. Tots deixem la nostra petjada; queda fossilitzada en l'esdevenir successiu d'instant que avancen.

Som instants delicats d'una bellesa enorme, som instants d'àtoms que ens han deixat les roques, part d'una pols còsmica que retorna a la pols, per refer més instants de bellesa sublim: un cercle de pertinença (McInstosh 2015). D'aquesta manera esdevenim una prolongació de la natura que es mira a ella mateixa. Som éssers geosfèrics, dolça matèria enganxada en amor, energia alliberada que retorna al món quan 'traspassem' el món. No hi ha altra manera. L'amor alliberat en el nostre ésser esdevé sintropia per crear un altre ésser.

La terra ens fa i nosaltres fem la terra.

Aquesta 'com-unió' no ens fa pas diferents dels altres, sinó que ens fa iguals als altres éssers vius i no vius, als altres homes i dones creant una *comunitas* compartint una actitud comuna cap un valor geòtic espiritual, una idea que ressona al concepte de *sobornost*, desenvolupat pels filòsofs eslavòfils russos durant la primera meitat del segle XX, o de fraternitat com diria Sant Francesc d'Assís. Aquesta és la identitat humana, una identitat de relacions amb els altres i amb un lloc geosfèric que s'entrecruen. I es que, de no ser que ens identifiquem amb algun tipus de comunitat, en el sentit d'ecologia humana radical, seguir endavant és irracional. És en la pèrdua d'identitat on rau la nostra deshumanització.

Deshumanització vol dir tensió entre amor i sofriment, clam de justícia, una justícia espacial (Soja 2010) on la Geosfera esdevé un lloc de resistència, de lluita, de confrontació, però el que ens uneix ens separa, el que ens separa ens uneix. Així la Geosfera adquireix un caràcter simbòlic i hierofànic. L'amor i el sofriment esdevenen les forces geològiques més grans que poden canviar-ho i transformar-ho tot.

Transformació és resistència, una resistència amb un amor ferm. Quantes vegades ens caldrà tremolar i sofrir per resistir aquesta volició humana! Aferrament no és resistència. La resistència és pausada, mira al món, l'observa, el contempla, l'escolta en silenci i el transforma, totes elles qualitats d'una ecoespiritualitat que trobem en Santa Clara. La resistència es practica mirant al canvi des del meu canvi interior, un viatge al meu

interior, per buidar-me i poder rebre i, de retruc, donar; per això és transformadora.

Ens queda la gran pregunta de com podem activar aquesta espiritualitat per resistir l'embranchada de tota aquesta bogeria. Com portar a la realitat el veure científicament, el reflexionar espiritualment, l'actuar eficaçment com deia Sant Ignasi? És aquesta la mateixa paradoxa en la que es va trobar Sant Ignasi, que volia estar a la perifèria amb els pobres, no volia ni sentir parlar del centre de poder, però finalment el seu discerniment el va portar a Roma per canviar les coses i allí va fundar la Companyia de Jesús. Segons A. McIntosh (2015) no n'hi ha prou amb pensar en l'espiritualitat (allò que dóna vida com a dimensió profunda i essencial), sinó que l'espiritualitat necessita l'activitat. Al mateix temps si l'activisme no es fonamenta en l'espiritualitat, a la llarga no es pot mantenir. Aquesta resistència ve, doncs, d'una actitud que va de l'individu a la comunitat, recordant, recuperant i reconstruint la comunitat, per tornar al nostre interior, en innombrables viatges d'anada i tornada, obrint un camí d'esperança. Aquest és un llarg camí, a través de les estructures socials de poder de l'estat i de la societat en general, però rebutjant el poder, on cada un de nosaltres ens constituïm com a líders, com a portadors d'esperança. Així aquesta resistència té un doble joc interior-exterior. Des de dins, treballa i és activa, sigil·losament, perquè està alimentada espiritualment; no és una resistència passiva sinó una resistència ben proactiva en l'esperança del canvi: primer des d'un mateix (resistència espiritual interior) i després des de l'activisme (resistència proactiva exterior). Donem dos exemples: Una resistència

espiritual interior, com la que van practicar les comunitats jueves als guetos polonesos durant la Segona Guerra Mundial, mentre el món al seu voltant s'enfonsava, era la seva resposta a la negativa a renunciar a l'esperit de dignitat humana enmig de la degradació més horrible, mantenint l'educació comunitària i les observances religioses. I una resistència proactiva externa, exemplificada pel llarg camí a través de les institucions del que parla R. Dutschke, treballant en les institucions establertes, des del seu interior, per canviar-les, per erosionar el paradigma de desenvolupament sobre el qual estan fonamentades, per transformar-les, aprenent com programar, com ensenyar, com utilitzar mitjans de comunicació, com organitzar la producció, com reconèixer i defugir el mercat neoliberal i les economies d'estat, preservant la pròpia consciència, treballant amb els altres i despertant l'esperit de solidaritat (Tischner 2005). Aquesta idea inspiraria la fundació del Partit Verd Alemany a començaments dels anys 1980. A partir del famós lema «anti-party party» encunyat per Petra Kelly (H. Boell Foundation 2008), el Partit Verd buscava un enfocament holístic ecològic per resoldre el reptes derivats de les variants del capitalisme i del socialisme, es constituïa com una comunitat que compartia els mateixos valors i que a través de la solidaritat entre els seus membres era capaç d'influir el canvi de la societat. Tot i que no va aconseguir-ho, aspirava a resistir les temptacions de poder preservant la integritat moral: «el parlament no es l'objectiu sinó part de l'estratègia» com deia Petra Kelly.

Segons Taylor (1995), la resistència ecològica és una expressió evolutiva d'autodefensa, una

adaptació necessària per harmonitzar de nou les dimensions humanes i no humanes del món. Vivim dies de resistència, de resistència espiritual que mira amb esperança el futur. Crec que amb el temps i després dels anys, els qui vinguin darrera nostre recordaran aquestes petites comunitats i famílies, que mentre el món embogit s'enfonsava, aguantaven fermament en resistència, que esperàvem en la dolçor dels cors poder transmetre que vivim, morim i renaixem; que morir és quedar-se per sempre. Crec que només des d'aquesta resistència espiritual podem resistir proactivament i transformar aquest món sofriment.

No voldria concloure sense una petita reflexió personal que tant m'ha ajudat en moments difícils -i encara ho fa- quan sento que tot aquest món al meu voltant està a punt de col·lapsar. En aquests dies l'amor és quelcom que més aviat escasseja, però encara l'he pogut trobar en alguns racons d'Àfrica, entre els homes i les dones més senzills. També es pot trobar entre les misèries humanes i el sofriment de la guerra, però poques vegades l'he trobat allà d'on vinc. Amb el temps he après a viure només amb les coses que necessito, d'aquí ve part del meu amor per les coses d'aquest món, un amor que no posseeix sinó que deixa anar. Com menys tens, més amor pots donar. On sóc ara, els que no en tenen, aspiren a tenir molt i els que tenen, mai no en tenen prou. En aquesta bogeria, faig una crida a l'amor que resisteix; resistir en l'amor i per amor és una manera de canviar aquest món.

Són tres quarts de dotze, i ara què?

Per ampliar el tema:

- Heinrich Boel Foundation (2008). Petra Kelly. *A remembrance*. Heinrich Boel Stiftung Berlin.
- McIntosh, A. and Carmichael, M. (2015). *Spiritual activism: Leadership as service*. Cambridge, UK: Green Books.
- Potsman, N. (1993). *Technopoly the surrender of culture to technology*. New York: Vintage Books.
- Soja, E. (2010). *Seeking spatial justice*. University of Minnesota Press. USA
- Taylor, B (1995) *Ecological Resistance Movements: The global emergence of radical and popular environmentalism*. Albany: State University of New York Press.
- Tischner, J. (2005). *The Ethics of Solidarity. Thinking in values*, vol. 1, Józef Tischner Institute, Cracovia 2005, 37-51
- Vernadsky, V.I. (1998). *The Biosphere*. New York, Copernicus. Originalment publicada al 1926.
- Yanitsky, O. (2020). «The Ecological Wars: The Notion, Concept And Dynamics». *Advances in Social Sciences Research Journal*, 7(6) 477-488.
- Healing Earth: <https://healingearth.ijep.net>
- <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/spiritual-resistance-in-the-ghettos>

Berlín, 24 de desembre de 2020

CIÈNCIA, CONSCIÈNCIA I ESPIRITUALITAT EN TEMPS DE CRISI

Jordi Solé

Els temps que estem vivint actualment són excepcionals, en molts aspectes: històricament, culturalment, tecnològicament, socialment i, en conseqüència, també espiritualment. Quan parlo de l'espiritualitat, em refereixo a aquells estats mentals que ens connecten amb els altres i l'entorn, aquells estats que podríem anomenar transcendents, perquè van més enllà de l'individu actual i de la seva obsessió per l'autocentrament i el situen en una nova esfera de percepció. Per tant, la transcendència o espiritualitat es revela hores d'ara com una eina molt potent per tal d'ajudar en el canvi que cal que entolem tant des del vessant individual com en el col·lectiu. Però aquest canvi, com ha de ser?. I perquè és tant necessari? Deixeu-me doncs, fer-vos cinc cèntims de les crisis que estem vivint i explicar-vos perquè necessitem un canvi profund a tots els nivells; cal repensar-nos-ho tot, i crear el que podríem anomenar un nou paradigma.

L'atzucac en el que estem immersos es mostra bàsicament com un monstre de dos caps. El primer, la pandèmia, que ha fet aflorar el pitjor i el millor de nosaltres, però sobretot ha estat la cara visible d'allò que fa decennis que no volem afrontar: les conseqüències de tractar la natura com un objecte que podem usar al nostre albir sense cap mena de retorn perjudicial. Armats amb la tecnologia que (tal

com ens hem volgut creure) tot ho pot, ens hem pensat que, féssim el que féssim, no tindria conseqüències, però, ves per on, això no és així. Ha emergit del no-res un cap monstruós de forma sobtada. Curiosament, ja l'intuíem, perquè sentíem la presència de l'altre cap del monstre: l'emergència climàtica. El canvi climàtic va avançant de forma inexorable i els seus impactes són cada cop més visibles a la Terra i en la nostra societat (inundacions, temporals, sequeres...). Però el que sosté aquests dos caps és un cos que, en la majoria dels casos, no volem veure: la destrucció dels ecosistemes de la Terra, la transformació (antropització) de la biosfera en el seu conjunt, de forma radical i accelerada.

Podem conceptualitzar el problema actual en forma de tres crisis: ambiental, ecològica i energètica o de recursos. La crisi ambiental la tenim present amb l'emergència climàtica i les seves conseqüències de les quals ens n'adverteixen els informes successius i, cada cop més preocupants del Panell Intergovernamental pel Canvi Climàtic (IPCC). De la crisi ecològica en tenim mostres cada cop més importants en l'impacte de plagues o patògens en el sector agropecuari, de la pèrdua de biodiversitat, de la reducció de sòl cultivable, de la crema i tala de boscos, de la contaminació i reducció d'aqüífers, etc. Finalment, la crisi energètica

ens ve a sobre en forma de la reducció de producció de combustibles fòssils (o pic dels combustibles fòssils). Però a més, aquests combustibles fòssils són la principal causa del canvi climàtic i, per tant, cal treballar per a què el que en quedi, romanguí sota terra. El pic de combustibles fòssils i, per extensió de qualsevol recurs natural, és el moment en el qual el ritme d'extracció arriba al seu màxim mundial, per tant, indica l'inici d'una davallada en aquest ritme. M. King Hubbert va ser el geòleg que en va formular la teoria respecte al pic del petroli.

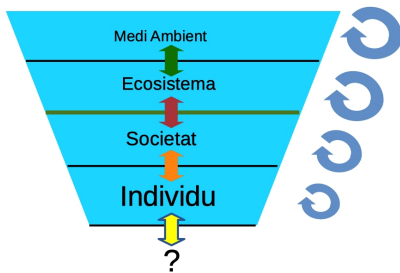

Figura 1: La piràmide invertida del canvi.

El problema que tenim davant doncs, és com reduir o eliminar les causes que han creat aquest monstre de dos caps que devora tot el que té al davant o, dit d'una altra manera, com gestionar les tres crisis. Per això cal anar a la rel del problema i veure'n quines mesures de compensació podem utilitzar per neutralitzar, no tant sols el monstre de la destrucció i del col·lapse, sinó tot el dany que ha anat fent. I en aquest sentit proposo un canvi a tres nivells: col·lectiu, individual i intern (o íntim). En l'esfera col·lectiva cal veure quins canvis socials cal plantejar i quines accions són prioritàries per dur a terme la transformació cap a la sostenibilitat. Pel canvi individual cal entendre que les interaccions dels individus creen els patrons socials i les seves estructures (associacions, agents socials, institucions/governos, etc.) i,

per tant, què cal fer com individus per impulsar aquest canvi?

Això es pot esquematitzar amb la piràmide invertida del canvi (figura 1), on l'individu és a la base, la societat es construeix a partir dels individus i les seves interaccions i aquesta societat interactua amb l'ecosistema i amb el medi ambient. Cada nivell té les seves pròpies retroalimentacions, tal com assenyalen les fletxes, que mantenen aquesta estructura i, el que és més important, les separacions entre nivells. Especialment crítica, com ja hem comentat, és la separació entre allò humà i la natura o els ecosistemes. Finalment, l'esfera interior, íntima (la part de l'interrogant), queda oberta i és la clau de volta per a la transformació.

Per tot el dit anteriorment, cal doncs actuar als tres nivells: col·lectiu, individual i íntim. En l'esfera social/col·lectiva i individual ens és de gran ajut la ciència, que tracta de les vessants més materials i, pretesament, objectives. En aquest sentit, actualment hi ha nombroses investigacions que intenten veure com fer una transició d'una economia fòssil a una de renovable. Una d'aquestes recerques és la que es va fer en el projecte MEDEAS on varem analitzar com fer aquesta transició renovable tenint en compte les limitacions ambientals (canvi climàtic) i de recursos materials. En aquest projecte es va construir un programari de codi lliure (Python) que es pot utilitzar per projectar en el futur diferents escenaris (situacions amb hipòtesis de canvi) i veure'n les conseqüències. Aquest tipus d'eines o models ens permeten validar o testar hipòtesis a nivell col·lectiu i, per tant, preveure certs problemes o complicacions en la transició que volem dur a terme i com ajustar les polítiques per gestionar millor els canvis. En el cas dels models pmedeas, de

tots els escenaris proposats, voldria destacar-ne el que estudia seguir com fins ara, sense fer canvis substancials (l'anomenem 'business as usual' o BAU 03. En aquest escenari, el model projecta una situació inassumible en els properes decennis car, al voltant dels anys 2030-2040, s'entra en una recessió econòmica permanent per una escassetat de recursos, que aboca tot el sistema globalitzat al col·lapse. Per tant, les projeccions ens diuen que no podem plantejar-nos no fer res, no és una opció no actuar perquè ens duu a un suïcidi col·lectiu.

Però, a banda dels esforços que fa la ciència per donar mapes d'evolució en el futur, amb tota la potència que tenen, cal un element imprescindible per portar a terme un canvi que condueixi a una societat realment sostenible i, sobre tot, una societat que pugui transitar el període, especialment dur, que estem recorrent. Estem en el temps de la collita del que hem anat sembrant en les dècades anteriors i aquesta collita és el risc del col·lapse de la nostra civilització global. Això ens porta a un període d'incertesa creixent en el que haurem de bastir noves eines i utilitzar totes les que tinguem actualment a l'abast per fer la necessària transformació cap a un nou paradigma. En aquest canvi de paradigma és clau l'esfera interna/intima (més enllà de l'individu) i en aquest sentit, cal transformar la visió del món que tenim. És aquest interrogant que apareix a la figura 1. La visió ens impulsa a actuar i d'aquesta actuació/interacció, emergeix la societat, que forma part d'un ecosistema que està condicionat, al seu torn, pel medi ambient. Per això és clau canviar de la visió piramidal i fortament estratificada de la figura 1 al paradigma de la figura 2.

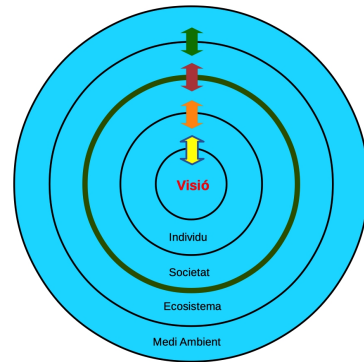

Figura 2. Una nova visió com a base del nou paradigma transcendent. (inspirada en els ensenyaments de Ven. Lama Rinchen Gyaltzen)

Cap al nou paradigma

Si ja tenim clar que hem de canviar als tres nivells (col·lectiu, individual i íntim), què hem de canviar?. Per respondre a aquesta pregunta cal que ens plantejem quines són les bases de l'actual paradigma, o, dit d'una altra manera, en quins pilars es recolza l'actual visió del món. No hi ha una resposta única a aquesta pregunta, però un possible esquema és desgranar la base sobre la qual es recolza la visió globalitzada actual en tres pilars:

1. **Individualisme.** La visió actual es basa en l'individu com a eix central sobre el que pivota tota l'activitat social: la societat està formada per individus que interaccionen, però el conjunt no és important, és més, el conjunt es pren com a obstaculitzador del pretès efecte benèfic del 'mantra' de la competitivitat.
2. **Materialisme.** Tot ha de tenir la seva contrapart material, quantificable en termes monetaris o de possessions avaluable. S'arriba doncs a l'extrem de posar preu a ecosistemes, a vides o fins i tot a expectatives

futures. Tot s'acaba convertint en objectes susceptibles de ser intercanviats per operacions de compra-venda.

3. L'individualisme i el materialisme fomenten l'agitació i l'estrès, un sentiment permanent d'insatisfacció que cal distreure més que satisfer. Així doncs aquesta agitació provoca un estat de fugida permanent del nostre entorn cap a una virtualitat cada cop més exagerada. A això hi col·labora la tecnologia, amb la seva fabricació de pròtesis psicològiques que creen individus dependents i addictes a aquests mateixos ginys.

Tenint clares les bases de l'actual paradigma, cal canviar cadascun dels pilars per una opció que doni suport a una nova visió. Per això proposo els tres nous pilars:

1. En front de l'individualisme, cal adoptar una visió vital. La vida (la seva preservació, la seva cura i conservació) cal que sigui el centre de l'existència.
2. En front del materialisme, cal una visió transcendent. Hem d'entendre la vida no com un pro-objecte (objecte projectat en el futur o en unes possessions), sinó com quelcom que tingui raó de ser per si mateix, i això només pot ser si transcendim els límits conceptuals que ens imposem. Cal prendre les divisions conceptuals com mal·leables i permeables, tant en el temps com en el nombre i tipus d'éssers a considerar en aquest respecte per la vida.
3. En front de l'agitació i l'estrès, la pràctica de la meditació (en totes les seves dimensions i aspectes) que ens duu a la serenitat i la pau interior.

Els nous pilars 1 i 2, ens ajuden a treballar la nostra part racional i cognitiva canviant la conceptualització, mentre que el pilar 3 ens

porta a l'experiència necessària per transformar la part emocional, necessària per fer els canvis profunds a nivell psicològic i per a que tinguin continuïtat temporal. La nostra part emocional cal que canviï profunditzant en l'empatia cap a tot allò viu (pilar 1) treballant l'altruisme, l'amor i la compassió que ens donen una visió transcendent (pilar 2) i que ens ajuden a entomar amb serenitat (pilar 3) els canvis i la incertesa que, al cap i a la fi, és inherent a la pròpia existència.

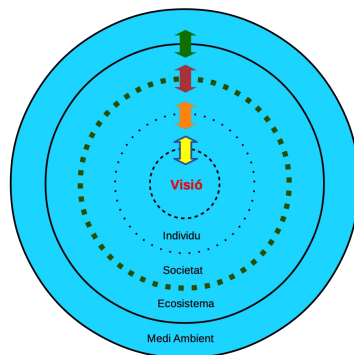

Figura 3: La nova visió ens porta a dissoldre els límits inherents a la conceptualització de l'antic paradigma. (inspirada en els ensenyaments de Ven. Lama Rinchen Gyaltzen)

El nou paradigma ens porta a la figura 3, on des d'una visió diferent, podem veure les connexions i la mal·leabilitat i permeabilitat de les nostres conceptualitzacions per pensar-nos com una part d'un tot, un tot que va més enllà d'allò purament material. En adoptar un canvi de visió, canvien les creences, les motivacions, els valors i, per tant, el comportament i, a partir d'aquí, podem enllaçar amb l'esquema de la figura 3. Aquesta seqüència bàsica la podem ordenar en el que es coneix com el model iceberg (proposat per P. Senger al seu llibre 'La cinquena disciplina', 1996) entès com un concepte de la Teoria General de Sistemes. Una altra manera de veure-ho és des del punt de vista filosòfic

budista (seguint els ensenyaments del ven. Lama Rinchen Gyaltzen), en el qual, depenent de la visió individual (percepció o imatge del jo) es produeix, de manera automàtica, l'auto-centrament (egocentrisme) que, al seu torn, ens indueix un desequilibri emocional degut a la percepció reduccionista i esbiaixada d'un subjecte independent i separat de l'entorn o dels altres. Això ens fa prendre accions i actituds que reflecteixen aquest desequilibri i, per tant, reforcen l'auto-centrament, que produeix desequilibris en els altres individus, el col·lectiu, els ecosistemes i el medi ambient (les fletxes que connecten els diferents cercles concèntrics a la figura 2).

Com he comentat anteriorment, calen els tres pilars per canviar aquesta visió. Però no només cal una comprensió racional/intel·lectual/cognitiva i, per tant, entendre correctament les connexions i causacions lògiques, cal també un canvi en l'esfera emocional. Això és essencial, ja que els individus i, com a conseqüència les societats, enteses com un epifenomen, som la combinació de la part conceptual/racional (aquelles idees que mantenim i que prenem com a referència) i també de les emocions (que fixen, transformen o condicionen la nostra racionalitat o cognició). Per tant, el treball de canvi de visió no pot ser mai un treball intel·lectual solament, cal recolzar-lo en l'experiència vital-emocional (d'aquí la meditació com a pràctica transformadora que recolza la visió transcendent). Un exemple senzill és que com individus podem valorar molt més la natura si la vivim i hi estem en contacte, això ens donarà una experiència de la nostra inter-connexió amb tot allò viu i també restarà importància al nostre autocentrament, ja que emfatitza el tot i, per tant, la petitesa de l'ego. Tot i l'exemple, existeix el perill (ben estès actualment)

d'entendre aquesta natura com un producte més (o un servei) i, per això, cal anar més enllà de l'aproximació materialista i entrar en aquesta aproximació transcendent: transcendir l'individu per donar més valor a la vida en el seu conjunt. Però per fer aquesta transformació vital a favor de la vida no n'hi ha prou amb experiències aïllades, cal tenir una retroalimentació el més freqüent possible per tal d'anar desmuntant aquest monstre de dos caps que tenim individualment instal·lat en la nostra ment i que, com a conseqüència, emergeix amb gran poder a nivell col·lectiu.

Per tant, el canvi de paradigma cal que comenci en l'individu, ens cal un compromís individual, sentir la responsabilitat personal per a la transformació i el canvi de visió que cal començar ara i aquí i que ens cal aplicar en el nostre dia a dia, hora a hora i minut a minut. Perquè el temps és fugisser i només podem transcendir per poder llegar si ens comprometem a recordar, al cap i a la fi, la nostra finitud en el que els clàssics anomenaven *memento mori*. Necessitem urgentment valorar, acceptar i potenciar el canvi per superar el dol de la transformació de la nostra civilització, hores d'ara, ja moribunda.

Per ampliar el tema

- El Panell Intergovernamental pel Canvi Climàtic (IPCC), https://ca.wikipedia.org/wiki/Grup_Intergovernamental_sobre_el_Canvi_Climàtic
- El projecte MEDEAS es pot accedir al web: www.medeas.eu/model/medeas-model
- Ensenyaments Ven. Lama Rinchen Gyaltzen https://es.wikipedia.org/wiki/Rinchen_Gyaltzen (<https://www.paramita.org>)

EL MÓN S'ESFONDRA O UN MÓN S'ENFONSA?

Bamut Baso

"El món està col·lapsant", que significa fallida irreversible total, o "un món col·lapsa", deixant entreveure una esperança de salvar el canvi?

Un tema per a una profunda reflexió i meditació:

Quin destí hi hauria per a la natura o el món si la civilització humana desaparegués?

Una pèrdua o un guany, un patiment o un alliberament, un desgavell o una serenitat?

Alguns elements de la imatge d'un naufragi programat

- Una precarietat endèmica dels pobles
- Una angoixa permanent
- Un perill ambiental creixent
- Un pessimisme i una incertesa opressiva
- Una profunda resignació o una revolta latent dels pobles
- Una inseguretat preocupant
- Un individualisme i una competència desaforats
- Unes grans aliances depredadores hegemòniques
- Una acumulació avariciosa i bulímica
- Una concentració il·limitada

Tot això es tradueix en el que es podria anomenar una implacable i endèmica dinàmica depredadora o hegemonia caníbal.

Aquesta dinàmica es caracteritza pel principi del desbordament de "l'espai òptim per a la necessitat depredadora" *, que afectarà significativament els costums i el teixit cultural. Les actituds "molt qüestionables" formen part de la norma: xenofòbia estructural (agressiva o defensiva), saqueig, invasió, acaparament, espoli, esclavització. La forma de vida és el reflex constant d'aquest context en tots els àmbits: hàbitat, ciutat, arquitectura, art, armament, bel·licisme.

L'impuls que mou avui el món sembla estar recolzat per un "fervor addictiu total" * on trobem de manera destacada producció, acumulació, concentració, innovació i hegemonia.

Les implicacions per a la filosofia i l'espiritualitat

Una lògica coherent suggereix una necessitat ideològica, és a dir, una compatibilitat indispensable amb el mode de regulació social que es promou.

Un enfocament adequat permet qüestionar rigorosament la percepció d'algunes qualitats cardinals com són la precisió, el valor, la virtut, la verticalitat.

Una llista de "qualitats" socials naturals i evidents que es redueix, paradoxalment, a la categoria d'utopia. Podríem citar l'equitat, la

solidaritat, la reciprocitat, el respecte.
El mètode amb què es declina el pensament filosòfic dominant es pot identificar a través de diversos aspectes:

- El culte a l'individualisme
- El pretext de l'excel·lència justifica i autoritza tots els excessos
- Innovació desenfrenada i hegemònica
- Una elit oportunista o còmplice resignada
- Individus que s'enfronten a una existència sense sortida
- Un « progrés tecnològic i innovador" que ja no és sinònim de benestar per a la majoria.

Al nivell de l'espiritualitat, el quadre preponderant mostra aquests trets destacats:

- Una davallada considerable de qualitat
- La instal·lació legítima del dubte sobre l'essència de l'espiritualitat
- El triomf de la dinàmica convencional abusiva com a nou estàndard de valor
- Confinament en la penombra d'una autèntica espiritualitat universal
- Éssers confrontats a un atzucac essencial profund
- Augment erràtic de persones a la recerca d'una autèntica espiritualitat.

La combinació dels dos plans, filosòfic i espiritual, posa de manifest, en conseqüència, una fallida en l'orientació, una fallida d'enfocament, per a una humanitat embarcada, ben a desgrat, en un vaixell arrossegat en deriva inconscient cap a un desenllaç fatal.

Un nou rumb, un nou enfocament:

Cal una nova orientació:

- Ahir: l'acumulació ambiciosa i cega, la

desmesura, la concentració desaforada i idealitzada, l'angoixa endèmica.

- Demà: el valor autèntic, la mesura, la necessitat, la serenor.

Un nou motor d'esperança:

El nou motor es caracteritza per dos elements clau:

- Bases filosòfiques adequades: revisades amb valentia i determinació.
- Fonaments d'una autèntica espiritualitat: coherència, harmonia i universalitat.

Temps per a grans eleccions decisives:

L'acumulació conforta la consciència construïda en un context cultural de precarietat endèmica i atàvica. La concentració consolida l'acumulació, assegurant el poder mitjançant el control i la manipulació.

Davant l'amenaça d'inseguretat o carència, són possibles dos enfocaments:

- Acumulació (individual) que conforta la consciència individual.
- Solidaritat (disponibilitat col·lectiva) que enforteix la consciència col·lectiva.

Alguns punts per a un despertar adient:

- Serenitat: permet sortir d'una situació d'ansietat endèmica.
- Confiança: condueix a la superació del dubte perpetu i esclerosant.
- Coratge: és gosar de fer un pas cap al que és correcte, cap a la llum i l'obertura del cor.
- Optimisme: donar una oportunitat a la vida, a la felicitat, a l'expressió plena del propi ésser, d'una petita fracció de l'energia vital que ha animat i sostingut

l'univers des de l'alba dels temps.

- Solidaritat: fer de les relacions amb els altres la millor font de realització.

- Harmonia: redescobrir la cohesió, la coherència i la ressonància entre el ser, el seu entorn i l'univers.

- Pau: viure en la calma interior que irradia al voltant del propi ser.

- Esperança: millorar el nostre ser i participar activament en l'establiment d'un entorn de vida millor per a les generacions futures.

- Espiritualitat autèntica: aquest últim punt ressona en tots els altres elements, en una dinàmica positiva, esperançadora i sinèrgica, orientada a una millor "convivència", proveïdora de benestar per a tothom.

Funcions i personatges

Hi ha tres categories principals de personatges segons el seu impacte en el context actual:

- La gran majoria: és la massa popular, humil i modesta. Se la pot definir mitjançant dues tendències:

1. Silenciosa, seguidista, fàcil d'influir i vulnerable.

2. Imprevisible, reaccionària, extremista i incontrolable.

-Les elits*: aquest terme acostuma a designar una petita minoria de privilegiats de tots tipus. Per classificar-les disposem de dos perfils diferents:

- Cortesanes, còmplices, rendistes, oportunistes i conservadores.

- Temorenques, resignades, honestes, dimissionàries i culpables.

- Els dominants, els potentats i els executius (el sector més voraç) són una minúscula minoria. Comparteix molts dels dos criteris següents:

1. Cupidesa desaforada; són els qui controlen les claus de la implacable i cega dinàmica depredadora, d'aquesta hegemonia caníbal; obsessionats per l'acumulació i la concentració il·limitades

2. Dinàmiques addictives pronunciades; apatia endèmica crònica.

Conclusió

A continuació cal esmentar algunes vies esperançadores que convé obrir i alguns temors que convé superar.

Una esperança real:

- "L'entorn natural necessita una mirada i una atenció solidàries. La dinàmica depredadora caníbal hegemònica només li ofereix una mirada i una atenció purament caritatives o benèvols".

- "Una humanitat ferida i resignada es veu obligada a estar satisfeta amb la caritat dels potentats i dels qui prenen decisions. Però la natura i el medi ambient requereixen solidaritat. » (Màximes de Mbombog SBB: consciència ambiental: entre solidaritat i caritat benèvola).

- La casa que acull i protegeix la humanitat

-Pelle Maha- s'està desfent. Només un enfoc i una acció solidaris de tothom capgirarà el curs de les coses. Un desafiament extraordinari convoca la humanitat.

- Cal un canvi profund i violent de les consciències, arreu on sigui necessari, per a una convergència intel·ligent d'energies per a l'establiment efectiu d'una gestió

ambiental responsable i adequada, basada en la solidaritat.

Algunes pors a témer:

- L'endèmica apatia general;
- La propensió 'al límit' de les dinàmiques addictives;
- L'acceptació d'un fi col·lectiu com a preu a convenir per a la preservació més o menys legítima dels privilegis d'una minoria cobejosa.

Algunes precisions terminològiques

Caníbal: expressió contundent que s'utilitza aquí per traduir la manifestació de les següents actituds agressives: parasitisme, fagocitosi, cobdícia exacerbada. Exemple actual: ús obligatori de llavors agrícoles sense potencial reproductiu; exemple futur: comercialització generalitzada d'un possible "aire respirable en ampolles individuals" com a

conseqüència d'un accident ambiental qualsevol.

Espai òptim de necessitat depredadora: territori determinat que correspon a una distribució equitativa -natural o adquirida- dels espais habitables -necessitats i mitjans- entre pobles i comunitats. Idea d'una universalitat justa, ètica, i amb respecte per l'alteritat.

Fervor addictiu en tot (global): observació general del desplegament d'un ardor obsessiu que es troba avui a les principals àrees de l'activitat humana.

Elits: minoria representativa adoptada segons el model de «l'arbre del parlament» (assemblees tradicionals africanes) amb tres criteris individuals essencials de selecció: eficiència, excel·lència i representativitat. Cal que totes les categories i sensibilitats socials de la comunitat es trobin dignament representades.

Agustí Nicolau i Pelle Maha, tres anys després

Consell Editorial

El Febrer de 2018 es feia la primera trobada de Pelle Maha, amb presència d'Agustí Nicolau, un dels seus tres impulsors. Havia deixat preparats els esquemes dels primers números de la publicació que havia de aplegar pensaments i reflexions de gent tradicional de tres continents. Tres mesos més tard, el càncer se l'enduia del món dels vivents (Pelle Maha 1).

En els tres anys que s'han escolat des del seu traspàs, cinc trobades interculturals, una pàgina web i una revista en paper han consolidat l'eix Douala-Barcelona-Montreal, que ell va establir com un símbol de germanor reflexiva entre gent de tradicions i de continents diferents. Aquest número 5, que avui teniu a les mans o en pantalla, és el nostre homenatge a la seva persona.

Agustí Nicolau, per la seva força i el seu arrelament en la tradició catalana, considerava que calia una aliança de totes les tradicions del món per obrir portes a l'Esperit i, per tant, a l'esperança.

Pelle Maha segueix en diàleg amb ell i amb altres mestres que ja van marxar, com l'africà-basaa Mbombog Nkoth Bisseck (2007), l'indo-català Raimon Panikkar (2010) o el nordamericà-quebequès Robert Vachon (2020). Comptem amb tots ells.

SEMBLANCES

Mbb Somut Bamut Baso Badjang

És un Mbombog, un alt iniciat en la tradició basaa (poble del bosc camerunès) del Mbog. Nascut el 1958, va fer estudis de secundària a Camerun i universitaris -inclòs el Doctorat- a França. Viu i treballa al propi país. De llarg trajecte iniciàtic, Mbombog Bamut Baso és un reconegut guia de la tradició espiritual basaa, el Mbog. És impulsor destacat de Pelle Maha -la Gran Casa o Llar dels Fonaments- i de la idea compartida d'anar teixint una Aliança de l'Esperit en aquesta època complexa.

Francesc Bellaubí

Durant més de vint anys, ha treballat en agències de cooperació i desenvolupament, organismes com el Comitè Internacional de la Creu Roja, ONGs i institucions de recerca de països d'Amèrica, Àfrica i Àsia-Pacífic en la gestió de recursos naturals. Després de doctorar-se en Ciències Naturals (Universitat Osnabrueck, Alemanya), es dedica a la recerca en geoètica i geoprospectiva a l'Institut de recerca ambiental Xabier Gorostiaga SJ, Universidad Iberoamericana de Puebla (Mèxic) És membre de l'Associació Silene i del Centre d'Ecologia Humana a Escòcia.

Pedro Burruezo

Músic i compositor. Dirigeix l'edició per a Espanya i Llatinoamèrica de *The Ecologist* (revista anglesa fundada per Edward Goldsmith). Vinculat al sufisme i a la Tradició Perenne, compromès amb l'ecologia profunda, conferenciant en congressos i fòrums ecologistes. Defensor de l'agricultura ecològica, de les teràpies mèdiques complementàries, de la vida senzilla y de la relocalització econòmica, assessora la fira BioCultura i l'Associació Vida Sana.

Beatriz Calvo Villoria

Directora d'Ariadna Tv; combina la seva passió per la paraula, com escriptora, conferenciant i periodista, amb la seva passió per la meditació i les tradicions sapiencials per dotar d'eines que conreen una ecologia de l'ànima i assenyalin el retorn cap a la llar comuna. Coordinadora de l'edició d'*Agenda Viva*, publicada per la Fundació Félix Rodríguez de la Fuente. Actualment lidera un projecte d'habitatge col·laboratiu en una finca agroecològica al Pirineu navarrès.

Àngels Canadell i Prat

Filòsofa, educadora i fundadora d'Uniterra. Treballa pel canvi de cosmovisió i el seu reflex en la transformació del paradigma educatiu, la cultura de la sostenibilitat i el diàleg intercultural. Escriu la tesi sobre la noció de temps en Raimon Panikkar, amb qui aprèn i col·labora durant nou anys a Tavertet, com a membre del Vivarium Academicum. Allà troba un nou accés a la pròpia tradició i un pont d'obertura a les altres cultures que aprofundeix amb la pràctica contemplativa que inspira la seva tasca docent.

Albert Cortina

Advocat i urbanista. Director de l'Estudi DTUM. Màster en Estudis Regionals, Urbans i Metropolitans. Consultor en planificació urbana i territorial. Promotor d'una ètica aplicada a l'urbanisme, a l'ordenació del territori i a la intervenció i gestió del paisatge. Assagista i expert en transhumanisme, posthumanisme i ètica de les tecnologies exponencials, impulsa un humanisme avançat per una societat on les biotecnologies estiguin al servei de les persones i del bé comú. Docent, investigador i autor de diverses publicacions relacionades amb aquestes matèries.

Josep Maria Gràcia

Doctor Arquitecte (ETSAB-UPC). Autor de *Simbòlica arquitectònica* (2004), és coautor, amb Iniesta i Nicolau, de *Tradicció i Llibertat. Antics fonaments per una nova Catalunya* (2014). Ha publicat diversos articles sobre simbolisme tradicional, art i arquitectura en revistes especialitzades (Cahiers Villard d'Honnecourt, Symbolos, Vers la Tradition). Ponent als cicles "Ciència i Tradició" (Universitat de Barcelona, 2010) i "Tradicció i Modernitat" (Ateneu Barcelonès, 2013).

Joan Gimeno

Historiador. Especialista en religions africanes i afroamericanes. Ha acompanyat als fundadors de Pelle Maha des dels inicis. Viu a Eivissa (Illes Balears).

Ferran Iniesta

Fundador el 2017, amb Mbb Badjang i A. Nicolau, de Pelle Maha. Antic militant de l'esquerra radical, és historiador d'Àfrica, professor Honorífic de la Universitat de Barcelona i membre de la comunitat de Sant Marc.

Josep Maria Mallarach

Llicenciat en Geologia, màster en Ciències Ambientals i doctor en Biologia ambiental, treballa com a consultor ambiental independent. És membre de la Comissió Mundial d'Àrees Protegides de la UICN i del seu Grup especialista en valors culturals i espirituals, dins del qual ha coordinat la Iniciativa Delos, dedicada als espais naturals sagrats en països tecnològicament desenvolupats. Fundador i coordinador de l'associació Silene. Autor i editor d'obres sobre aquests temes.

Xavier Perarnau

Ha cursat estudis d'Antropologia i Filosofia, i el curs de postgrau significats i valors espirituals de la Natura. Amant de les arts i de la muntanya, aprofundeix i promou el coneixement i activitats de la tríada Naturalesa, Art i Espiritualitat en ressonància amb la concepció de l'ecosofia o ecologia espiritual. Impulsa la iniciativa Esperit de Cura, és secretari del Centre d'Art i Natura de Farrera. i membre de la junta de l'Associació Silene.

Jordi Pigem

Doctor en Filosofia, professor associat de la Universitat de Barcelona, amb tesi doctoral sobre el pensament de Raimon Panikkar, una filosofia de la interdependència. Conferenciant i articulista, és autor de nombrosos llibres de reflexió sobre la crisi ecològica amb una perspectiva espiritual, entre els quals escau destacar: *Bona crisi. Cap a un món postmaterialista* (2009), *Entendre la natura* (2010) *La nova realitat. De l'economicisme a la consciència quàntica* (2012) i *Àngels i Robots. La interioritat humana en la societat hipertecnològica* (2017)

Jordi Quingles

Diplomat en Filosofia, té una acreditada competència en llengua i les doctrines orientals, gràcies a un incansable esforç d'investigació autodidacta. És autor de *Llengua culta i llengua vulgar a la llum de la tradició* (Palma 1999) entre altres llibres. La seva tasca intel·lectual s'ha centrat sobretot en el camp de la traducció i de l'edició literària, amb més de 50 contribucions, entre les quals *La Questa del Sant Grasal*; traducció i pròleg de *Sobre la mente*, de Nicolás de Cusa; traducció i pròleg d'*El geni d'Oc*, de Simone Weil, traducció i pròleg d'*El Evangelio de Sri Ramana Maharshi*, etc.

Jordi Solé i Ollé

Llicenciat en Ciències Físiques per la Universitat de Barcelona, doctor en Física aplicada per la Universitat Politècnica de Catalunya, actualment professor de la Universitat Rovira i Virgili i de la Universitat de Barcelona i investigador associat al CREA. Expert revisor del panell internacional sobre el Canvi Climàtic i investigador principal del projecte europeu MEDEAS sobre la transició energètica a Europa. La seva carrera investigadora engloba ecologia, oceanografia, climatologia i recursos energètics. Divulgador científic sobre temes ambientals, de recursos naturals i energètics.

